

לקוטי תורה • פרשת בהר • מאמר 2

את שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו וגו'

”את שבתותי תשמורו, ומקדשי תיראו”

בכל שבת יש שתי שבתות: שבת תחתונה, שבה העולמות עולים והיש שלהם מתבטל לאין שבתוך חכמה, ושבת עליונה, שבה חכמה עצמה נכללת באור אין סוף הסובב כל עלמין. זו אותה עלייה שהנשמות זוכות לה באמצעות ירידתן לגופים וקיום המצוות; שכרן, גילוי סובב בתחיית המתים, הוא הביטול של המצווה עצמה כשהוא מגיע לשלמותו.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/behar/2

הנקודה

בכל שבת יש שתי שבתות: שבת תחתונה, שבה העולמות עולים והיש שלהם מתבטל לאין שבתוך חכמה, ושבת עליונה, שבה חכמה עצמה נכללת באור אין סוף הסובב כל עלמין. זו אותה עלייה שהנשמות זוכות לה באמצעות ירידתן לגופים וקיום המצוות; שכרן, גילוי סובב בתחיית המתים, הוא הביטול של המצווה עצמה כשהוא מגיע לשלמותו.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

הגמרא אומרת שאילו שמרו ישראל שתי שבתות היו נגאלים מיד, ואילו הירושלמי מדבר על שבת אחת; המאמר מסביר שבכל שבת יש שתי בחינות, שבת תחתונה ושבת עליונה. שבת היא עליית העולמות, אך מה פירוש עלייה אם היא ממלא את כל המקום? התשובה מתחילה בנשמה: שורשה במחשבתו של ה', והיא למעלה מהמלאכים ומהעולמות שנבראו מדיבורו; היא יורדת לגוף לשם עלייה. אך גם הנשמות נמשכות רק מ"שמו" של ה', וזו בלבד: ממלא כל עלמין, האור הסובב את כל העולמות, שמתחיל בחכמה, והיא עצמה באה מאין. העלייה האמיתית היא גילוי סובב כל עלמין, האור הסובב את כל העולמות, השווה למעלה ולמטה; הוא יתגלה לנשמות בגופים בתחיית המתים באמצעות המצוות הגשמיות. כל מצווה מבטלת את היש, ושכרה הוא אותו ביטול כשהוא נעשה אמיתי. כך גם בשבת: השבת התחתונה מעלה את העולמות לחכמה, כשם שבשנת השמיטה מתבטלת הבעלות; השבת העליונה מעלה את החכמה לסובב, לשתיקת הכתר. שתיהן מתנה מהי, ויש לשמור עליהן.

מבנה

1	שתי שבתות באחת	11
"שבתות" הן השבת התחתונה והשבת העליונה שבכל שבת, וכך מתיישבת לשון הגמרא "שתי שבתות" עם לשון הירושלמי "שבת אחת".		
2	השבת כעלייה; ירידת הנשמה	4-21
השבת והתפילה היומית מעלות את עבודת השבוע, אך מה פירוש עלייה אם היא נמצא בכל מקום? הנשמות, ששורשן במחשבתו, שהיא קבועה ונצחית בניגוד לדיבור, ירדו לגופים לשם עלייה.		
3	"יוצר משרתים"	7-51
הנשמות, שהן "קדושות" ולמעלה ממקום ומזמן, משבחות את ה' בלי הפסק דרך מדרגות אין-סופיות של גן עדן, אך כל מה שהן משיגות הוא "שמו", וזו השכינה.		
4	משל השם	11-81
השם הוא ה"אור" שבזוהר: כמו אור השמש או שמו של אדם, הוא זיו הנושא חיות בלי לגעת במהות. ה' בורא רק באמצעות שמו, וגם שמו הוא "נשגב לבדו".		
5	שמות, שממה ובריאה יש מאין	15-121
העולמות חיים מזיו של זיו, באמצעות שמות רבים, ובהשוואה למהות הם שממה. מתחת לחכמה הכול משתלשל בדרך של עילה ועלול, אך החכמה והנשמות ששורשן בה נבראות מאין.		

17-16	6	סובב וממלא	עיקר השכר מגיע בתחיית המתים, בגופים. ממלא, האור המדוד לפי מידתו של כל עולם, אינו נחשב מאומה לעומת סובב, השווה למעלה ולמטה ועתיד להתגלות אפילו בעשיה באמצעות המצוות הגשמיות.
20-18	7	שכר מצווה — מצווה	כל מצווה, שכללותה תורה, עבודה וגמילות חסדים, הופכת יש לאין; הביטול החלקי הזה מעורר את האין האמיתי, כאשר הגוף והשכל עצמם נעשים כלים לאור אין סוף.
23-21	8	שבת: מאלקים להוי'	בשבת נפסקים הצמצומים של אלקים והעולמות עולים להוי', בעלייה מלמטה למעלה. השבת התחתונה מומחשת בשנת השמיטה, שבה הבעלות מתבטלת והאדם והבהמה שווים.
28-24	9	"אשר עשה" ו"אשר ברא"	השבת התחתונה מעלה את העולמות לחכמה שבאצילות; השבת העליונה מעלה את החכמה למאציל שלה, לסובב, לשתיקת הכתר, המתבטאת באיפוק בדיבור בשבת.
30-29	10	שמירת השבתות ויראת המקדש	שבת היא מתנה שיש לשמור מפני שקר, גאווה והתפארות בביטול העצמי. "מקדשי" הוא התורה, המתגלית באמצעות החכמה אך שורשה ברצון העליון שלמעלה ממנה, וגילוייה מעורר יראה.

מושגים

יש ואין יש ואין	השבת התחתונה והשבת העליונה שבת תתאה ושבת עילאה
מציאות נפרדת וביטולה; כל מצווה הופכת יש לאין, ואין הוא גם המדרגה שלמעלה מחכמה שממנה באה החכמה.	שתי הבחינות שבכל שבת: עליית העולמות לחכמה, תוך ביטול היש לאין, ועליית החכמה עצמה לאור אין סוף שלמעלה ממנה.
ביטול ביטול	האור הממלא את כל העולמות (ממלא כל עלמין) ממלא כל עלמין
הביטול החלקי שהאדם משיג הוא אתערותא דלתתא לביטול אמיתי, לגילוי האין האמיתי.	האור האלוקי הנמדד לפי יכולתו של כל עולם להכילו, החל בחכמה; זהו מקור הנשמות.
שביעית (שנת השמיטה) שביעית	האור הסובב את כל העולמות (סובב כל עלמין) סובב כל עלמין
שבת הארץ, שבה הבעלות מתבטלת והאדם והבהמה אוכלים כאחד; היא הדגם לשבת התחתונה.	אור אין סוף שהעולמות אינם יכולים להשיג; הוא נמצא בכל מקום, שווה למעלה ולמטה, ועתיד להתגלות בתחיית המתים.

שמו שמו

זיו ה' כפי שהוא מתייחס לבריאה, בדומה ליחס בין שמו של אדם לאדם עצמו: זיו הנושא חיות בלי לגעת במהות.

קטע 1 • 11

שתי שבתות באחת

1 את שבתתי תשמרו^{1,2} ומקדשי תיראו³ וגו'. הנה פי' שבתתי הם שתי שבתות, שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] (שבת קי"ח ב')

"את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו" וגו'. והנה, פירוש "שבתותי" הוא שתי שבתות, כפי שאמרו חז"ל (שבת קי"ח ע"ב):

המאמר פותח בפסוק החותם את פרשת בהר (ומופיע קודם לכן בפרשת קדושים): "את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו". אדמו"ר הזקן מצביע על לשון הרבים, "שבתותי", ומפרש אותה כשתי שבתות, ומביא לכך סמך מן התלמוד.

אמר ר' [רבי] יוחנן משום ר' [רבי] שמעון בן יוחאי אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן⁴ מיד נגאלין,

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי: "אילו היו ישראל משמרים שתי שבתות כהלכתן, היו נגאלים מיד".

התלמוד מבטיח גאולה מיידית אם ישראל ישמרו "שתי שבתות" כהלכתן. בקריאה פשוטה נשמע שמדובר בשתי שבתות נפרדות; אדמו"ר הזקן יפרש זאת כשתי בחינות בתוך כל שבת אחת.

והיינו ב' בחי' שבת שיש בכל שבת וכמ"ש עלת שבת בשבתו⁵ (ועמ"ש במ"א ע"פ והיה מדי חדש בחדשו^{6,7} גבי מדי שבת בשבתו)

כלומר, שתי בחינות של שבת שיש בכל שבת, כמו שנאמר: "עולת שבת בשבתו" (וראו מה שנכתב במקום אחר על הפסוק "והיה מדי חודש בחודשו", בעניין "ומדי שבת בשבתו").

שתי השבתות הן שתי בחינות המצויות בכל שבת. בפסוק על קרבן השבת נאמר "עולת שבת בשבתו", כאילו יש שבת בתוך השבת. הסוגריים מפנים למאמר על "מדי שבת בשבתו" שבישעיהו, שלפי הערת קה"ת עוסק בשבת של השבת, שלעומתה אפילו השבת נחשבת ליום חול.

והיינו כמ"ש בזהר בראשית דף⁸ ה' ע"ב שיש שבת תתאה ושבת עילאה⁹ בכל שבת וע"ז נאמר את שבתתי תשמרו.¹⁰

וזהו כמו שנאמר בזהר בראשית, דף ה' ע"ב, שיש שבת תחתונה ושבת עליונה בכל שבת, ועל כך נאמר "את שבתותי תשמרו".

הזהר מפרש את לשון הרבים "שבתותי" כשבת עליונה ושבת תחתונה. שתי הבחינות הללו שבכל שבת, השבת התחתונה והשבת העליונה, הן נושא המאמר כולו.

וזוהו שבירושלמי (פ"ק [פרק קמא] דתענית סוף ה"א) אמרו אלו היו ישראל משמרין שבת¹¹ א' כתיקונה מיד היי [היה] בן דוד בא.

וזוהו שאמרו בירושלמי (פרק א' דתענית, סוף הלכה א'): "אילו היו ישראל משמרים שבת אחת כתקנה, מיד היה בן דוד בא".

לכאורה הירושלמי אומר דבר אחר: שמירת שבת אחת כראוי תביא את בן דוד, משיח.

דאינו סותר למאמר אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כי פיי שתי שבתות היינו ג"כ שבת אחת ע"ד הנזכר.

ואין הדבר סותר את מאמר "אילו היו ישראל משמרים שתי שבתות", כי פירוש "שתי שבתות" הוא גם שבת אחת, על דרך האמור.

אין כאן סתירה. מאחר שבכל שבת כלולות שתי הבחינות, "שתי שבתות" שבבבלי ו"שבת אחת" שביירושלמי מתארות אותו עניין: שבת אחת הנשמרת בשתי הבחינות שבה.

קטע 2 • 21-4

השבת כעלייה; ירידת הנשמה

2 ולהבין זה צ"ל ענין שבת. כי הנה נודע דשבת הוא בחיי עליות העולמות, והתומע"ט [והתורה ומצות ומעשים טובים] של כל ימי החול מתעלים למעלה בשבת,

כדי להבין זאת, יש [להסביר] את עניין השבת. ידוע שהשבת היא בחינת עליית העולמות, והתורה, המצוות והמעשים הטובים של כל ימי החול עולים למעלה בשבת.

כדי להסביר את שתי השבתות, אדמו"ר הזקן מסביר תחילה את עניינה של השבת עצמה: זהו הזמן שבו העולמות עולים. כל מה שנפעל במשך השבוע באמצעות תורה, מצוות ומעשים טובים עולה למעלה בשבת.

ואמנם לא שמתכללים בשבת ממש כי א"א למהות העבודה שבחול שתוכלל בשבת, אלא שיש בכל יום הארת שבת, וכמ"ש זכור את יום השבת,¹² והוא התפלה שבה נכללים¹³ ועולים התומע"ט [התורה ומצות ומעשים טובים] של כל היום,

אולם אין פירוש הדבר שהם נכללים ממש בשבת, שכן מטבעה של עבודת ימי החול אי אפשר שהיא תיכלל בשבת. אלא שבכל יום יש הארה של שבת, ככתוב: "זכור את יום השבת"; והכוונה לתפילה, שבה נכללים ועולים התורה, המצוות והמעשים הטובים של כל היום.

עבודת ימי החול, מטבעה, אינה יכולה להיספג ישירות בשבת. במקום זאת, בכל יום יש הארה משלו של שבת, הרמוזה בציווי "זכור" את השבת; הארה זו היא התפילה, האוספת ומעלה את התורה, המצוות והמעשים הטובים של אותו יום.

כי התפילה נקי עולת תמיד^{14, 15} ע"ש עליות העולמות שעולים למעלה מעלה בזמן התפילה (ע' [עיינ] בזהר פ' פנחס דרמ"ז ע"ב¹⁶ ופ' פקודי דר"ס סע"ב [סוף עמוד ב]),¹⁷

התפילה נקראת "עולת תמיד" על שם עליית העולמות, שעולים מעלה מעלה בזמן התפילה (ראו בזהר, פרשת פינחס, דף רמ"ז ע"ב, ופרשת פקודי, דף ר"ס סוף ע"ב),

התפילה נקראת "עולת תמיד" על שם קרבן התמיד שבמקדש. המילה "עולה" פירושה דבר שעולה, ושם זה מתאים לתפילה משום שבשעת התפילה העולמות עולים מעלה מעלה.

כמו שהשבת נקי עולת שבת¹⁸ ע"ש עליות העולמות שבשבת, ואח"כ התפלות של כל ימי החול עם כל התומע"ט [התורה ומצוות ומעשים טובים] שנכללו בהן נכללים בשבת ממש.

כשם שהשבת נקראת "עולת שבת" על שם עליית העולמות בשבת. לאחר מכן, תפילותיהם של כל ימי החול, עם כל התורה, המצוות והמעשים הטובים שנכללו בהן, נכללות ממש בשבת.

בדומה לכך, קרבן השבת נקרא "עולת שבת" משום שהעולמות עולים בשבת. יש אפוא שני שלבים: בכל יום המעשים עולים בתפילת אותו יום, ולאחר מכן תפילות השבוע כולן, עם כל מה שנכלל בהן, נכללות בשבת עצמה.

וצ"ל ענין עליות אלו מהו דהא מלא כל הארץ כבודו,¹⁹ וכתוב כי ה' הוא האלקים²⁰ בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, וכמ"ש בזהר דלית אתר פנוי מיני^{21, 22}

ויש להבין מה משמעותן של עליות אלה, שהרי "מלא כל הארץ כבודו", ונאמר: "כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת"; וכפי שנאמר בזהר, שאין מקום פנוי ממנו

כאן מעלה אדמו"ר הזקן שאלה: מה פירושה של "עלייה" ביחס לה', שממלא כל מקום? הפסוקים והזוהר מלמדים שכבודו ממלא את הארץ ושאין מקום פנוי ממנו.

(וכמ"ש ג"כ במדרש רבה פ' שמות פ' ב' למה מתוך הסנה ללמדך שאין מקום פנוי בלא שכינה אפילו סנה).²³

(וכך נאמר גם במדרש רבה, פרשת שמות, פרק ב': "למה מתוך הסנה? ללמדך שאין מקום פנוי בלא שכינה, אפילו סנה").

המדרש מדגיש את אותו רעיון: ה' דיבר אל משה מתוך סנה פשוט, כדי ללמד שהשכינה נוכחת גם שם.

וא"כ מהו לי [לשון] עליות העולמות וכן בפסוק נאמר עלת שבת דמשמע שעולים למעלה דוקא. ויובן בהקדים²⁴ ענין ירידת הנשמות בגוף בעוה"ז שהיא ירידה צורך עליה.

ואם כן, מה פירוש הביטוי "עליית העולמות"? וכן בפסוק נאמר "עולת שבת", ומשמע מכך שהם עולים דווקא למעלה. הדבר יובן בהקדמת ענין ירידת הנשמות לתוך גוף בעולם הזה, שהיא ירידה לצורך עלייה.

אם ה' נוכח במידה שווה בכל מקום, אין דבר שמתקרב אליו באמצעות עלייה; לכן יש להסביר את המונח "עלייה" ואת המילה "עולת" בפסוק, הנגזרת מן העלייה, ביחס לקרבן השבת. התשובה מתחילה בירידת הנשמה לתוך גוף, שהיא ירידה לצורך עלייה גדולה יותר.

והנה ידוע דגם קודם ירידתן הם גבוהים מאד במדרגה, כמאמר ישראל עלו במחשבה,²⁵ משא"כ אפילו במלאכים דכתיב וברוח פיו כל צבאם,²⁶ וכמו שעד"מ באדם האותיות והדיבורים שמדבר הם כלא חשיב לגבי כללות נפש המדברת

ידוע שגם לפני ירידתן הנשמות נעלות מאוד בדרגתן, כמאמר "ישראל עלו במחשבה", שלא כמו אפילו המלאכים, שעליהם נאמר "וכרוח פיו כל צבאם". לשם המחשה, אצל האדם האותיות והמילים שהוא מדבר אינן נחשבות כלל לעומת הנפש המדברת בכללותה,

עוד לפני ירידתן הנשמות עומדות במדרגה גבוהה מאוד: הן "עלו במחשבה", ואילו המלאכים נבראו באמצעות "רוח פיו", כלומר באמצעות דיבורו. ההמחשה היא דיבורו של האדם: ביטוי חיצוני שמילותיו אינן נחשבות כלל לעומת הנפש המדברת עצמה.

ולא נעשה שינוי וגרעון בה מחמת הדבורים ויכולה היא לדבר דיבורים אין קץ, כך כל העולמות והמלאכים והחיות שבהם הוא רק הארה וכלא חשיב אצלו ית' ואין תופס מקום נגדו כו'.²⁷

ואין חל בה שינוי או גריעה בעקבות הדיבור, והיא יכולה לדבר בלי סוף. כך גם כל העולמות, המלאכים והחיות שבהם אינם אלא הארה, וכאין הם נחשבים לפניו ית', ואינם תופסים מקום ביחס אליו וכו'.

הדיבור אינו גורע דבר מן הנשמה, והיא יכולה להמשיך לדבר בלי סוף. בדומה לכך, כל העולמות, על המלאכים והחיות שבהם, אינם אלא הארה שאינה תופסת "מקום" לפני ה', ואילו הנשמות מושרשות למעלה יותר, במחשבתו.

3 ואמנם נש"י [נשמות ישראל] עלו במחשבה, ואע"ג [ואף על גב] דגם המחשבה היא כלא חשיב אצלו ית', וכמו למשל מחשבות האדם שנמשכים מנפשו ונשמתו שאין תופסים מקום כלל

נשמות ישראל, לעומת זאת, עלו במחשבה. ואף שמחשבה גם היא נחשבת כאין לפניו יתברך, כמו, למשל, מחשבותיו של אדם, הנמשכות מנפשו ומנשמתו ואינן תופסות מקום כלל,

נשמות ישראל נעלות מן המלאכים משום שהן "עלו במחשבה" ולא בדיבור. אדמו"ר הזקן מסכים שגם מחשבתו של ה' נחשבת כאין לעומתו, כשם שמחשבותיו של אדם אינן תופסות מקום בנפשו.

ולא שינוי ולא גרעון בנפשו מחמת המחשבות ויכולה היא לחשוב מחשבות אין קץ, וכך עד"מ למעלה המחשבה א' היא כלא חשיב כו'

ואין בנפשו שינוי או גריעה מחמת המחשבות, והיא יכולה לחשוב מחשבות בלי סוף; כך גם, בדרך משל, למעלה, מחשבה אחת נחשבת כאין וכו',

נפשו של אדם אינה משתנה או מתמעטת כשהוא חושב, והיא יכולה לחשוב בלי סוף; לכן כל מחשבה אחת נחשבת כאין לעומתה. כך גם למעלה: אפילו מחשבה אלוקית אחת נחשבת כאין לפני ה'.

וכמ"ש אני הוי' לא שנית²⁸ כו' מ"מ המחשבה הוא למעלה מן הדבור שהדבור נקי לבוש החיצון,

וכמו שכתוב: "אני הוי' לא שנית" וכו'. ואף על פי כן, המחשבה נעלית מן הדיבור, שכן הדיבור נקרא הלבוש החיצון,

הי' אינו משתנה משום דבר שנמשך ממנו, כפי שנאמר: "אני הוי' לא שנית". ובכל זאת, במסגרת המשל, המחשבה נעלית מן הדיבור, מפני שהדיבור הוא רק לבוש חיצוני של הנפש.

כמו עדי"מ בגשמיות לבוש שאינו לובשו תמיד רק לפעמים דהיינו כשהולך לחוץ, כך הוא הדבור שהרי לא תמיד הוא מדבר

כמו, בדרך משל, לבוש גשמי שאין לובשים תמיד אלא רק לפעמים, כלומר כשאדם יוצא החוצה. כך גם הדיבור, שהרי אדם אינו מדבר כל הזמן,

הדיבור דומה ללבוש חיצוני שלובשים רק כשיוצאים החוצה: אדם מדבר רק בזמנים מסוימים.

אלא כשצריך לגלות לזולתו ויש מעצור לרוחו שלא לדבר,²⁹ משא"כ המחשבה היא לבוש הפנימי שלובשו תמיד גם כשהוא בפ"ע [בפני עצמו] שא"א להיות בלא מחשבה, ולכן לא תנוח המחשבה לעולם.

אלא כשיש צורך לגלות [דבר] לזולת, ואפשר לעצור את הרוח ולא לדבר. המחשבה, לעומת זאת, היא הלבוש הפנימי שלובשים תמיד, גם כשאדם נמצא לבדו, שכן אי אפשר להיות בלי מחשבה; לכן המחשבה אינה נחה לעולם.

אדם מדבר רק כדי לגלות דבר מה למישהו אחר, והוא יכול להתאפק ולא לדבר. המחשבה היא הלבוש הפנימי שאינו מוסר לעולם: אדם לעולם אינו נטול מחשבה, גם כשהוא לבדו.

והיא ג"כ נצחית כמו שהנפש עצמה נצחית (ועמ"ש בד"ה אני ישנה³⁰ גבי רעיתי ובד"ה ראיתי והנה מנורת זהב³¹) ולכן העולמות והנבראים שהתהוותן מבחי' דבור נתחדשו ונתהוו בש"י [בששת ימי בראשית] שאז היה עת לדבר.

המחשבה היא גם נצחית, כשם שהנפש עצמה נצחית (ועיינו כמה שנכתב במאמר המתחיל "אני ישנה", על המילים "רעיתי", ובמאמר המתחיל "ראיתי והנה מנורת זהב"). לכן העולמות והנבראים, שהתהוותם מבחינת הדיבור, נבראו והתהוו מחדש בששת ימי בראשית, שכן אז היה זמן לדבר.

מכיוון שהמחשבה נמשכת תמיד, היא נצחית כמו הנפש עצמה. העולמות והנבראים, שמקורם בדיבורו של ה', נבראו בזמן מוגדר — בששת ימי בראשית — שהיו "זמן לדבר". הסוגריים מפנים לשני מאמרים אחרים, "אני ישנה" ו"ראיתי והנה מנורת זהב", שבהם מובא הסבר נוסף בנושא.

וגם יחזרו לאין ואפס אחר הזמן משך עמידת העולם שית אלפי שני דהוי עלמא כו'

וגם יחזרו לאין ולאפס לאחר משך קיומו של העולם — "שית אלפי שני דהוי עלמא" וכו'.

מה שהחל בזמן גם מסתיים בזמן: העולמות יחזרו לאין ולאפס בתום ששת אלפי שנות קיומו של העולם.

(ובמדרש רבה סדר נח פי' ל"ד מבואר רא"י [ראיה] מהתורה שיש גבול לעמידת העולם מדכתיב כל ימי הארץ),^{32,33} והיינו לפי שהתהוותם הוא מבחי' הדיבור אשר יש עת לחשות כמו שיש עת לדבר.

(במדרש רבה, סדר נח, פרק ל"ד, מובאת מן התורה הוכחה לכך שיש גבול למשך קיומו של העולם, מן הפסוק "כל ימי הארץ"). הטעם לכך הוא שהתהוותם היא מבחינת הדיבור, שיש זמן לשתוק כשם שיש זמן לדבר.

המדרש מוצא את הגבול בדברי התורה "כל ימי הארץ": הברית שנכרתה לאחר המבול נמשכת רק כל עוד הארץ והשמים קיימים. כל זה משום שהנבראים מתהווים מן הדיבור, ולדיבור יש זמן לשתוק כשם שיש לו זמן לדבר.

משא"כ הנשמות לפי שעלו במחשבה היו גם קודם ש"י"ב [ששת ימי בראשית] וכמאמר רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] בבראשית רבה פי' ח' ע"פ עם המלך במלאכתו ישבו שם³⁴ (בד"ה א' סי' ד')

לעומת זאת, הנשמות, מכיוון שעלו במחשבה, היו קיימות עוד לפני ששת ימי בראשית, וכמאמר חז"ל בבראשית רבה, פרשה ח, על הפסוק "עם המלך במלאכתו ישבו שם" (דברי הימים א, פרק ד):

הנשמות, שמקורן במחשבתו של ה', היו קיימות עוד לפני ששת ימי בראשית. המדרש לומד זאת מפסוק בדברי הימים על מי ש"ישבו עם המלך במלאכתו".

עם מלך מלכי המלכים הקב"ה ישבו נפשות של צדיקים שבהן נמלך³⁵ הקב"ה וברא את העולם.

"עם מלך מלכי המלכים, הקדוש ברוך הוא, ישבו נפשותיהם של צדיקים, שבהן נמלך הקדוש ברוך הוא וברא את העולם".

המדרש מפרש את "המלך" כמלך מלכי המלכים, ואת אלה שישבו עמו — כנשמות הצדיקים, שהי' נמלך בהן כשברא את העולם. מכאן שהנשמות קדמו לעולם.

וגם לכן הם נצחיים כי המחשבה היא ג"כ תמידית והשכל והמחשבה הם תרין רעין דלא מתפרשין וכהדין קמצא דלבושא מיני' וביה.³⁶

ומשום כך גם הן נצחיות, שהרי המחשבה אינה פוסקת, והשכל והמחשבה הם "שני רעים שאינם נפרדים", וכמו "החגב שלבושו ממנו ובתוכו".

בדומה למחשבה שאינה פוסקת, הנשמות הן נצחיות. השכל והמחשבה הם "רעים" שאינם נפרדים, והמחשבה דומה לחגב שלבושו צומח מגופו שלו: לבוש שהוא חלק ממי שלובש אותו.

אך הנשמות הם מחולקים במעלה ומדרגה זה מזה כי יש ס"ר נשמות שרשיים. (וכל שרש מתחלק לענפים וענפים לניצוצות אין קץ כו') כנגד ס"ר אותיות שבתורה אף שבתורה אין

אבל הנשמות נבדלות זו מזו במעמדן ובמדרגתן, שכן יש שש מאות אלף נשמות שורשיות (וכל שורש מתחלק לענפים, והענפים לניצוצות בלי סוף וכו'), כנגד שש מאות אלף אותיות שבתורה. ואף שבתורה אין

ובכל זאת, הנשמות אינן שוות זו לזו. יש שש מאות אלף נשמות שורשיות, שכל אחת מהן מסתעפת לניצוצות רבים מספור, והן מקבילות לשש מאות אלף אותיות התורה.

נמצא ס"ר אותיות היינו מפני אותיות המשך שהם אותיות אהויי שבכלל הנקודות שאינן בכתב אבל ישנן במחשבה שהקמץ הוא א' והחיריק יי כו'.

שש מאות אלף אותיות, הרי זה משום אותיות ההמשך — האותיות א', ה', ו' וי' — הכלולות בניקוד: הן אינן מופיעות בכתב, אבל קיימות במחשבה, שכן הקמץ הוא א' והחיריק הוא יי וכו'.

בתורה שבכתב אין שש מאות אלף אותיות; את המניין משלימות "אותיות ההמשך" הנסותרות — א', ה', ו' וי' — שהניקוד רומז עליהן. קמץ מרמז על א' וחיריק על יי: הן אינן כתובות, אך קיימות "במחשבה".

(וכדפרש"י [וכדפירש רש"י / וכדפירוש רש"י] ספ"ו דכתובות גבי ינחם כתיב כאילו כתיב ינאחם), אך איזו מהנקודות הם אינו ידוע כו'.

(כפי שמפרש רש"י בסוף פרק ו בכתובות, לגבי "ינחם", שכתוב כאילו היה כתוב "ינאחם"). אבל לא ידוע אילו מן הנקודות הן האותיות הללו וכו'.

רש"י מביא דוגמה למילה הכתובה בלי א', אך נקראת כאילו היא נמצאת בה. עם זאת, לא ידוע אילו סימני ניקוד מייצגים את האותיות שאינן כתובות.

וא"כ יפלא למה ירדו הנשמות כ"כ [כל כך] למטה וכנודע בפ"י מה שאנו אומרים בכל יום המתנשא מימות עולם כו'

ואם כן, יש לתמוה מדוע ירדו הנשמות נמוך כל כך, כפי שנודע בפירוש הדברים שאנו אומרים בכל יום: "המתנשא מימות עולם" וכו',

אם שורש הנשמות כה נעלה, במחשבתו של ה', מדוע ירדו נמוך כל כך? בתפילת שחרית היומית יש לכך רמז, כשהיא מתארת את ה' כ"מתנשא מימות עולם".

ברחמיך הרבים³⁷ רחם עלינו, שרחמנות גדולה היא על הנשמות שירדו מאיגרא רמה היינו מחשבתו ית' המתנשא מימות עולם. למטה מאד בעוה"ז כגוף ונפש הבהמית. אך הענין נודע דירידה זו צורך עלייה היא:

"ברחמיך הרבים רחם עלינו". אכן, רחמים גדולים יש על הנשמות, שירדו "מאיגרא רמה" — כלומר, ממחשבתו יתברך, המתנשאת מימות עולם — מטה מטה, אל העולם הזה, לתוך גוף ונפש הבהמית. אך העניין ידוע: ירידה זו היא לצורך עלייה.

הבקשה "ברחמיך הרבים רחם עלינו" מבטאת רחמים על הנשמות, שירדו ממחשבתו הנעלית של ה' אל גוף ונפש הבהמית בעולם הזה. התשובה היא שירידה זו היא לצורך עלייה, כפי שהמאמר עומד להסביר.

4 קיצור (ענין אלמלי שמרו ישראל שתי שבתות. ענין עולת תמיד ועולת שבת. מהו פי' עלייה ויובן בהקדים ענין ירידת הנשמה לגוף שהיא ג"כ צורך עלייה):

תקציר. (משמעות מאמר חז"ל "אילו שמרו ישראל שתי שבתות". ענינם של עולת התמיד ועולת השבת. מה פירוש "עלייה"? הדבר יובן לאחר שנקדים את ענין ירידת הנשמה לגוף, שגם היא לצורך עלייה.)

תקציר של החלק הראשון: שתי השבתות, עולת התמיד והשבת, והשאלה מה פירושה של "עלייה" — שתקבל מענה באמצעות התבוננות בירידת הנשמה לגוף, שהיא לצורך עלייה.

קטע 3 • 51-7

"יוצר משרתים"

5 ב וענין העלייה יובן ע"פ מאמר בורא קדושים ישתבח שמך לעד, כי הנשמות נק' קדושים

2. ענין העלייה יובן מתוך המילים "בורא קדושים, ישתבח שמך לעד". הנשמות נקראות "קדושים",

בסעיף 2 מתחילים להסביר את העלייה באמצעות ביטוי מתוך הברכה הראשונה שלפני קריאת שמע של שחרית: "בורא קדושים, ישתבח שמך לעד". ה"קדושים" הם הנשמות.

וכמו שאומרים בשמו"ע [בשמונה עשרה] וקדושים בכל יום יהללוך סלה דקאי על הנשמות, שמתחלה אומרים סדר קדושה של המלאכים איך שאומרים קדוש וברוך וימלוך, ואח"כ אומרים עוד וקדושים בכל יום על הנשמות.

כפי שאנו אומרים בתפילת שמונה עשרה: "וקדושים בכל יום יהללוך סלה", והכוונה היא לנשמות. תחילה אנו אומרים את סדר הקדושה של המלאכים, כיצד הם אומרים "קדוש", "ברוך" ו"ימלוך"; ואחר כך אנו מוסיפים ואומרים "וקדושים בכל יום" על הנשמות.

בקדושה שבתפילת שמונה עשרה חוזרים תחילה על דברי המלאכים — "קדוש", "ברוך" ו"ימלוך" — ורק לאחר מכן מוסיפים "וקדושים בכל יום יהללוך סלה". ה"קדושים" הנוספים האלה הם הנשמות.

6 ואומרים כסדר מלמטה למעלה תחלה קדושת המלאכים שהמלאכים יש להם גוף, וכמ"ש בדניאל ס"י וגותו כתרשיש³⁸

אומרים אותן כסדר, מלמטה למעלה: תחילה את הקדושה של המלאכים, שכן למלאכים יש גוף, כפי שנאמר בדניאל, פרק י': "וגווייתו כתרשיש",

סדר התפילה עולה מן הנמוך אל הגבוה: תחילה הקדושה של המלאכים, ואחר כך של הנשמות. המלאכים קודמים משום שיש להם מעין גוף, כפי שמתאר דניאל את המלאך ש"גווייתו כתרשיש".

וכתיב עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוחט,³⁹ ולכן המלאכים תופסים מקום שיש מלאך גדול מהלך ת"ק שנה ויש מלאך בשליש עולם כו',

ונאמר: "עושה מלאכיו רוחות, משרתיו אש לוחט". לכן המלאכים תופסים מקום: יש מלאך גדול שגודלו כדרך של חמש מאות שנה, ויש מלאך שגודלו כשליש העולם, וכו'.

המלאכים נבראו מ"רוחות" ומ"אש" — דברים דקים, אך עדיין בעלי גוף, ולכן הם תופסים מקום. חז"ל מספרים על מלאך שגודלו כדרך של חמש מאות שנה ועל מלאך שגודלו כשליש העולם.

והיינו הגוף שלהם גדול כ"כ [כל כך] שהוא בבחי' מקום ומאחר שהם בבחי' מקום הרי הם ג"כ בבחי' זמן שהמקום והזמן שניהם הם נבראים בבחי' א',

כלומר, גופם גדול כל כך עד שהוא בגדר מקום; ומכיוון שהם בגדר מקום, הם גם בגדר זמן, שכן המקום והזמן נבראו כאחד.

גוף, גדול ככל שיהיה, מציב את המלאכים בתוך המקום; וכל מה שנמצא במקום נמצא גם בזמן, מפני שהמקום והזמן נבראו יחד כאחד.

ולכן יש להן עת קבוע לומר שירה, משא"כ הנשמות אין להם בחי' זמן ומקום לפי שהם בבחי' קדושים, קדש היינו מובדל שהנשמה כמו שהיא למעלה הם מובדלים מבחי' גוף לגמרי ואינן בבחי' מקום,

לכן יש להם זמן קבוע לומר שירה. לעומת זאת, לנשמות אין בחינה של זמן ומקום, מפני שהן בבחינת "קדושים": "קדוש" פירושו נבדל, שכן הנשמות כפי שהן למעלה נבדלות לגמרי מכל דבר גופני ואינן בגדר מקום,

מכיוון שהמלאכים נתונים בזמן, יש להם זמן קבוע לשירתם. הנשמות הן "קדושים", ו"קדוש" פירושו נבדל: כפי שהן למעלה, הן נבדלות לחלוטין מכל דבר גופני, ולכן אינן נמצאות במקום.

ולכן אינן ג"כ בבחי' זמן, וע"כ שירה שלהם הוא בכל יום תמיד וזהו וקדושים בכל יום יהללוך וגם סלה בלי הפסק.⁴⁰

ולכן הן גם אינן בגדר זמן. משום כך שירתן היא בכל יום, תמיד; וזהו וקדושים בכל יום יהללוך, וגם "סלה" — ללא הפסק.

מכיוון שהנשמות מחוץ למקום, הן גם מחוץ לזמן, ולכן שירתן נמשכת ללא הפסק — "בכל יום" ו"סלה". חז"ל מלמדים שפירוש "סלה" הוא ללא הפסק.

כמאמר ילכו מחיל⁴¹ אל חיל וכל הילוך ועליי [ועלייה] הוא ע"י שיר דוקא. (וכמ"ש מזה בדי"ה מזמור שיר חנוכת הבית).

כמאמר: "ילכו מחיל אל חיל", וכל הליכה ועלייה הן דווקא באמצעות שירה (כפי שמבואר על כך במאמר המתחיל "מזמור שיר חנוכת הבית").

שירתן הבלתי פוסקת מלווה את עלייתן הבלתי פוסקת: הן "ילכו מחיל אל חיל", וכל עלייה נעשית באמצעות שירה. כאן מפנה המאמר למאמר "מזמור שיר חנוכת הבית", שבו הדבר מוסבר.

וגם כי הנה וקדושים לי [לשון] רבים שיש בחיי קדושים רבים גבוה מעל גבוה עד רום המעלות, וזהו יהללך סלה.

ועוד: "קדושים" הוא לשון רבים, שכן יש מדרגות רבות של קדושים, "גבוה מעל גבוה", עד רום המעלות; וזהו "יהללך סלה".

לשון הרבים "קדושים" מצביעה על מדרגות רבות של נשמות, "גבוה מעל גבוה", עד המעלות הגבוהות ביותר, וכולן מהללות את ה' ללא הפסק.

כי הנה ההילול הוא מחמת ההשגה והתענוג באלקותו ית', וזהו הגי'ע [הגן עדן] שהוא תענוג הנשמות בהשגתם מזיו השכינה ע"ד שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] מוטב דלידייניה וליתי [וליתיה] לעלמא דאתי⁴² שכדאי כל יסורי גיהנם אף

שהרי ההילול נובע מן ההשגה והענוג באלקותו יתברך; וזהו גן עדן — הענוג של הנשמות מהשגתן את זיו השכינה. הדבר מתאים למה שאמרו רבותינו ז"ל: "מוטב דלידייניה וליתי לעלמא דאתי", כלומר, מוטב שיידון ויבוא לעולם הבא, שכן כדאי כל יסורי גיהנם, ואף

ההילול נובע מהשגת האלוקות ומהענוג בה, והענוג הזה הוא גן עדן: הנאת הנשמות מזיו השכינה. על ערכו אפשר ללמוד מדברי הגמרא על אלישע בן אבויה, אחר: מוטב שיידון בגיהנם ואחר כך יבוא לעולם הבא.

גם בשביל תענוג גי'ע [גן עדן] התחתון, ועד"ז יש ריבוי מדרגות בעילוי אחר עילוי, הגם שבספרים לא נזכר רק ב' מדרגות דרך כלל גי'ע [גן עדן] העליון וגי'ע [וגן עדן] התחתון, היינו שלא נתגלו אלינו.^{43, 44}

ולו רק בשביל התענוג שבגן עדן התחתון. וכך יש מדרגות רבות, זו למעלה מזו, אף שבספרים נזכרות רק שתי מדרגות באופן כללי: גן עדן העליון וגן עדן התחתון; כלומר, [המדרגות האחרות] לא התגלו לנו.

כדאי לעבור את כל יסורי הגיהנם אפילו בשביל גן עדן התחתון בלבד. ויש מדרגות רבות בגן עדן, זו למעלה מזו; הספרים מזכירים רק שתיים, התחתונה והעליונה, משום שהשאר לא התגלו לנו.

7 וזהו יהללך סלה בלי הפסק,⁴⁵ ומ"מ נאמר עליהם בורא קדושים ישתבח שמך היינו שעם כל השבח הזה של

וזהו "יהללך סלה" — בלי הפסק. ואף על פי כן נאמר עליהם: "בורא קדושים, ישתבח שמך". כלומר, עם כל השבח הזה של

הנשמות משבחות את ה' בלי הפסק, ובכל זאת הברכה מכנה אותו "בורא קדושים" ואומרת "ישתבח שמך". אדמו"ר הזקן מדייק בכך: כל השבח שלהן מגיע רק אל "שמו".

בחי' הנשמות וכל בחי' הקדושים עד רום המעלות אינן מקבלים ומשיגים אלא מבחי' שמו יתי⁴⁶ בלבד שבבחי' זו הם מהללים סלה, וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] נהנים מזיו השכינה.^{47, 48, 49, 50, 51, 52}

הנשמות וכל בחינות הקדושים, עד רום המעלות, אינן מקבלות ומשיגות אלא מבחינת שמו יתברך בלבד, ובבחינה זו הן מהללות "סלה", וכמאמר רז"ל: "נהנים מזיו השכינה".

גם הנשמות הנעלות ביותר מקבלות ומשיגות רק מ"שמוי" של ה' — זיו ממנו, ולא את עצמותו. לכן מתארים חז"ל את שכר העולם הבא כהנאה מזיו השכינה: מזיו השכינה, ולא מעבר לכך.

קטע 4 • 81-11

משל השם

8 ובוהר נקי בלשון אור⁵³ וכמ"ש בע"ח [בעץ חיים] אור אין סוף, פי' עד"מ אור השמש⁵⁴ המאיר לארץ ולדרים שהוא זיו והארה ממנו ונחשב לאין ואפס לגבי עצם השמש שהוא מקור האור והזיו.

בזוהר הוא מכונה "אור", וכפי שנאמר בעץ חיים: "אור אין סוף". כלומר, בדרך משל, כמו אור השמש המאיר לארץ וליושביה — זיו והארה ממנה, הנחשבים לאין ואפס לעומת גוף השמש עצמו, שהוא מקור האור והזיו;

המדרגה שהברכה מכנה "שם" של ה' נקראת בזוהר "אור", ובעץ חיים "אור אין סוף". האור הוא רק זיו ממקורו; לעומת גוף השמש, אורו נחשב לאין.

עד שאין שום שינוי בעצם השמש אם מאיר אורו על הארץ או אם יחשיכו העבים או שיסתירו חלוני הבית

עד כדי כך שאין שום שינוי בגוף השמש, בין אם אורה מאיר לארץ, ובין אם עננים מחשיכים אותו או שחלונות הבית סגורים

השמש עצמה אינה מושפעת מכך שאורה מגיע לארץ או נחסם על ידי עננים או חלונות סגורים.

ולא יומשך שם האור אין מכ"ז [מכל זה] שום שינוי כלל במאור השמש. כך פי' אור א"ס הוא רק בחי' הארה המתפשט ונמשך ממנו ית'.

והאור אינו נמשך לשם: בכל אלה אין שום שינוי כלל במאור, השמש. כך גם פירוש "אור אין סוף" הוא רק הארה המתפשטת ונמשכת ממנו יתברך.

בין אם האור מגיע למקום ובין אם לאו, השמש אינה משתנה. כך גם אור אין סוף הוא רק הארה המתפשטת מה', ואינו נוגע כלל בעצמותו.

9 והנה הארה מבחי' זו ע"י צמצומים רבים נמשך להיות מושג לקדושים הנ"ל. וזהו פ"י ישתבח שמך.

והנה, הארה מבחינה זו נמשכת באמצעות צמצומים רבים, עד שהיא נעשית מושגת לקדושים הנזכרים לעיל. וזהו פירוש "ישתבח שמך".

גם הארה זו מגיעה לנשמות רק לאחר צמצומים רבים. לכן נאמר בברכה "ישתבח שמך": שבחן של הנשמות מגיע רק ל"שם", להארה שהן יכולות להשיג.

כי הנה בחי' זו שנק' בלשון הזהר אור נק' ג"כ שם.⁵⁵ כמ"ש בפרקי דר"א [דרכי אליעזר] פ"ג [פרק ג']⁵⁶ עד שלא נברא העולם היה⁵⁷ הקב"ה ושמו הגדול בלבד והכל הולך⁵⁸ אל מקום אחד וכוונה אחת,

בחינה זו, המכונה בלשון הזהר "אור", נקראת גם "שם", כמובא בפרקי דרכי אליעזר, פרק ג': "עד שלא נברא העולם היה הקדוש ברוך הוא ושמו הגדול בלבד". והכול הולך למקום אחד ולכוונה אחת:

מה שהזהר מכנה "אור" מכונה בפרקי דרכי אליעזר "שם": לפני בריאת העולם היו רק הקב"ה ושמו הגדול. כל הביטויים האלה מצביעים על רעיון אחד.

להבין ענין חיות אלקות המחיה את כל העולמות איך שאינו נוגע כלל לעצמיות רק שכל מדרש מדבר בלשון אחר ומשל אחר, וכמ"ש וידבר שלשת אלפים משל^{59, 60}

להבין את עניינה של החיות האלקית המחיה את כל העולמות, וכיצד אין היא נוגעת כלל בעצמות; אלא שכל מדרש מדבר בלשון אחרת ובמשל אחר, כמו שנאמר: "וידבר שלשת אלפים משל".

כל מקור משתמש בלשון ובדימוי משלו כדי לבטא אמת אחת: החיות המקיימת את העולמות אינה נוגעת בעצמותו של ה'. כשם שלשלמה היו "שלשת אלפים משל", כך יש משלים רבים לרעיון אחד.

וכן בלשון מקרא הוא נק' ג"כ⁶¹ בלשון שם, דכמו השם אשר יקראו לו⁶² עד"מ אברהם הרי אין ערוך השם לגבי עצמותו ומהותו של האדם ואינו נוגע לו

גם בלשון המקרא היא נקראת "שם". כשם שלמשל, השם שבו קוראים לאדם — אברהם — אינו בערך לעצמותו ומהותו של האדם ואינו נוגע בו כלל;

גם המקרא מדבר על "שמו" של ה'. שמו של אדם, כגון אברהם, אינו נחשב לעומת האדם עצמו ואינו משפיע עליו.

כלל שבפ"ע [שבפני עצמו] א"צ [אין צריך / אינו צריך] להשם, ועכ"ז [ועם כל זה] מתלבש החיות באותיות השם וכמ"ש גבי אדה"ר [אדם הראשון]⁶³ ויבא אל האדם לראות מה יקרא לו וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו^{64, 65}

האדם כשלעצמו אינו זקוק כלל לשם; ואף על פי כן, החיות מתלבשת באותיות השם, כמו שנאמר על אדם הראשון: "ויבא אל האדם לראות מה יקרא לו, וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו".

אדם אינו זקוק לשם לעצמו, ואף על פי כן השם אינו שרירותי: החיות מתלבשת באותיותיו. אדם נתן שמות לכל הברואים, ו"נפש חיה הוא שמו" — חיותו של הנברא נמצאת בשמו.

(בראשית ב' י"ט), הרי יש שייכות ממש להשם אל עצם הדבר ואינו הסכמה בעלמא (ועיין ברבות בראשית פרשה י"ז)⁶⁶ מזה עד אני ה' הוא שמי שקרא לי אדה"ר [אדם הראשון]⁶⁷

(בראשית ב, יט). הרי שיש לשם שייכות ממשית לדבר עצמו, ואין הוא הסכמה בלבד (ועיינו בבראשית רבה, פרשה יז, עד "אני ה' הוא שמי — שקרא לי אדם הראשון").

נמצא שהשם קשור באמת לדבר שהוא מציין, ואינו הסכמה בלבד. המדרש מספר שאדם ידע את שמות כל הברואים, חכמה שלא הייתה למלאכים, וקרא גם לה' "אדני", אדון הכול; ועל כך נאמר "אני הוי' הוא שמי" — השם שאדם קרא לי.

והיינו שהוא ע"ד מ"ש בס"ב [בספר של בינונים] שער היחוד והאמונה ספ"א [סוף פרק א'] וזה שמו אשר יקראו לו בלה"ק [בלשון הקודש] הוא כלי לחיות המצומצם באותיות שם זה⁶⁸ שנשתלשל מעשרה מאמרות⁶⁹ כו' ע"ש.

וזהו על דרך מה שכתוב בספר של בינונים, שער היחוד והאמונה, סוף פרק א': "וזה שמו אשר יקראו לו בלשון הקודש הוא כלי לחיות המצומצם באותיות שם זה, שנשתלשל מעשרה מאמרות" וכו'; עיינו שם.

כך מוסבר גם בתנאי: שמו של נברא בלשון הקודש הוא כלי לחיותו המצומצמת, המשתלשל מעשרה מאמרות של בריאת העולם.

ועד"ז בשם האדם הנה הנשמה עצמה קודם בואה בגוף אינה נקראת בשם כלל⁷⁰ כמ"ש בפ' בלק ע"פ מי מנה^{71,72} ובפ"י ולאדם לא מצא עזר כו', והוא מהרמב"ן [מהר"י משה בן נחמן] שם

וכן גם בשם האדם: הנשמה עצמה, קודם בואה בגוף, אינה נקראת בשם כלל, כמבואר בפרשת בלק על הפסוק "מי מנה", וכן בפירוש הפסוק "ולאדם לא מצא עזר" וכו'; ומקור הדברים ברמב"ן שם.

כך גם אצל האדם: לנשמה עצמה אין שם לפני כניסתה לגוף. הדברים מפנים לדיונים על "מי מנה" בפרשת בלק ועל "ולאדם לא מצא עזר", שמקורם ברמב"ן.

נמצא השם אינו לבח"י הנשמה עצמה והרי גם לגוף עצמו אין השם מועיל, אך השם מקשר הנשמה בגוף והחיות הנמשך מהנשמה ומחיה הגוף הוא נשרש בהשם.

נמצא שהשם אינו מיועד לנשמה עצמה, וגם לגוף עצמו אין השם מועיל. אלא שהשם מקשר בין הנשמה לגוף, והחיות הנמשכת מן הנשמה ומחיה את הגוף מושרשת בשם.

השם אינו משמש לא את הנשמה כשהיא לעצמה ולא את הגוף כשהוא לעצמו; הוא החיבור ביניהם. החיות הנמשכת מן הנשמה ומחיה את הגוף מושרשת בשם.

דהיינו ראובן חיות שלו באותיות ריש אלף כי הוא מבחי' ראייה, וכמ"ש ברבות פ' שמות⁷³ ראובן שנאמר ראה ראיתי^{74,75} כו'

כלומר, החיות של ראובן נמצאת באותיות ריש ואל"ף, מפני שהוא מבחינת ראייה, וכמו שנכתב במדרש רבה, פרשת שמות: "ראובן, שנאמר: ראה ראיתי" וכו';

לדוגמה, החיות של ראובן נמצאת באותיות ריש ואל"ף, המרכיבות את שורש המילה "ראייה", מפני שנשמתו באה מבחינת הראייה. המדרש קושר את שמו לדברי ה': "ראה ראיתי" את סבלו של עמו.

וע"ש מענין שמות, ועמ"ש בד"ה יהודה אתה⁷⁶ כו', ולאה מחמת שראתה המעשה ראו מה בין בני⁷⁷ כו' ידעה ששרש נשמתו באותיות שמו ראובן.⁷⁸

ועיין שם בענין השמות, וראה מה שנכתב במאמר המתחיל "יהודה אתה" וכו'. ולאה, משום שראתה את המעשה — "ראו מה בין בני" וכו' — ידעה ששורש נשמתו נמצא באותיות שמו, ראובן.

לאה קראה לו ראובן ואמרה, כפי שהגמרא דורשת: "ראו מה בין בני לבן חמי". היא צפתה את התנהגותו, ולכן ידעה ששורש נשמתו נמצא באותיות שמו. הטקסט מפנה גם למאמר "יהודה אתה", העוסק במשמעותם של שמות.

דהנה כל דבר הגדול הצריך לצמצם אי"ע [את עצמו] להחיות שלמטה ממנו הוא רק בבחינת שמו שלעצמו אי"צ [אין צריך / אינו צריך] שום שם

הנה, כל דבר גדול שצריך לצמצם את עצמו כדי להחיות את מה שנמוך ממנו, עושה זאת רק באמצעות בחינת שמו; לעצמו אין הוא צריך שום שם.

זהו העיקרון הכללי: כל דבר גדול שצריך לצמצם את עצמו כדי להחיות את מה שנמוך ממנו, עושה זאת רק באמצעות שמו. לעצמו הוא אינו צריך שם.

רק בכדי להתגלות לאחרים צריך שם, והנה כשמתגלה לאחרים אינו מתגלה לו בעצמיות שכלו רק שמו כו'.⁷⁹

אלא שלשם התגלות לאחרים הוא צריך שם. וכשהוא מתגלה לאחרים, מה שמתגלה להם אינו עצמות שכלו, אלא רק שמו וכו'.

השם נועד רק להתגלות לאחרים, וגם אז מה שאחרים מקבלים אינו עצמות שכלו של האדם, אלא רק "שמו".

10 והנה נראה שאותיות השם הם חומריים ואינם כלום רק שבו יש חיות מעט שמחיה את הגוף.

כעת רואים שאותיותיו של שם הן חומריות ואין בהן ממש, מלבד מעט חיות שיש בהן ומחיה את הגוף.

כשלעצמן, אותיותיו של שם הן חומריות ואין בהן ממש; חשיבותן היחידה היא מעט החיות שבהן, המקיימת את הגוף.

דהיינו כנודע שהאור והחיות המתפשט מהנשמה בהגוף דהיינו החיות המתפשט בכל רמ"ח איברי הגוף אין זה מהות ועצמות הנשמה ממש

כלומר, כידוע, האור והחיות המתפשטים מן הנשמה אל הגוף — היינו החיות המתפשטות בכל רמ"ח איברי הגוף — אינם מהותה ועצמותה הממשיות של הנשמה,

החיות שהנשמה ממשיכה ומתפשטת בכל רמ"ח איברי הגוף אינה עצמותה הממשית של הנשמה.

אלא רק בחי גילוי והארה ממנו,⁸⁰ וכמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] פנ"א והמשכת הארה זו נשרש באותיות השם.

אלא הם רק בחינת גילוי והארה ממנה, וכמו שכתוב בספר של בינונים, פרק נ"א; והמשכת הארה זו מושרשת באותיות השם.

זוהי רק הארה גלויה של הנשמה, כפי שמבואר בתניא בפרק נ"א, והמשכת הארה זו מושרשת באותיות שמו של האדם.

לכן השם שייך דוקא בהתלבשות הנשמה בגוף שאז נמשך הארה מהנשמה להתפשט בגוף וזהו ע"י בחי השם, משא"כ קודם ירידתה בגוף היה

לכן שם שייך דווקא כאשר הנשמה מלובשת בגוף, שכן אז נמשכת הארה מן הנשמה כדי להתפשט בגוף, והדבר נעשה באמצעות השם. לעומת זאת, לפני ירידתה לגוף,

לכן שם שייך לנשמה דווקא כשהיא בגוף: ההארה המתפשטת מן הנשמה אל הגוף עוברת באמצעות השם.

הארה זו כלולה במהותה ועצמותה בבחי ביטול ממש ע"כ אין נקראת בשם כי השם הוא רק בחי הארה כו' משא"כ מהותה ועצמותה כו'.

הארה זו הייתה כלולה במהותה ובעצמותה, בבחינת ביטול גמור; לכן היא אינה נקראת בשם, שהרי השם הוא רק בחינת הארה וכו', ולא כך הדבר במהותה ובעצמותה וכו'.

לפני ירידת הנשמה, הארה זו הייתה כלולה לגמרי ובטלה בתוך עצמותה, ולכן לא היה לנשמה שם. השם שייך להארה, ולא לעצמות.

נמצא מובן ג"כ דענין השם הוא ג"כ עד"מ דבחי הארה כו' מה שאינו נוגע לעצ מיות כלל.

נמצא מובן גם שעניין השם הוא משל לבחינת הארה וכו', לדבר שאינו נוגע כלל לעצמות.

מכאן שגם השם הוא משל להארה שאינה נוגעת כלל לעצמות.

שכשהנשמה למעלה א"צ [אין צריך / אינו צריך] לשם רק כשהיא ממלאה את הגוף שהוא בחי' הארה המתפשט ממנה הוא ע"י השם.

כאשר הנשמה למעלה היא אינה זקוקה לשם; רק כשהיא ממלאת את הגוף, באמצעות ההארה המתפשטת ממנה, הדבר נעשה באמצעות השם.

הנשמה למעלה אינה זקוקה לשם; רק כשהיא ממלאת את הגוף באמצעות ההארה המתפשטת ממנה, היא פועלת באמצעות שמה.

11 וכך יובן למעלה מה שהוא ית' מחיה ומהוה העולמות עליונים ותחתונים הוא רק בבחי' שמו ולא בעצמותו ממש כי העצמות לא היו יכולים לסבול.

וכך יובן למעלה: הוא יתברך מעניק חיות לעולמות העליונים והתחתונים ומביא אותם לידי מציאות רק באמצעות בחינת שמו, ולא באמצעות עצמותו ממש, שכן העולמות לא היו יכולים לשאת את העצמות.

בדומה לכך, ה' מעניק חיות לכל העולמות, העליונים והתחתונים, ומביא אותם לידי מציאות רק באמצעות "שמו", הארה ממנו, ולא באמצעות עצמותו, שאף עולם אינו יכול לשאת.

וגם בבחי' שמו כתיב כי נשגב שמו לבדו.⁸¹ דהיינו ששמו ג"כ אינו בגדר מהוה ומחיה כלל אלא הוא לבדו.

וגם על בחינת שמו נאמר: "כי נשגב שמו לבדו". כלומר, גם שמו אינו בגדר של הבאה לידי מציאות והענקת חיות כלל, אלא הוא לבדו.

אכן, "כי נשגב שמו לבדו": גם שמו אינו כוח שיוצר ומעניק חיות בפני עצמו, אלא עומד בנפרד, "לבדו". מה שמקיים את העולמות הוא רק הארה ממנו, כפי שמוסבר בפסקה הבאה.

קטע 5 • 12-15

שמות, שממה ובריאה יש מאין

12 ונשגב מורה על הפלגה יתירה שהוא מופלג הרבה מעולמות הנאצלים כו' רק כי הודו על ארץ ושמים⁸² פ"י שנמשך הוד וזיו משמו לחיות ארץ ושמים כו',

"נשגב" מציין ריחוק מופלג ביותר: שהוא רחוק מאוד מן העולמות הנאצלים וכו'; אלא "הודו על ארץ ושמים", כלומר, הוד וזיו משמו נמשכים כדי להחיות את הארץ והשמים וכו'.

"נשגב" פירושו ששם ה' רחוק אפילו מן העולמות הנאצלים. רק "הודו" — זיו הנמשך משמו — מגיע אל הארץ והשמים ומחיה אותם.

וזהו ושמך קדוש כו' שגם בחי' שמך הוא קדוש ומובדל. ומה שנמשך בבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] כמו שהנשמה⁸³ ממלא את הגוף. זהו רק הארה דהארה כו'.

וזהו [פירוש] "ושמך קדוש" וכו': גם בחינת "שמך" קדושה ומובדלת. ומה שנמשך בבחינת ממלא כל עלמין, כפי שהנשמה ממלאת את הגוף, אינו אלא הארה דהארה וכו'.

לכן אומרים "ושמך קדוש": "קדוש" פירושו מובדל, ולכן גם שם ה' נבדל. מה שממלא את העולמות כפי שהנשמה ממלאת את הגוף — ממלא כל עלמין — אינו אלא הארה דהארה.

וזהו לכו חזו מפעלות⁸⁴ ה' אשר שם שמות בארץ⁸⁵ בתהלים (סי' מ"ו ט') וארז"ל [ואמרו רבותינו זכרונם לברכה] פ"ק [פרק קמא] דברכות (ד"ז ע"ב) אל תקרי שמות אלא שמות⁸⁶.

וזהו [פירוש] "לכו חזו מפעלות ה' אשר שם שמות בארץ", בתהלים (סי' מ"ו ט'); ואמרו חז"ל בפ"ק דברכות (ד"ז ע"ב): "אל תקרי שמות אלא שמות".

את הפסוק "אשר שם שמות בארץ" דורשת הגמרא וקוראת "שמות" במקום "שמות". אדמו"ר הזקן ישתמש בשתי הקריאות.

כי הנה יש כמה שמות לו ית'⁸⁷ והיינו מחמת שהעולמות לא יכלו לסבול ולהבין האור והחיות הנמשך ומתפשט משמו הגדול ב"ה

שהרי יש לו ית' שמות רבים, וזאת מפני שהעולמות לא יכלו להכיל ולהבין את האור והחיות הנמשכים ומתפשטים משמו הגדול ית',

לפי שיש שמות רבים, מפני שהעולמות אינם יכולים להכיל או לתפוס ישירות את האור והחיות של שמו הגדול.

רק ע"י אמצעות כמה מיני מדרגות וכל מדרגה הגבוהה המחיה את שלמטה ממנו הוא רק בבחי' שם וכולם ממנו יתברך

אלא באמצעות כמה וכמה מדרגות; וכל מדרגה עליונה המחיה את זו שמתחתיה עושה זאת רק בבחינת שם, וכולן ממנו ית'.

האור מגיע אליהם רק באמצעות סדרה של מדרגות ביניים; כל מדרגה עליונה מחיה את זו שמתחתיה רק באמצעות "שמה" — זיו חיצוני שלה. ואף על פי כן, כל המדרגות באות ממנו בלבד.

(והוא ע"ד מ"ש באג"ה [באגרת הקודש] איהו וחיוהי ענין הקו והארת הקו והארה דהארה. והארה דהארה דהארה כו'),

(וזה על דרך מה שכתוב באגרת הקודש: "איהו וחיוהי" — עניין הקו, הארת הקו, הארה דהארה והארה דהארה דהארה וכו');)

באגרת הקודש מתואר אותו סדר של השתלשלות: הקו, הארה מן הקו, הארה מאותה הארה וכן הלאה.

ולכן יש כמה שינויים בעולמות (ועי' בפרדס שער השמות פרק א' שיש שני שמות שאותיותיהם שוים ועכ"ז [ועם כל זה] א' מורה למעלה מעלה בבחי' ומדרגה יותר גבוהה כו' ע"ש הטעם).

ולכן יש שינויים רבים בעולמות. (ועיין בפרדס, שער השמות, פרק א', שיש שני שמות שאותיותיהם שוות, ואף על פי כן אחד מהם מורה על בחינה ומדרגה נעלית הרבה יותר וכו'; עיין שם בטעם הדבר.

הדרגות הללו מסבירות מדוע העולמות שונים זה מזה. הפרדס מציין ששני שמות אלווקיים יכולים להיות מורכבים מאותן אותיות, ואף על פי כן אחד מהם נעלה בהרבה מחברו.

ומזה יובן ג"כ עד"ז מה שיש למטה ב' בני"א [בני אדם] ששמותיהן שוין ואעפ"כ [ואף על פי כן] אינן שוין במעלתן), והנה השם אינו כלום כנגד העצמיות וכאפס נחשב כו'.

ומכך יובן גם על דרך זו מדוע יש למטה שני בני אדם ששמותיהם שווים, ואף על פי כן אינם שווים במעלתם. והנה השם אינו נחשב לדבר לעומת העצמות, וכאין הוא נחשב וכו'.

בדומה לכך, שני אנשים בעלי שם זהה אינם בהכרח שווים במעמדם. מכל מקום, השם אינו נחשב לעומת עצמותו של מי שהוא שייך לו.

וזהו לכו חזו מפעלות הוי' היא הפליאה הגדולה שהוא א"ס ב"ה המהוה כל העולמות תמיד מאין ליש בדבורו.

וזהו [פירוש] "בואו וראו את מפעלות הוי'": זהו הפלא הגדול, שהוא, אין סוף, ברוך הוא, מהוה תמיד את כל העולמות מאין ליש באמצעות דיבורו.

"בואו וראו את מפעלות הוי'": הפלא הגדול הוא שאין סוף מהוה תמיד את כל העולמות מאין באמצעות דיבורו.

אשר שם שמות בארץ לשון שממה שבאמת אפילו כל העולמות מריש כל דרגין כו' הוא רק שממה נגד עצמותו ית' וכמ"ש במ"א ע"פ במדבר סיני

"אשר שם שמות בארץ" — "שמות" הוא לשון שממה: לאמיתו של דבר, אפילו כל העולמות, מראש כל הדרגות וכו', אינם אלא שממה לעומת עצמותו יתברך, כפי שמוסבר במקום אחר על הפסוק "במדבר סיני",

"שמות" פירושו גם שממה: לעומת עצמותו של ה', כל העולמות, אפילו הגבוהים ביותר, הם שממה. הטקסט מפנה למאמרו על "במדבר סיני", שבו הדבר מוסבר.

והיינו לפי שחיותם הוא רק מבחי' שמות כי ביה הוי' צור עולמים כיו"ד נברא⁸⁸ העוה"ב⁸⁹ כו' (ועמ"ש מזה ע"פ ובבואה לפני המלך^{90,91} כו'. ועי' זח"א ר"פ נח ד"ס ע"א).⁹²

וזה מפני שחיותם באה רק מבחינת שמות, שהרי "ביה ה' יוצר העולמות": באות יו"ד נברא העולם הבא וכו'. (ועיין במה שנכתב על כך על הפסוק "ובבואה לפני המלך" וכו'; ועיין בזה, חלק א, תחילת פרשת נח, דף ס ע"א.)

העולמות הם "שממה" מפני שחיותם באה רק מ"שמותיו" של ה'. חז"ל דורשים את "ביה ה' יוצר העולמות" כך שהעולמות נוצרו מאותיות השם, והעולם הבא — מאות יו"ד.

וזהו בורא קדושים⁹³ ישתבח שמך שכל העליות של בחי' וקדושים בכל יום יהללוך סלה אינו אלא בבחי' שמך כו' ולכן אמר בורא קדושים שהם בחי' בריאה מאין ליש.

וזהו [פירוש] "בורא קדושים ישתבח שמך": כל העליות של הבחינה המתוארת במילים "וקדושים בכל יום יהללוך סלה" הן רק בבחינת "שמך" וכו'. לכן נאמר "בורא קדושים", מפני שהם בבחינת בריאה — מאין ליש.

כך מתבאר "בורא קדושים ישתבח שמך": כל העליות האנסופיות של הנשמות נשארות בגדר הבחינה של שם ה'. הן נקראות "נבראים", מפני שבריה פירושה התהוות יש מאין.

כי הנה כתיב והחכמה מאין תמצא⁹⁴ פי' כי התהוות החכמה שהוא ראשית ההשתלשלות מא"ס ב"ה אינו

שהרי נאמר "והחכמה מאין תמצא". פירושו שהתהוות החכמה, שהיא ראשית ההשתלשלות, מאין סוף ברוך הוא, אינה

הפסוק "והחכמה מאין תמצא" נדרש במשמעות של "מן האין": החכמה, שהיא הדרגה הראשונה בשרשרת העולמות, באה מאין סוף באופן שונה מכל מה שמתחתיה.

כמו השתלשלות שמהחכמה למטה שהוא דרך עילה ועלול כמשל באדם שיש בו שכל ומדות ומחודמי"ע [ומחשבה דבור ומעשה] שמשתלשלים זה מזה הנה השכל עצמו נמשך ומתלבש בהמחשבה, וכן המחשבה בהדבור וכן השכל ומדות כו'.⁹⁵

כמו ההשתלשלות שמחכמה ולמטה, שהיא בדרך של עילה ועלול, בדומה לאדם שיש בו שכל, מדות, מחשבה, דיבור ומעשה, המשתלשלים זה מזה: השכל עצמו נמשך ומתלבש במחשבה, וכך גם המחשבה בדיבור, וכן השכל והמדות וכו'.

מתחת לחכמה, כל דרגה משתלשלת מן הדרגה שמעליה בדרך של סיבה ותוצאה, בדומה לשכלו של האדם הנמשך ומתלבש במחשבה, למחשבה המתלבשת בדיבור, ולשכל המתלבש ברגשות.

13 וזהו הנקי' השתלשלות עילה ועלול שהוא בחי' יש מיש. ולא יש מאין. כי העילה עצמה נתפסת ומתלבשת בהעלול.⁹⁶

זה נקרא השתלשלות של עילה ועלול, שהיא בחינה של יש מיש ולא יש מאין, משום שהעילה עצמה נתפסת ומתלבשת בעלול.

בהשתלשלות של עילה ועלול, העילה עצמה נוכחת ומתלבשת בתוצאה שלה, ולכן התוצאה היא "יש מיש" ולא בריאה אמיתית יש מאין.

וכך הוא ענין השתלשלות עילה ועלול שבאצי" מהחכמה ולמטה כמ"ש בזהר בראשית,⁹⁷ וכמ"ש כולם בחכמה עשית.⁹⁸

כך הוא גם עניינה של השתלשלות עילה ועלול באצילות, מחכמה ולמטה, כפי שכתוב בזהר, בראשית, וכפי שכתוב: "את כולם עשית בחכמה".

סוג זה של השתלשלות מתקיים באצילות, מחכמה ולמטה, כפי שנאמר בזהר על בראשית וכפי שנאמר בפסוק: "את כולם עשית בחכמה" — הכול משתלשל מתוך חכמה.

שכל ההתהוות נמשכו מהעלם לגילוי מבחי" חכמה שבתחלה היו כלולים יחד בבחי" חכמה, והוא בחי' המאמר האחד שבו יכול להבראות^{99, 100} דהיינו שהוא הכולל לכל ט' מאמרות.¹⁰¹

כל ההתהוות נמשכה מן ההעלם אל הגילוי מבחינת חכמה, שבה היו הדברים כלולים תחילה יחד. זו בחינת "מאמר אחד", שבו "יכול להיבראות" העולם; כלומר, המאמר הכולל את כל תשעת המאמרות.

תחילה היו כל הדברים כלולים יחד בחכמה, ואחר כך התגלו ממנה. חכמה היא "מאמר אחד" שבו, כדברי המשנה, יכול היה העולם להיבראות — המאמר הכולל את תשעת המאמרות האחרים.

14 וכן הוא למטה ג"כ כשעלה ברצונו לברא העולם במחשבה אי' נבראו כל העולמות בדרך כלל והוא מ"ש בראשית ברא¹⁰² ות"י [ותרגום ירושלמי] בחוכמתא ונפרטו אח"כ בט' מאמרות בששת ימים כו'.

וכך הוא גם למטה: כאשר עלה ברצונו לברוא את העולם, נבראו כל העולמות בכללותם במחשבה אחת. זהו פירוש "בראשית ברא", שתרגום ירושלמי מתרגם "בחוכמתא"; ולאחר מכן הם נתחלקו לפרטים בתשעת המאמרות, בששת ימי הבריאה וכו'.

אותו דפוס מתקיים גם בעולמנו: תחילה נבראה הבריאה כולה בכללותה במחשבה אחת, כפי ש"בראשית" מתורגם "בחוכמתא", ולאחר מכן היא התחלקה לפרטים באמצעות תשעת המאמרות הנוספים של ששת ימי הבריאה.

אבל התהוות החכמה מא"ס ב"ה הוא יש מאין ממש¹⁰³ להיות כי אי"ס ב"ה הוא למעלה מעלה אין קץ מבחי' ומדרגת חכמה ולכן כדי שיהיה התהוות בחי' חכמה זהו בריאה יש מאין.

אבל התהוות החכמה מאין סוף ברוך הוא היא יש מאין ממש, שכן אין סוף ברוך הוא נעלה לאין קץ ממדרגת החכמה; ולכן התהוות החכמה היא בריאה של יש מאין.

החכמה עצמה אינה משתלשלת מאין סוף בדרך של סיבה ותוצאה: היא נעלה ממנה לאין קץ, ולכן התהוות החכמה היא בריאה אמיתית יש מאין.

(ועמ"ש מזה בד"ה ואתחנן¹⁰⁴ ובפי וירא בד"ה פתח אליהו^{105, 106} כו' ועי' בהרמב"ן [בהרבי משה בן נחמן] בפי החומש ר"פ בראשית במ"ש ועתה שמע¹⁰⁷ פי המקרא כו',

(ועיינו במה שנכתב על כך במאמר המתחיל "ואתחנן", ובפרשת וירא במאמר המתחיל "פתח אליהו" וכו'; ועיינו גם בפירוש הרמב"ן על התורה, בתחילת פרשת בראשית, בדבריו "ועתה שמע פירוש המקרא" וכו',

הטקסט מפנה למאמרים נוספים העוסקים בנושא זה, ולפירושו של הרמב"ן לפסוק הראשון בתורה.

שכמ"כ [שכמו כן] בגשמיות בהתהוות עוה"ז כללות הבריאה יש מאין הוא נתהווה ע"י מאמר דבראשית כו' אלא שנפרטו אח"כ ע"י טי' מאמרות כנ"ל, וכמ"ש במ"א בסידור ע"פ הקל קול יעקב.¹⁰⁸

שכך גם בגשמיות: בהתהוות העולם הזה, הבריאה בכללותה, יש מאין, התהוותה באמצעות המאמר "בראשית" וכו'; אלא שלאחר מכן נתחלקו הדברים לפרטים באמצעות תשעת המאמרות, כנוצר לעיל. וכמו שנכתב במקום אחר, בסידור, על הפסוק "הקל קול יעקב".

לפי פירוש הרמב"ן, העולם הזה כולו נברא יש מאין באמצעות המאמר הראשון, "בראשית", ורק לאחר מכן נתחלק לפרטים באמצעות תשעת המאמרות. גם המאמר שבסידור על "הקל קול יעקב" עוסק בכך.

ועמ"ש מזה ג"כ בד"ה בשעה שהקדימו¹⁰⁹ ישראל¹¹⁰ נעשי לנשמע גבי ענין בראשית נמי מאמר הוא, והיינו מטעם הנ"ל שכמ"כ [שכמו כן] למעלה באצ"י החכמה מאין תמצא¹¹¹

ועיינו במה שנכתב על כך גם במאמר המתחיל "בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע", בעניין "בראשית נמי מאמר הוא"; והטעם לכך הוא כפי שנתבאר לעיל, שגם למעלה, באצילות, "החכמה מאין תמצא".

מאמר נוסף מבאר את דברי הגמרא ש"בראשית נמי מאמר הוא" באותה דרך: גם למעלה, באצילות, החכמה, שהיא הגילוי הראשון, באה "מאין".

וזהו בורא קדושים, פי' שהנשמות שעלו במחשבה שלכן נק' קדושים, שכללותן ומקורן הוא מבחי' חכמה¹¹² עילאה שנק' קדש, וכמו הבן שהתהוותו הוא מבחי' מוח האב.

וזהו "בורא קדושים". פירוש הדבר הוא שהנשמות, שעלו במחשבה ולכן נקראות "קדושים", מקורן וכללותן בבחינת חכמה עילאה, הנקראת "קודש"; בדומה לבן, שהתהוותו ממוח האב:

כעת מתברר הביטוי "בורא קדושים": הנשמות "עלו במחשבה", ומקורן בכללותן הוא בחכמה עילאה, הנקראת "קודש", כשם שהבן בא ממוחו של האב.

הנה הם בחיי בריאה יש מאין והיינו מבחי שמך. וזהו ישתבח שמך, ולכן ירדו ונתלבשו בגוף שהיא צורך עלייה:

הנה הן בבחינת בריאה יש מאין, כלומר, מבחינת "שמך". וזהו "ישתבח שמך". לכן ירדו והתלבשו בגוף, לצורך עלייה:

מכיוון שהחכמה באה מאין, גם הנשמות הן בריאה יש מאין, מבחינת "שמו" של ה'. משום כך הן יורדות ומתלבשות בגופים: כדי לעלות למדרגה נעלית יותר, כפי שיבואר בהמשך המאמר.

15 קיצור. (כי הנה בורא קדושים שהם הנשמות והיינו וקדושים בכל יום יהללך סלה. עכ"ז [עם כל זה] התהוותם רק מבחינת שמך שהוא ענין הארה בעלמא שנחשב לאין ואפס לגבי עצמותו ית'. כמו שם האדם שאינו ערוך לעצמותו.

סיכום. ("בורא קדושים" מתייחס לנשמות, וזהו "וקדושים בכל יום יהללך סלה". אף על פי כן, התהוותן היא רק מבחינת "שמך", שהיא הארה בלבד, הנחשבת לאין ואפס ביחס לעצמותו ית', כמו שמו של אדם שאינו בערך לעצמותו.

סיכום של החלק השני: ה"קדושים" הם הנשמות, המשבחות את ה' תמיד; ובכל זאת, הן מתהוות רק מ"שמו", הארה בלבד, שהיא כאין ביחס לעצמותו, כשם ששמו של אדם אינו בערך לאדם עצמו.

וזהו אשר שם שמות בארץ¹¹³ וארז"ל [ואמרו רבותינו זכרונם לברכה] אל תקרי שמות אלא שמות.¹¹⁴ וכמ"כ [וכמו כן] גם החכמה מקור בחיי הנשמות מאין תמצא¹¹⁵ מבחי שנק' אין הוא בחיי שמך. משם נתהווה בבחי בריאה יש מאין):

וזהו "אשר שם שמות בארץ", וחז"ל אמרו: "אל תקרי שמות אלא שמות". וכך גם חכמה, מקור בחינת הנשמות, "מאין תמצא" — מן הבחינה הנקראת אין, שהיא בחינת "שמך"; משם היא התהוותה בדרך של בריאה יש מאין. זהו פירוש הקריאה "שמות" במקום "שמות". חכמה, מקור הנשמות, באה מן האין — הבחינה של שם ה' — ומשם היא נבראת יש מאין.

קטע 6 • 161-17

סוכב וממלא

16 ג אך ענין העלייה¹¹⁶ מהו, וגם להבין דהנה נודע דעיקר קבול השכר הוא בזמן תחיית

ג. אך מהי העלייה? ויש להבין גם: ידוע שעיקר קבלת השכר היא בזמן תחיית

סעיף ג שואל ישירות מהי עליית הנשמות. נוסף על כך הוא מעלה שאלה: כידוע, עיקר השכר ניתן רק בתחיית המתים.

המתים וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] ודע מתן שכרן של צדיקים לעי"ל [לעתיד לבוא],¹¹⁷ שאם הפי' על הגי'ע [הגן עדן] מהו לי [לשון] לעתיד הלא הגי'ע [הגן עדן] ישנו גם עתה לנשמות בצאתם מן הגוף,¹¹⁸

המתים, וכמאמר חז"ל: "ודע שמתן שכרן של צדיקים לעתיד לבוא". אם הכוונה היא לגן עדן, מדוע נאמר "לעתיד לבוא"? הרי גן עדן קיים גם עכשיו לנשמות, כשנפרדות מן הגוף.

המשנה אומרת ששכרם של הצדיקים ניתן "לעתיד לבוא". אין הכוונה לגן עדן, שהנשמות נכנסות אליו כבר עכשיו, מיד עם צאתן מן הגוף.

אלא בודאי קאי על תחייה [תחיית המתים] לפי שזהו עיקר השכר ועליית הנשמות, וגי'ע [וגן עדן] אינו אלא לפי שעה עד התחייה [התחייה].

אלא ודאי הכוונה לתחיית המתים, שכן זהו עיקר השכר ועליית הנשמות, ואילו גן עדן אינו אלא לשעה, עד תחיית המתים.

לכן עיקר השכר ועליית הנשמות הם בתחיית המתים; גן עדן הוא רק שלב זמני עד אז.

וגם זה צ"ל למה קיבול שכר העיקרי הוא להנשמות כשיהיו בגופים דווקא. אך הענין עפמ"ש [על פי מה שכתוב] בזהר דא"ס ב"ה¹¹⁹ הוא סוכ"ע וממכ"ע [וממלא כל עלמין].

וגם זאת יש להבין: מדוע עיקר קבלת השכר של הנשמות הוא דווקא כשהן יהיו בגופים? אך העניין הוא על פי מה שכתוב בזהר, שאין סוף ברוך הוא הוא סוכב כל עלמין וממלא כל עלמין.

מדוע השכר הגדול ביותר לנשמה ניתן דווקא כשהיא שבה לגוף, ולא בהיותה רוחנית בלבד? התשובה נפתחת בלימודו של הזוהר, שאין סוף מקיף את כל העולמות (סוכב) וגם ממלא את כל העולמות (ממלא).

פי' כי הנה עצמותו ית' אינו בגדר השפעה כלל (ועמ"ש ע"פ אתם נצבים),^{120, 121} ולכן פי' אור א"ס היינו על החיות המאיר ונמשך ממנו ית' להחיות העולמות שהוא

כלומר, עצמותו יתברך אינה בגדר השפעה כלל (ועיינו במה שכתוב על הפסוק "אתם נצבים"). לכן, אור אין סוף פירושו החיות המאירה ונמשכת ממנו יתברך כדי להחיות את העולמות, שהיא

עצמותו של ה' אינה דבר ש"משפיע" כלל. לכן "אור אין סוף" אינו מציין את עצמותו, אלא את החיות המאירה ממנו כדי להחיות את העולמות.

כמו זיו והארה לכד כמו זיו השמש לגבי השמש, אלא שזהו משל גשמי, ופי' המשל היינו

כמו זיו והארה בלבד, כדוגמת זיו השמש ביחס לשמש. אלא שזהו משל גשמי, ופירוש המשל הוא

חיות זו דומה לאור השמש ביחס לשמש. אולם השמש היא משל גשמי, ולכן אדמו"ר הזקן מסביר למה הכוונה במשל.

כי לפי שעצמותו ית' הוא מחיה החיים ומכלכל חיים על כן בחי' איזה גילוי ממנו דוגמת זיו והארה לבד הוא מחיה את העולמות ומהוה אותן.

שכיוון שעצמותו יתברך היא מחיה החיים ומכלכל חיים, לכן גילוי כלשהו ממנו, בבחינת זיו והארה בלבד, מחיה את העולמות ומהוה אותם.

מכיוון שעצמותו של ה' היא מקור החיים עצמם, די בגילוי כלשהו ממנו, בהארה בלבד, כדי להחיות את כל העולמות ולהוות אותם.

עד"מ מה שהנשמה מחיה את הגוף שהחיות המלוכש ברמ"ח איברי הגוף שהן חיים מן הנשמה כח הראיה בעין וכח השמיעה באוזן כו', אין זה חלק מעצמות הנשמה ממש

על דרך משל, הנשמה מחיה את הגוף: החיות המלוכשת ברמ"ח איברי הגוף, החיים מכוח הנשמה — כוח הראייה בעין וכוח השמיעה באוזן וכדומה — אינה חלק ממשי מעצמות הנשמה,

הנשמה מחיה את הגוף באופן דומה: הכוחות שבכל איבר, כמו הראייה בעין והשמיעה באוזן, אינם חלקים מעצמות הנשמה.

אלא שהוא בחי' גלוי והארה מהנשמה, כי לפי שהיא בעצמה נשמת רוח חיים¹²² ע"כ בהתלבשות בגוף היא מחיה את הגוף וחיות זה שהגוף חי ממנה הוא כמו בחי' הארה ממנה ואין מעצמותה ממש.

אלא שהם גילוי והארה מן הנשמה. מכיוון שהיא עצמה "נשמת רוח חיים", כאשר היא מתלבשת בגוף היא מחיה אותו; והחיות שהגוף מקבל ממנה דומה להארה ממנה, ואינה מעצמותה ממש.

אין אלה אלא הארה גלויה מן הנשמה. מכיוון שהנשמה עצמה היא "נשמת רוח חיים", היא מחיה את הגוף שבו היא שורה, אך החיות הזאת אינה אלא הארה ממנה.

(וכמ"ש בס"ב [בספר של בינונים] פנ"א), אלא שהנשמה מתלבשת עכ"פ [על כל פנים] עצמותה ג"כ תוך הגוף ואז נמשך הארה וחיות ממנה להחיות רמ"ח איברי הגוף,

(כפי שכתוב בספר של בינונים, פרק נא). עם זאת, גם עצמות הנשמה מתלבשת בתוך הגוף, ואז נמשכות ממנה הארה וחיות להחיות את רמ"ח איברי הגוף;

כאן המשל אינו דומה לגמרי: עצמות הנשמה עצמה מתלבשת בתוך הגוף, ורק אז מתפשטת הארה ממנה אל האיברים.

ולכן מתפעלת בעצמותה ג"כ ממקרי הגוף, אבל בהנמשל למעלה אינו כן שאינו מתפעל מהעולמות ואתה הוא עד שלא נברא¹²³ העולם אתה הוא משנברא העולם כו'

ולכן היא מושפעת בעצמותה גם ממה שקורה לגוף. אבל בנמשל שלמעלה אין הדבר כך, שכן הוא אינו מושפע מן העולמות: "אתה הוא עד שלא נברא העולם, אתה הוא משנברא העולם" וכו',

משום כך הנשמה מושפעת בעצמותה ממה שקורה לגוף. ה' אינו מושפע כלל מן העולמות, כפי שנאמר בתפילת שחרית: "אתה הוא עד שלא נברא העולם, אתה הוא משנברא העולם".

הכל בהשוואה אחת וכמ"ש אני הוי' לא שניתני, ¹²⁴ והיינו לפי שהוא ית' קדוש ומובדל ואינו מתלבש ונתפס בעולמות ואפילו בהאור לא שייך בחי' התלבשות

כולם שווים, כפי שכתוב: "אני הוי' לא שניתני". הטעם לכך הוא שהוא ית' קדוש ומובדל, ואינו מתלבש בעולמות ואינו נתפס בהם; ואף לגבי האור, אין שייך לומר שהוא מתלבש

הוא זהה לפני הבריאה ולאחריה: "אני הוי' לא שניתני". בחיותו קדוש ומובדל, הוא אינו מתלבש בעולמות ואינו נתפס בהם; גם האור שלו מגיע אליהם רק לאחר צמצומים רבים.

אלא אחר כמה צמצומים כו', וא"כ כ"ש [כל שכן] שיובן שהחיות שכל העולמות עליונים ותחתונים חיים ומתהווים ממנו ית' אינו עצמותו ח"ו [חס ושלום] רק גילוי הארה לבד.

אלא לאחר צמצומים רבים וכו'. ואם כן, קל וחומר שהחיות שממנה חיים ומתהווים כל העולמות, העליונים והתחתונים, ממנו ית', אינה עצמותו, חס ושלום, אלא גילוי הארה בלבד.

אם אפילו האור שלו נזקק לצמצומים רבים לפני שהוא מתלבש, קל וחומר שהחיות של כל העולמות אינה אלא הארה גלויה, ולא עצמותו, חס ושלום.

ולכן הוא ית' נקי מחיה החיים מכלכל חיים כו' (ועמ"ש בד"ה ונקדשתי בתוך בניי [בני ישראל] ^{125, 126} ובד"ה אחרי ^{127, 128} ה' אלקיכם תלכו בפ"י כי עמך מקור חיים ¹²⁹ שגם בחי' המקור חיים הוא רק עמך טפל ובטל לך,

ולכן הוא ית' נקרא "מחיה החיים, מכלכל חיים" וכו'. (ועיין במה שכתוב במאמר המתחיל "ונקדשתי בתוך בני ישראל", ובמאמר המתחיל "אחרי ה' אלקיכם תלכו", בביאור הפסוק "כי עמך מקור חיים": אפילו בחינת מקור החיים היא רק "עמך", משנית ובטלה לך;

לכן ה' נקרא מי ש"מחיה החיים", כלומר, הוא למעלה מן החיים עצמם. כאן מפנים המאמרים לפסוק "כי עמך מקור חיים": אפילו מקור החיים הוא רק "עמך", משני לו.

ולכן לא נאמר כי אתה כו' כי גם בחי' חיי החיים הוא בחי' אור א"ס והוא ע"ד עד שלא נברא העולם היה הוא ושמו לבד שבחי' האור כלול במאור כו').

ולכן לא נאמר "כי אתה" וכו', כי גם בחינת חיי החיים היא בחינת אור אין סוף. וזה על דרך "עד שלא נברא העולם היה הוא ושמו בלבד", כלומר, האור כלול במאור וכו'.

הפסוק אינו אומר "כי אתה מקור חיים", משום שגם חיי החיים הם אור אין סוף בלבד, ולא עצמותו של ה'. הדבר מתאים לאמירה "היה הוא ושמו בלבד" לפני הבריאה: האור היה כלול במקורו.

והנה בחיי אור וגילוי והמשכה זו נקי אור א"ס כי אין קץ וגבול להארה זו מאחר שהוא עכ"פ [על כל פנים] אור וזיו עד"מ ממנו ית' הבלתי בעל גבול כו',

והנה בחינת אור וגילוי והמשכה זו נקראת אור אין סוף, מפני שאין להארה זו קץ וגבול, שכן היא, לכל הפחות, אור וזיו, על דרך משל, ממנו ית', שהוא בלתי בעל גבול וכו'.

אור זה נקרא "אין סוף" מפני שאף שהוא רק הארה, הוא נמשך ממנו ית', שהוא בלתי בעל גבול, ולכן גם לו אין קץ.

(ונקרא ג"כ שמו הגדול ועמ"ש מענין יהא שמיה רבא מברך ס"פ שלח בד"ה אני ¹³⁰ הוי כו' להיות ¹³¹ לך לאלקים).

(הוא נקרא גם "שמו הגדול"; וראו מה שנכתב בעניין "יהא שמיה רבא מברך" בסוף פרשת שלח, במאמר המתחיל "אני הוי... להיות לך לאלקים".)

אור זה נקרא גם "שמו הגדול". כאן מפנים לדיון ב"יהא שמיה רבא מברך" במאמר שבסוף פרשת שלח.

ומה שאעפ"כ [שאף על פי כן] נתהוו העולמות בבחי' גבול ותכלית, היינו מחמת כמה מיני צמצומים שהיה בהאור שלא להיות בגילוי בחי' א"ס אלא בגבול ומדה, (כמ"ש בביאור ע"פ יביאו לבוש ¹³² מלכות). ¹³³

והעולמות בכל זאת נוצרו כמציאות מוגבלת וסופית, משום שהאור עבר כמה וכמה סוגי צמצום, כדי שלא יתגלה כאור אין סוף אלא בגבול ובמידה (כמו שנכתב בביאור על "יביאו לבוש מלכות").

אם האור אין-סופי, כיצד נוצרו עולמות מוגבלים? הדבר נעשה באמצעות סוגים רבים של צמצום, כך שהאור יתגלה בגבול ובמידה ולא כאור אין סוף.

וזהו בחי' ממלא ¹³⁴ שהוא מה שנמשך בבחי' גילוי בגבול ומדה עד"מ ומאיר בכל עולם לפי ערכו כו', וראשית הגילוי הוא בחכמה כו'

וזהו בחינת ממלא כל עלמין: האור שנמשך ומתגלה בגבול ובמידה, על דרך משל, ומאיר בכל עולם לפי יכולתו וכו'; ותחילת הגילוי היא בחכמה וכו'.

האור המצומצם והמדוד הוא ממלא כל עלמין: הוא מאיר בכל עולם לפי יכולתו, וראשית התגלותו היא בחכמה.

וכללות בחי' זו אינו אפילו כערך טפה לגבי אוקיינוס לגבי האור א"ס ממש שאינו מאיר בבחי' גילוי והתלבשות העולמות כ"א בבחי' סוכ"ע, ואין פי' סוכב שמקיף מלמעלה ¹³⁵

וכללות בחינה זו אינה אפילו ביחס של טיפה לאוקיינוס לעומת אור אין סוף ממש, שאינו מאיר בעולמות בגילוי ובהתלבשות, אלא בבחינת סוכב כל עלמין. ואין פירושו "סוכב" שהוא מקיף מלמעלה,

כל ממלא כל עלמין יחד הוא פחות מטיפה באוקיינוס ביחס לאור אין סוף עצמו, שאינו מתגלה ומתלבש בעולמות אלא בבחינת סוכב כל עלמין, "מקיף". סוכב אין פירושו שהוא מקיף את העולמות מלמעלה.

כי לית אתר פנוי מיניה¹³⁷,¹³⁶ רק שאינו מושג ונתפס כו' ולא כמו שהנשמה מתלבשת בגוף כו'.

שהרי "לית אתר פנוי מיניה" — אין מקום פנוי ממנו; אלא שהוא אינו מושג ונתפס וכו', ואין זה דומה לאופן שבו הנשמה מתלבשת בגוף וכו'.

אין מקום פנוי ממנו: סובב נמצא בכל מקום, אך העולמות אינם יכולים להשיגו, והוא אינו מתלבש בהם כפי שהנשמה מתלבשת בגוף.

17 ונקי' סובב ע"ד מ"ש כאשר יהיה האופן בתוך האופן,¹³⁸ פי' כמו עיגול קטן שבתוך עיגול גדול המקיפו

מכל צדדים שלא יתכן לומר שמה שמקיף למעלה הוא מעולה יותר ממה שמקיף למטה בתחתית [בתחתית] האופן הקטן.

הוא נקרא סובב, על דרך הכתוב: "כאשר יהיה האופן בתוך האופן". כלומר, כמו עיגול קטן בתוך עיגול גדול המקיף אותו מכל צדדיו, כך שאין לומר שהחלק המקיף אותו מלמעלה נעלה מן החלק המקיף אותו מלמטה, מתחת לאופן הקטן.

אור אין סוף נקרא סובב, "מקיף", על פי דימויו של יחזקאל ל"אופן בתוך אופן". כאשר עיגול גדול מקיף עיגול קטן, החלק שמעל העיגול הקטן אינו קרוב אליו יותר או נעלה מן החלק שמתחתיו.

כי האופן הגדול שוה הוא ממש מלמעלה ולמטה. וכך אור א"ס ב"ה הוא שוה ומשווה קטן וגדול,¹³⁹ וז"ש [וזהו שכתוב] מעונה אלהי קדם ומתחת זרועות עולם שהוא למטה

האופן הגדול שווה ממש מלמעלה ומלמטה. וכך אור אין סוף ברוך הוא שווה ומשווה קטן וגדול. וזהו [פירוש] הכתוב: "מעונה אלוך קדם ומתחת זרועות עולם" — שהוא למטה

האופן החיצוני שווה מכל צדדיו. כך גם אור אין סוף מתייחס בשווה לקטן ולגדול, כפי שנאמר בפיוט לימים הנוראים: "שווה ומשווה קטן וגדול". הפסוק "ומתחת זרועות עולם" מלמד שה' נמצא למטה כשם שהוא נמצא למעלה.

כמו למעלה (וע' ע"פ זה ברבות ר"פ ויצא הוא מקומו של עולם¹⁴⁰ ע"ש גבי ויפגע במקום¹⁴¹ וע' בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] פי' כי תשא ע"פ הנה מקום אתי),¹⁴²

כמו למעלה (וראה על פסוק זה במדרש רבה, תחילת פרשת ויצא: "הוא מקומו של עולם", שם בעניין "ויפגע במקום"; וראה לקוטי תורה של האריז"ל, פרשת כי תשא, על הפסוק "הנה מקום אתי").

המדרש על "ויפגע במקום", שנאמר על יעקב, מסביר מדוע ה' נקרא "מקום": הוא מקומו של עולם, ואין העולם מקומו. לקוטי תורה של האריז"ל דן בפסוק הקשור לכך: "הנה מקום אתי".

ולכן ההארה המתלבשת בעולמות להיות ממכ"ע [ממלא כל עלמין] היא כלא חשיבא לגבי ערך אור הגנוז ונעלם שאינו מתלבש ונקי סכ"ע [סובב כל עלמין], וכנודע פי' מלת ערך במספרים שאחד במספר יש לו ערך לגבי מספר אלף אלפים כו',

ולכן ההארה המתלבשת בעולמות, להיות ממלא כל עלמין, נחשבת כאין לעומת האור הגנוז והנעלם, שאינו מתלבש [בהם] ונקרא סובב כל עלמין. כידוע, משמעותה של המילה "ערך" במספרים היא שלמספר אחד יש ערך ביחס למספר אלף אלפים וכן הלאה,

לכן ההארה המתלבשת בעולמות בבחינת ממלא כל עלמין נחשבת כאין לעומת האור הנסתר שאינו מתלבש בהם, סובב כל עלמין. לכל מספר סופי, קטן ככל שיהיה, יש יחס למספר סופי גדול יותר, כפי שיש לאחד יחס למיליון.

אבל לגבי דבר שהוא בבחי' בלי גבול ומספר אין כנגדו שום ערך במספרים כו', וכך אין ערוך אור הנמשך ומתלבש בעולמות לגבי עיקר האור מה שאינו נתפס ומתלבש בעולמות (וכמ"ש כ"ז [כל זה] בסש"ב [בספר של בינונים] פמ"ח).

אבל לעומת דבר שאין לו גבול ומספר, אין לשום מספר ערך כלל וכו'. וכך אין ערוך לאור הנמשך ומתלבש בעולמות לעומת עיקר האור, שאינו נתפס ואינו מתלבש בעולמות (כפי שנכתב על כך בספר של בינונים, פרק מ"ח).

אולם לשום מספר סופי אין יחס לאינסוף. בדומה לכך, לאור המתלבש בעולמות אין כל ערך לעומת האור העצמי שאינו נתפס בהם, כפי שמוסבר בתניא, בפרק מ"ח.

וזהו ענין עליית הנשמות ע"י ירידתן בגוף בעוה"ז כי אע"ג [אף על גב] דעלו במחשבה היינו בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] שמקורן מבחי' חכמה עילאה

וזהו ענין עליית הנשמות באמצעות ירידתן לגוף בעולם הזה. אף שעלו במחשבה, הרי זו בחינת ממלא כל עלמין, שכן מקורן מבחינת חכמה עילאה

כעת אפשר להבין את עליית הנשמות. אף שהנשמות "עלו במחשבה", אותה מחשבה היא עדיין בחינת ממלא כל עלמין, משום שמקורן בחכמה עילאה, הראשונה שבמדרגות המדודות.

(וגם פי' בורא קדושים ישתבח שמך ששרשם מבחי' שמך ושבעה שמות שאינן¹⁴³ נמחקין¹⁴⁴ הם התפשטות בבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] כמ"ש במ"א בד"ה מראיהם ומעשיהם).¹⁴⁵

(וזהו גם פירוש "בורא קדושים, ישתבח שמך": שורשן הוא מבחינת "שמך", ושבעת השמות שאינם נמחקים הם התפשטות בבחינת ממלא כל עלמין, כפי שנכתב במקום אחר, במאמר הפותח במילים "מראיהם ומעשיהם").

גם משום כך נאמר בברכה שמקור הנשמות הוא ב"שמך": אפילו שבעת השמות שאינם נמחקים הם התפשטות של ממלא כל עלמין. כאן מפנה הטקסט למאמר "מראיהם ומעשיהם".

והעלייה הוא ההתגלות אור הסכ"ע [הסובב כל עלמין] שיהי' [שיהיה] לעי"ל [לעתיד לבוא] בזמן התחי"י [התחייה], ולכן יהי' [יהיה] גילוי זה לנשמות בגופים דייקא כי לפי שהוא שוה ומשוה כו' ואין שייך בו מעלה ומטה כו'

והעלייה היא התגלות אור סובב כל עלמין, שתהיה לעתיד לבוא, בזמן התחייה. לכן התגלות זו תהיה דווקא לנשמות בגופים, שכן הוא שווה ומשוה וכו', ואין שייכים בו מעלה ומטה וכו',

העלייה היא התגלות סובב, האור המקיף את כל העולמות, שתהיה בזמן התחייה. מכיוון שסובב שווה בכל מקום, ואין בו הבחנה בין מעלה למטה, הוא יתגלה לנשמות בגופים.

לכן יהיה הגילוי גם בעשייה ממש. והנה עלייה זו וגילוי זה נמשך דוקא ע"י קיום מעשה המצות בעוה"ז,

לכן הגילוי יהיה גם בעולם העשייה עצמו. והנה, עלייה זו וגילוי זה נמשכים דווקא באמצעות קיום המצוות בפועל בעולם הזה

כך הגילוי יגיע גם לעשייה, העולם התחתון ביותר, עולם המעשה. הוא נמשך דווקא באמצעות קיום המצוות בפועל, הגשמי, בעולם הזה.

(ולכן מה"ט [מהאי טעמא] ג"כ הוא שלע"ל [שלעתיד לבוא] יהי' [יהיה] הגילוי בעשייה דוקא לנשמות בגופים כו'), שבשביל זה ירדה הנשמה בגוף כדי לקיים מצות מעשיות דוקא כמ"ש היום לעשותם,¹⁴⁶ (ומטעם זה גם בגאולה העתידה יהיה הגילוי דווקא בעולם העשייה, לנשמות בגופים וכו'), שכן לשם כך ירדה הנשמה לגוף — כדי לקיים דווקא מצוות מעשיות, כמו שנאמר: "היום לעשותם".

זו סיבה נוספת לכך שהגילוי העתידי יהיה בעולם העשייה, לנשמות בגופים: הנשמה ירדה לגוף דווקא כדי לקיים מצוות מעשיות, כפי שנאמר: "היום לעשותם".

ולכן הנשמה באה בגלגול¹⁴⁷ כמה פעמים עד שתשלים קיום כל תרי"ג מצות לפי שע"י קיום המצות דוקא יהיה זה הגילוי דלע"ל [דלעתיד לבוא].¹⁴⁸

לכן הנשמה מתגלגלת כמה פעמים, עד שתשלים את קיום כל תרי"ג המצוות, שכן גילוי זה שלעתיד לבוא יתגלה דווקא באמצעות קיום המצוות.

זו הסיבה שהנשמה שבה ומתגלגלת כמה פעמים, עד שתקיים את כל תרי"ג המצוות: גילוי העתיד תלוי בקיומן בפועל.

קטע 7 • 181-20

שכר מצווה — מצווה

18 והענין כי שכר מצווה מצווה.^{149, 150} פ"י שהמצווה עצמה היא השכר ע"ד שיתבאר. כי הנה תכלית ויסוד כל המצות הוא להפוך היש לאין דהיינו שיהיה ביטול היש, וזשארז"ל [וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] הוקשה כל התורה לתפילין.¹⁵¹

הענין הוא ש"שכר מצווה — מצווה". כלומר, המצווה עצמה היא השכר, כפי שיתבאר. שכן תכלית ויסודן של כל המצוות הם להפוך את היש לאין, כלומר להביא לביטול היש. וזהו שאמרו חז"ל: "כל התורה הוקשה לתפילין".

מדוע השכר קשור למצוות? משום ש"שכר מצווה — מצווה" עצמה. תכליתה של כל מצווה היא להפוך את היש — תחושת קיומו הנפרד של דבר — לאין, לביטול לפני ה'. לכן השוו חז"ל את התורה כולה לתפילין.

כי בתפילין כותבין אחד על קלף גשמי ששרשו מק"נ [מקליפת נוגה] שהוא יש ונפרד ונכלל בבחי' אין שנעשה כלי לאלקות השורה עליו בחי' אחד כו', וכך הוא ענין כל מצות התורה.

בתפילין כותבים "אחד" על קלף גשמי, ששרשו מקליפת נוגה, והוא יש ונפרד. הקלף נכלל בבחינת אין, שכן הוא נעשה כלי לאלקות השורה עליו, לבחינת "אחד", וכו'. וכך הוא ענינן של כל מצוות התורה.

בתפילין כותבים את המילה "אחד", מתוך קריאת שמע, על קלף גשמי שמקורו בקליפת נוגה, תחום הקיום הנפרד. הקלף נעשה כלי לאלקות של "אחד" השורה עליו, וכך היש נכלל באין; כך פועלת כל מצווה.

19 ומה גם בקרבנות היו רואים ביטול זה בפו"מ [בפועל ממש] שעיקר הקרבן הוא שיוכלל הבהמה או העוף בבחי' אש שלמעלה שהיה יורד בגילוי ממש ה"ז [הרי זה] ביטול היש לאין בפו"מ [בפועל ממש].

יתר על כן, בקרבנות ראו ביטול זה בפועל ממש: עיקרו של הקרבן הוא שהבהמה או העוף ייכללו באש שלמעלה, שהייתה יורדת בגילוי ממש. זהו ביטול היש לאין בפועל ממש.

הקרבנות ביטאו את הביטול בגילוי. עיקרו של הקרבן היה שהבהמה או העוף ייכללו באש שירדה מן השמים לעיני כול: דבר גשמי נכלל באלקות לנגד עיני כולם.

וכן ג"כ ענין מצות הצדקה שהממון שייגע עליו בכל רמ"ח איבריו עד שהרויחו נותנו לעני דלית ליה מגרמיה כלום ה"ז [הרי זה] ביטול היש לאין

כך גם במצוות הצדקה: את הכסף שעליו טרח בכל רמ"ח איבריו, עד שהרויח אותו, הוא נותן לעני, שאין לו משלו כלום; זהו ביטול היש לאין.

כך פועלת גם הצדקה. כסף שהושג בעמל הגוף כולו, והוא כביכול חלק ממנו, ניתן לעני שאין לו משלו כלום, וכך מתבטל היש של הנותן.

(וזהו בחי' חסד לאברהם¹⁵² שנמשך מצד הביטול כמ"ש ואנכי עפר ואפר¹⁵³ וכמ"ש בד"ה ארץ הרים ובקעות),^{154, 155}

(וזהו בחינת "חסד לאברהם", שנמשך מתוך ביטול, כמו שנאמר: "ואנכי עפר ואפר"; וכפי שמוסבר במאמר המתחיל "ארץ הרים ובקעות").

משום כך החסד הוא מידתו של אברהם: חסד אמיתי נובע מביטול, ואברהם אמר: "ואנכי עפר ואפר". הדברים מפנים למאמר "ארץ הרים ובקעות".

וכן הוא ג"כ מצות תלמוד תורה הגם שהוא המשכת אלקות למטה. אבל ההמשכה הוא ע"י ביטול היש וכמ"ש ודברת בם¹⁵⁶ כו' סמוך לבכל נפשך.¹⁵⁷

כך גם מצוות תלמוד תורה: אף שהיא המשכת אלקות למטה, ההמשכה נעשית באמצעות ביטול היש, כמו שנאמר: "ודברת בם" וכו', בסמוך ל"בכל נפשך".

לימוד התורה ממשיך אלקות אל תוך העולם, ואף על פי כן גם הוא פועל באמצעות ביטול. התורה מציבה את "ודברת בם" מיד לאחר "בכל נפשך".

כי הנה צ"ל פ"י ובכל נפשך שהוא אפילו נוטל את נפשך^{158, 159} וא"כ ה"ל"ל [הוה ליה למימר] ובכל גופך, (וע' בת"ז [בתיקוני זוהר] ד"י [די יסודות] ע"א).¹⁶⁰

שהרי צריך להבין את פירוש "ובכל נפשך" — אפילו הוא נוטל את נפשך. אם כן, היה צריך לומר "ובכל גופך" (וראה בתיקוני זוהר, דף י"ע"א).

חז"ל מפרשים "בכל נפשך" — אפילו נוטל את נפשך. אך מי שמוסר את חייו מוסר את גופו, ולכן אפשר היה לצפות שהפסוק יאמר "בכל גופך". הדברים מפנים לתיקוני זוהר העוסק בפסוק זה.

אך הענין דקאי ג"כ על ודברת בם דכתיב בתריה שכל מה שיקרא וישנה מקרא ומשנה לא יהי [יהיה] נפשו מסך מבדיל כאלו עושה וקורא ושונה,

אלא שהכוונה היא גם ל"ודברת בם", הכתוב אחר כך: בכל מה שהוא קורא ושונה, מקרא ומשנה, נפשו לא תהיה מסך מבדיל, כאילו הוא עצמו העושה, הקורא והשונה;

התשובה היא ש"בכל נפשך" חל גם על המילים הבאות, "ודברת בם": בשעת הלימוד, העצמי שלו לא יעמוד כמחיצה, כאילו הלימוד נעשה מכוחו שלו.

אלא כמ"ש ודברי אשר שמתי בפוך¹⁶¹ כו' אני המשנה המדברת בפוך¹⁶² כו' ב"ש [בית שמאי] וב"ה [ובית הלל] אלו ואלו¹⁶³ דברי אלקים חיים כו',

אלא כפי שנאמר: "ודברי אשר שמתי בפוך" וכו'; "אני המשנה המדברת בפוך" וכו'; בית שמאי ובית הלל — "אלו ואלו דברי אלקים חיים" וכו'.

אדרבה, פיו של האדם צריך להיות צינור לדברי ה': "ודברי אשר שמתי בפוך", "אני המשנה המדברת בפוך". גם הדעות החולקות של בית שמאי ובית הלל הן שתיהן "דברי אלקים חיים".

ושלשה דברים אלו הם כללות כל המצות כמארו"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] על שלשה דברים העולם עומד¹⁶⁴ על התורה ועל העבודה¹⁶⁵ שהוא קרבנות ועל גמ"ח [גמילות חסדים].

ושלושת הדברים האלה הם כללות כל המצוות, כפי שאמרו חז"ל: "על שלושה דברים העולם עומד: על התורה, ועל העבודה" — כלומר, הקרבנות — "ועל גמילות חסדים".

שלושת הדברים האלה — התורה, עבודת הקרבנות והצדקה — הם כללות המצוות, כפי שמלמדת המשנה שהעולם עומד על התורה, על העבודה ועל גמילות חסדים.

וכמ"כ [וכמו כן] כל פרטי המצות שתכליתם ויסודם הוא ביטול היש לאין (וכמ"ש ויצונו ה' לעשות את כל החוקים האלה ליראה את¹⁶⁶ ה' כו' הרי שתכלית המצות הוא בחי' יראה).

וכך גם בכל פרטי המצוות: תכליתן ויסודן הם ביטול היש לאין (כמו שכתוב: "וה' ציווה אותנו לעשות את כל החוקים האלה, ליראה את ה' וכו'; הרי שתכלית המצוות היא בחינת יראה).

כל מצווה פרטית מכוונת אף היא לביטול היש. הפסוק אומר שהחוקים ניתנו "ליראה את ה'", ולכן תכליתם היא יראה, שהיא עצמה צורה של ביטול.

אמנם ביטול זה אינו אמיתי שהרי מ"מ יש הוא אלא שמבטל א"ע [את עצמו]. אך מ"מ הוא אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] שעייז

אולם ביטול זה אינו ביטול אמיתי [שהרי] הוא עדיין יש, אלא שהוא מבטל את עצמו. ואף על פי כן, זוהי אתערותא דלתתא, שבאמצעותה

ובכל זאת, הביטול שאדם משיג כעת אינו שלם: הוא עדיין קיים כיש, ורק מניח את עצמו בצד. עם זאת, זוהי אתערותא דלתתא המעוררת תגובה מלמעלה.

אח"כ יהיה בחי' אין ממש ע"ד יחוד עולם האצי' בא"ס ב"ה דאיהו וגרמוהי חד¹⁶⁷ שהע"ס [שהעשר ספירות] הם בבחי' ביטול אמיתי לאור א"ס ב"ה המלוכש בהם כו',

לאחר מכן תהיה בחינת אין ממש, בדומה לייחוד עולם האצילות עם אין סוף ברוך הוא, שבו "הוא וכליו אחד", שכן עשר הספירות מצויות בביטול אמיתי לאור אין סוף ברוך הוא המלוכש בהן וכו'.

התגובה הזאת תהיה האין האמיתי, כמו בעולם האצילות, שבו "הוא וכליו אחד": שם עשר הספירות בטלות לחלוטין לאור אין סוף המלוכש בהן.

וכך יהיה גילוי זה חסד דרועא ימינא^{168, 169} למטה בעולם העשייה ממש יהי' [יהיה] הגוף ודרועא ימינא כלי למטה ג"כ בעולם העשייה להשראת אור א"ס

וכך תהיה ההתגלות הזאת של "חסד היא הזרוע הימנית" למטה, בעולם העשייה עצמו: הגוף והזרוע הימנית יהיו גם הם כלי למטה, בעולם העשייה, להשראת אור אין סוף,

לעיתיד לבוא יתרחש כך גם בעולם הגשמי שלנו: כשם שבאצילות "חסד היא הזרוע הימנית", כך גופו וזרועו הימנית של האדם ממש יהיו כלים לאור אין סוף.

כמו בחי' חסד דרועא ימינא כו', (וזשארז"ל [וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] ב"ב [בבא בתרא] ע"ה ב' עתידים צדיקים שיקראו בשמו של הקב"ה.¹⁷⁰ וע"ש בפרש"י [בפירוש רש"י / בפירוש רש"י]) והיינו ע"י אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] דביטול היש שנתן צדקה בידו כו'.

כמו בחינת "חסד היא הזרוע הימנית" וכו'. (וזהו שאמרו חז"ל, בבא בתרא ע"ה ב': "עתידים צדיקים שיקראו בשמו של הקב"ה"; ועיינו בפירוש רש"י שם.) וזהו באמצעות אתערותא דלתתא של ביטול היש, כאשר נתן צדקה בידו וכו'.

כך מתקיים מאמר התלמוד שהצדיקים ייקראו בשם הקב"ה. הדבר בא באמצעות אתערותא דלתתא של ביטול היש — נתינת צדקה בידו שלו.

וחכמה ומוח האדם יהיה כלי לבחי' חכמה עילאה ממש שאור א"ס מלוכש בה, והיינו ע"י עסק התורה ע"ד הנ"ל כו',

וחכמתו ושכלו של האדם יהיו כלי לבחינת חכמה עילאה ממש, שבה אור אין סוף מלוכש; וזהו באמצעות לימוד התורה באופן שהוזכר לעיל וכו'.

בדומה לכך, באמצעות לימוד תורה הנעשה בביטול, שכלו של האדם עצמו יהיה כלי לחכמה עילאה, שבה אור אין סוף מלוכש.

והיינו ע"י גילוי אור הסכ"ע [הסובב כל עלמין] דקמיה באמת כולא כלא חשיביי [חשיביי]¹⁷¹ ואצילות עם עשייה שוין, וזהו ששכר מצוה היא המצוה בעצמה כי עיקר המצוה הוא ביטול היש לאין

וזהו באמצעות גילוי אור סובב כל עלמין, שלפניו באמת הכול נחשב כלא, ואצילות ועשייה שוות. וזהו ששכר המצוה הוא המצוה עצמה, שכן עיקר המצוה הוא ביטול היש לאין,

כל זה בא באמצעות גילוי סובב כל עלמין, שלפניו "הכול נחשב כלא", ולכן אצילות ועשייה שוות. משום כך המצוה עצמה היא השכר: עיקרה הוא ביטול היש לאין.

וזהו עצמו הוא השכר של המצוה אלא שהשכר הוא גילוי אין אמיתי ממקורא דכולא ושהביטול ע"י גילוי אא"ס [אור אין סוף] ב"ה וביטול זה ישנו בכל אי מישראל.

וזה עצמו הוא שכר המצוה, אלא שהשכר הוא גילוי אין אמיתי ממקור הכול, ושהביטול בא באמצעות גילוי אור אין סוף ברוך הוא. וביטול זה ישנו בכל אחד מישראל,

השכר הוא אותו ביטול, אך בשלמותו: גילוי האין האמיתי ממקור הכול, הנעשה באמצעות גילוי אור אין סוף. לכל יהודי יש מידה מסוימת של ביטול זה.

שהרי כל אי מבטל א"ע [את עצמו] מעט לפי ערכו, אם ע"י אתכפיא או ע"י אתהפכא ועי"ז יהיה לו חלק לעוה"ב [לעולם הבא],

שהרי כל אחד מבטל את עצמו מעט, לפי ערכו, בין על ידי הכנעה ובין על ידי הפיכה, ועל ידי כך יהיה לו חלק לעולם הבא.

כל אחד מבטל את עצמו מעט, כל אחד לפי ערכו, בין על ידי הכנעת הצד הבהמי שבו ובין על ידי הפיכתו, ועל ידי כך יש לו חלק לעולם הבא.

ולכן מאן דלא כרע במודים שאין לו בחיי הודיה וביטול כלל ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] דלא יקום בתח"ה [בתחיית המתים] כו':¹⁷²

ולכן אמרו רבותינו ז"ל על מי שאינו כורע ב"מודים", שאין בו כלל בחינה של הודאה וביטול, שלא יקום בתחיית המתים וכו'.

לעומת זאת, אמרו חכמים שמי שאינו כורע ב"מודים", ברכת ההודאה בתפילת שמונה עשרה, ובכך אינו מבטא כלל הודאה או ביטול, לא יקום בתחיית המתים.

20 קיצור. (והנה אור א"ס ב"ה הוא סוכ"ע וממכ"ע [וממלא כל עלמין] שבח"י סכ"ע [סובב כל עלמין] עם היותו ג"כ

בח"י אור ושמו לבד עכ"ז [עם כל זה] הוא א"ס ממש ולכן נקרא שמו הגדול.

סיכום. (והנה אור אין סוף, ברוך הוא, הוא סובב כל עלמין וממלא כל עלמין. בחינת סובב כל עלמין, אף שגם היא רק אור ושמו בלבד, בכל זאת היא אינ־סופית ממש, ולכן נקראת "שמו הגדול".

סיכום של חלק 3: אור אין סוף גם מקיף את כל העולמות וגם ממלא אותם. סובב, אף שגם הוא רק "אור" ו"שמו" של ה', הוא אינ־סופי ממש, ולכן הוא נקרא "שמו הגדול".

אבל בח"י ממכ"ע [ממלא כל עלמין] המתלבש בתוך העולמות הוא רק הארה מצומצמת. ושרש הנשמות מבח"י ישתבח שמך היינו מבח"י ממכ"ע [ממלא כל עלמין] מבח"י חכמה והעלייה הוא גילוי סוכ"ע. וגילוי זה נמשך ע"י מעשה המצות.

אבל בחינת ממלא כל עלמין, המתלבש בתוך העולמות, היא רק הארה מצומצמת. שורש הנשמות הוא מבחינת "ישתבח שמך", כלומר מבחינת ממלא כל עלמין, מבחינת חכמה; והעלייה היא גילוי סובב כל עלמין. גילוי זה נמשך באמצעות קיום המצוות,

ממלא כל עלמין, המתלבש בתוך העולמות, הוא רק הארה מצומצמת. הנשמות מושרשות בממלא כל עלמין, בחכמה, בבחינת "שמך"; עלייתן היא גילוי סובב כל עלמין, הנמשך באמצעות קיום המצוות.

שכללותן תורה ועבודה וגמילות חסדים שתכלית יסודתם ביטול היש. ועי"ז נמשך השכר מצוה גילוי בח"י אין שלמעלה מהחכמה מה שהחכמה תמצא מבח"י זו דרך יש מאין):

שכללותן היא תורה, עבודה וגמילות חסדים, שתכלית יסודן היא ביטול היש. ועל ידי כך נמשך שכר המצווה: גילוי בחינת אין שלמעלה מחכמה, שממנה החכמה "תימצא" בדרך יש מאין.)

כל המצוות, שכללותן היא תורה, עבודה וגמילות חסדים, מכוונות לביטול היש. באמצעות נמשך שכר: גילוי בחינת אין שלמעלה מחכמה, שממנה החכמה מתהווה בדרך יש מאין.

קטע 8 • 211-23

שבת: מאלקים להוי**21 ד והנה מעתה יובן ג"כ ענין שתי שבתות כהלכתן. כי הנה השבת הוא עליית העולמות והעלייה היינו**

ג"כ בח"י ביטול, וכמו ענין עלייה דלע"ל [דלעתיד לבוא] שהוא ג"כ בח"י ביטול הנ"ל.

4. מעתה יובן גם ענין "שתי שבתות כהלכתן". השבת היא עליית העולמות, והעלייה היא גם בחינה של ביטול, בדומה לעלייה שלעתיד לבוא, שהיא גם בחינה של הביטול האמור לעיל.

סעיף 4 חוזר לשאלה הפותחת, על "שתי שבתות". השבת היא עליית העולמות, וכל עלייה היא צורה של ביטול, בדומה לעלייה העתידית שתוארה לעיל.

והענין כי הנה פיי וישבת ביום השביעי¹⁷³ הוא עדי"מ מאדם שעשה איזה מלאכה כמו שכותב איזה שכל, הנה צריך שכלו לירד עד שיתלבש בהמדות והמחשבה, ואח"כ יורדים כולם ומתלבשים בכח המעשה. העניין הוא שפירוש "וישבת ביום השביעי" הוא, בדרך משל, כמו אדם שעשה מלאכה כלשהי, כגון שכתב רעיון מסוים: השכל שלו צריך לרדת עד שהוא מתלבש במדות ובמחשבה, ואחר כך כולם יורדים ומתלבשים בכוח המעשה.

כדי להסביר את "וישבת ביום השביעי", אדמו"ר הזקן משתמש במשל על אדם הכותב רעיון: תחילה השכל שלו צריך לרדת אל המדות ואל המחשבה, ולאחר מכן כל אלה יורדים אל כוח המעשה — היד הכותבת.

22 ואחר שנח ממלאכתו חוזרים כל הכחות ומתעלי ונכללים בכח השכל ובעצמות הנפש כו'. וכך עדי"מ ששת ימים עשה¹⁷⁴ ה', היינו ירידת החכמה והמדות ע"י כמה צמצומים להתלבש בעשרה מאמרות כו', ולאחר שהוא נח ממלאכתו, כל הכוחות חוזרים ועולים ונכללים בכוח השכל ובעצמות הנפש וכו'. וכך, בדרך משל, "ששת ימים עשה הוי"': כלומר, ירידת החכמה והמדות באמצעות כמה צמצומים, כדי להתלבש בעשרה מאמרות וכו'.

לאחר שהאדם נח ממלאכתו, כל כוחותיו עולים בחזרה ונכללים בשכלו ובעצמות נפשו. כך גם "ששת ימים עשה הוי"': פירושו שהחכמה והמדות האלויות ירדו באמצעות צמצומים רבים והתלבשו בעשרה מאמרות שבהם נברא העולם.

ולכן נזי' [נזכר] הכל שם אלקים במעשה בראשית שהוא בחיי צמצומים כו', ובשבת כתיב ויכל אלקים¹⁷⁵ היינו שכלו ופסקו הצמצומים ועולה ונכלל בשם הוי' שהוא בחיי סכ"ע [סובב כל עלמין], לכן לאורך כל מעשה בראשית נזכר שם אלקים, שהוא בחינת צמצומים וכו'. ועל השבת נאמר "ויכל אלקים", כלומר, הצמצומים הסתיימו ופסקו, והכול עולה ונכלל בשם הוי', שהוא בחינת סובב כל עלמין, לכן מופיע רק שם אלקים, שם הצמצום וההגבלה, בסיפור הבריאה. "ויכל אלקים" בשבת פירושו שהצמצומים הסתיימו, והכול עולה ונכלל בשם הוי', בבחינת סובב.

וכמו עדי"מ הנ"ל עליית השכל והמדות שנשפלו שחוזרים ומתעלים לשרשן, וז"ש [וזהו שכתוב] שבת להוי'¹⁷⁶ וכמ"ש אני הוי' חוקר לב בוחן כליות שלפי שאני הוי' בחיי סוכ"ע שהוא למטה כשם שבמשל שהוזכר קודם, השכל והמדות שהונמכו עולים ושבים לשורשם. זהו פירוש הכתוב "שבת להוי'", וכפי שנאמר: "אני הוי' חוקר לב בוחן כליות": מכיון ש"אני הוי'", בחינת סובב, שנמצא למטה

כשם שכוחותיו של האדם, לאחר שהונמכו, חוזרים לשורשם, כך השבת היא "שבת להוי'" — חזרה אל הוי'. הוי', בחינת סובב, נמצא למטה כפי שהוא למעלה, כפי שמראה הפסוק "אני הוי' חוקר לב בוחן כליות".

כמו למעלה המשפילי לראות¹⁷⁷ בשמים ובארץ שמים וארץ שוים, לכן אני חוקר לב¹⁷⁸ וכליות שאין שום דבר מסתיר לפניו ית' וכחשכה כאורה¹⁷⁹ כו',

כמו למעלה, "המשפילי לראות בשמים ובארץ", השמים והארץ שווים לפניו; לכן "אני חוקר לב וכליות", שהרי שום דבר אינו מסתיר לפניו יתברך, ו"כחשכה כאורה" וכו'.

הי "משפילי לראות בשמים ובארץ" במידה שווה, שכן לפניו השמים והארץ שווים. לכן דבר אינו נסתר ממנו, ו"כחשכה כאורה". כך הוא יכול לחקור את המעמקים הנסתרים שבלב.

ולכן בשבת שנאמר שבת להווי היינו עליות בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] בסכ"ע [בסובב כל עלמין] (ועמ"ש כפי בשלח סד"ה להבין ענין לחם משנה).^{180, 181}

לכן בשבת, שנאמר עליה "שבת להווי", יש עלייה של בחינת ממלא כל עלמין לבחינת סובב כל עלמין (ועיין במה שנכתב בפרשת בשלח, בסוף המאמר המתחיל "להבין ענין לחם משנה").

אם כן, בשבת ממלא כל עלמין עולה ונכלל בסובב כל עלמין. הדברים מפנים למאמר בתורה אור העוסק בלחם משנה, שני הלחמים.

ולכן הוא עליות העולמות שגם העולמות יש להם עלייה והיינו ג"כ בחי' ביטול שמתבטלים מיש לאין, וזהו פי' ויכולו השמים והארץ¹⁸² כו'.

לכן זוהי עליית העולמות: גם העולמות עולים, וגם זו בחינת ביטול — הם מתבטלים מיש לאין. וזהו פירוש "ויכולו השמים והארץ" וכו'.

זוהי עליית העולמות בשבת: גם הם עולים, ועלייתם היא ביטול, התבטלות מיש לאין. הפסוק "ויכולו השמים והארץ" רומז לכך.

ויכולו לשון כלות הנפש וביטול כו' שבשבת הם בבחי' עלייה וביטול וכדלקמן, (וכן לשון שבת ג"כ השבתה שהוא ענין ביטול), והיינו מחמת גילוי בחינת סכ"ע [סובב כל עלמין] שעייז נמשך הביטול כנ"ל בענין שכר מצוה מצוה.

"ויכולו" הוא לשון כלות הנפש וביטול וכו': בשבת הם במצב של עלייה וביטול, כפי שיתבאר להלן. גם המילה "שבת" פירושה השבתה, שהיא עניין של ביטול. הדבר נובע מגילוי בחינת סובב כל עלמין, שממנו נמשך הביטול, כפי שהוזכר לעיל בענין "שכר מצוה — מצוה".

"ויכולו" קשור ל"כלות הנפש" — כמיהת הנפש לכלות את עצמה בה'; לכן בשבת העולמות נתונים במצב של עלייה וביטול. גם המילה "שבת" פירושה הפסקה. הביטול הזה נובע מגילוי סובב כל עלמין, בדומה לענין שכר המצוות.

(והנה מה שנקי בחי' זו עלייה והלא לית אתר פנוי מיניה ונמצא למטה כמו למעלה. אך הענין כמ"ש כמ"א בענין כורע בברוך וזוקף בשם¹⁸³ כי כורע היינו המשכה וזוקף היינו העלאה.

(והנה, מדוע נקראת בחינה זו עלייה, והרי "לית אתר פנוי מיניה", והוא נמצא למטה כפי שהוא למעלה? אלא העניין הוא, כפי שמוסבר במקום אחר בעניין "כורע בברוך וזוקף בשם": כריעה פירושה המשכה, והזדקפות פירושה העלאה.)

במאמר מוסגר נשאלת השאלה: כיצד אפשר לדבר על "עלייה" אל ה', אם הוא נמצא בכל מקום? התשובה קשורה להשתחוויית שמונה עשרה: כורעים ב"ברוך", דבר המבטא המשכה, ומזדקפים בהזכרת השם, דבר המבטא העלאה.

כי יש ב' בחי' בגילוי אלקות הא' כמ"ש וירד¹⁸⁴ הוי' שהירידה הוא ענין המשכה למטה, ופ"י למטה ר"ל [רוצה לומר] למטה במדרגה שנראה העולם למטה כמו שהוא בבחינתו ומדרגתו רק שנמשך בו גילוי אלקות כי הוא ית' כל יכול,

יש שתי בחינות בגילוי האלוקות. הראשונה היא כפי שנאמר: "וירד הוי'". הירידה היא המשכה למטה; ו"למטה" פירושו למדרגה נמוכה יותר: העולם התחתון נראה כפי שהוא, ברמתו ובמדרגתו שלו, אלא שגילוי אלקות נמשך לתוכו, שכן הוא יתברך כל יכול.

יש שני סוגים של גילוי אלוהי. בראשון, "וירד הוי'": האלוקות נמשכת אל תוך העולם בעוד העולם נשאר כפי שהוא, נמוך במדרגתו; ה', בהיותו כל יכול, יכול להתגלות אפילו שם.

אבל הבחי' הב' הוא מ"ש לע"ל [לעתיד לבוא] עין בעין יראו^{185, 186} שהוא בבחי' עלייה ממטה למעלה ומלאה הארץ דעה^{187, 188} שגם הארץ תשתנה ממהותה [ממהותה] ותזדכך עד שתמלא הארץ דעה את ה', והוא כמשל ב' בני"א [בני אדם]¹⁸⁹ שהא' עומד

אבל הבחינה השנייה היא מה שנאמר על העתיד לבוא: "עין בעין יראו", והיא בבחינת עלייה מלמטה למעלה; ו"מלאה הארץ דעה" — גם הארץ תשתנה ממהותה ותזדכך, עד ש"מלאה הארץ דעה את הוי'". הדבר דומה לשני אנשים, האחד עומד

בבחינה השנייה, זו של העתיד לבוא, "עין בעין יראו": העולם עצמו עולה למעלה, והארץ עצמה תזדכך עד שתהיה "מלאה הארץ דעה את הוי'". כשאדם אחד עומד במקום גבוה ואחר במקום נמוך, הם יכולים להיפגש בשתי דרכים: הגבוה יכול לרדת, או שהנמוך יכול לעלות.

במקום גבוה והב' במקום נמוך וכדי שיתחברו יש ב' אופנים כו'. וזהו ענין כורע בברוך וזוקף בשם שהם ב' בחי' הנ"ל, ולכן בשבת שנאמר שבת להוי' זהו בחי' עליות העולמות כענין וזוקף בשם כו').

במקום גבוה והאחר במקום נמוך; וכדי שיתחברו יש שתי דרכים וכו'. זהו ענין הכריעה ב"ברוך" והזקיפה בשם, שהן שתי הבחינות שהוזכרו לעיל. לכן בשבת, שעליה נאמר "שבת להוי'", יש בחינה של עליית העולמות, בדומה ל"וזוקף בשם" וכו').

הכריעה והזקיפה מקבילות לשתי הדרכים האלה. שבת, "שבת להוי'", היא הדרך השנייה: העולמות עצמם עולים, בדומה לזקיפה בשם.

והנה מבואר למעלה שיש ב' מדרגות בבחי' הביטול. האי' ב' חיי' ביטול היש לאין והוא אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] לבחי' גילוי ביטול האמיתי

והנה, מבואר למעלה שיש שתי מדרגות בבחינת הביטול. הראשונה היא בחינת ביטול היש לאין, והיא אתערותא דלתתא לגילוי הביטול האמיתי,

כפי שהוסבר למעלה, יש שתי מדרגות בביטול. הראשונה, ביטול היש לאין שאדם מגיע אליו, היא אתערותא דלתתא הממשיכה את המדרגה השנייה — הביטול האמיתי.

דהיינו שיהיה גילוי בחי' אין ממש היינו אור א"ס ב"ה מה שהוא בבחי' סכ"ע [סובב כל עלמין] ואינו מושג כלל

כלומר, שיתגלה בחינת האין ממש, היינו אור אין סוף ברוך הוא כפי שהוא בבחינת סובב, שאינו מושג כלל;

הביטול האמיתי בא מגילוי האין האמיתי — אור אין סוף כפי שהוא בבחינת סובב, למעלה מכל השגה.

ולכן נק' אין, (ופי' אין כמ"ש באדר"ז [באדרא זוטא] דרפ"ח ע"ב ובג"כ ע"ק [עתיקא קדישא] אקרי אין¹⁹⁰ כו', ועמ"ש ע"ז במבוא שערים שער שלישי ח"ב [חלק ב'] פ"י [פרק י' / פרשה י'], וע' בזהר שלח דקנ"ח ב' ע"פ היש בה עץ אם אין.¹⁹²

ולכן הוא נקרא אין. (פירוש עניין אין הוא כפי שנאמר באדרא זוטא, דף רפ"ח ע"ב: "ובגין כך עתיקא קדישא אקרי אין" וכו'; וראו מה שכתוב על כך במבוא שערים, שער שלישי, חלק ב', פרק י'; וכן ראו בזהר שלח, דף קנ"ח ע"ב, על הפסוק "היש בה עץ אם אין".

הוא נקרא אין, "לא כלום", משום שאי אפשר להשיגו. באדרא זוטא נאמר שעתיקא קדישא נקרא אין, והזהר דורש את שאלת המרגלים "היש בה עץ אם אין" כרומזת למדרגה זו.

ובפי' הרמ"ז [הרב משה זכות] שם במ"ש והוא הנק' אין כו' ע"ש). וע"י גילוי זה יהי' [יהיה] הביטול אמיתי.

וכן בפירוש הרמ"ז שם, על דבריו "והוא הנק' אין" וכו', עיינו שם). ועל ידי גילוי זה יהיה הביטול אמיתי.

הרמ"ז, בפירושו שם על הזהר, מבאר מה נקרא אין. גילוי מדרגה זו יביא לביטול שלם ואמיתי.

וכך יובן שיש ב' בחי' אלו בשבת וזהו ענין שתי שבתות כהלכתן שיש בכל שבת,

וכך יובן שיש שתי בחינות אלו בשבת, וזהו ענין "שתי שבתות כהלכתן" שיש בכל שבת:

בשבת כלולות שתי המדרגות האלה, והן "שתי שבתות" שיש בכל שבת.

דהיינו שבת תתאה ושבת עילאה. והנה להבין ענין שבת תתאה צריך להקדים תחלה ענין מצות שביעית¹⁹³ הכתוב בסדרה זאת.

כלומר, השבת התחתונה והשבת העליונה. כדי להבין את עניינה של השבת התחתונה, יש להקדים תחילה את מצוות השביעית הכתובה בפרשה זו,

הן השבת התחתונה והשבת העליונה. כדי לבאר את השבת התחתונה, אדמו"ר הזקן פונה למצוות השמיטה, שנצטוו עליה בפרשה זו עצמה.

שנ' ג"כ שבת כמ"ש ושבתה הארץ שבת לה' שהוא ג"כ בחי' שבת ועלייה שהיש בטל לאין

שנקראת גם שבת, ככתוב: "ושבתה הארץ שבת לה'". גם היא בחינת שבת ועלייה, שבה הישות מתבטלת אל האין.

השנה השביעית נקראת גם "שבת לה'", וגם היא עלייה שבה הישות מתבטלת אל האין.

כי שש שנים שזורע וחורש וקוצר לעצמו הוא בחי' יש ודבר והארץ ופירותיה הן שלו דוקא,

שהרי בשש השנים שבהן אדם זורע, חורש וקוצר לצורך עצמו, הוא בבחינת יש ודבר נפרד, והארץ ופירותיה שלו בלבד.

במשך שש שנים אדם עובד את שדהו לצורך עצמו; הוא יש נפרד, והארץ ופירותיה שלו בלבד.

נמצא הוא בחי' יש ודבר ובשביעית הוא בחי' ביטול היש ולכן נעשה הפירות הפקר (וגם ארעא אפקרא

רחמנא לצורך אכילת הפירות) (בנדרים דמ"ב ע"ב).¹⁹⁴

נמצא שהוא בבחינת יש ודבר נפרד, ואילו בשנה השביעית הוא בבחינת ביטול היש, ולכן הפירות נעשים הפקר (וגם "ארעא אפקרא רחמנא" — התורה הפקירה את הארץ לצורך אכילת הפירות) (נדרים דף מ"ב ע"ב).

בשנה השביעית תחושת העצמיות הזאת מתבטלת: הפירות נעשים הפקר. הגמרא אף אומרת שהתורה הפקירה את הארץ עצמה לצורך אכילת פירותיה.

רק שיוכל לזכות מן ההפקר כאדם אחר הזוכה מן ההפקר כו' ולכן כתיב ולבהמתך ולחיה¹⁹⁵ כו' שכל

זמן שחיה אוכלת¹⁹⁶ בשדה כו', וזהו מצות ביעור בשביעית שמוכרח להוציאם מן הבית.^{197, 198}

אלא שהוא יכול לזכות מן ההפקר, כמו כל אדם אחר שזוכה מן ההפקר וכו'. לכן נאמר "ולבהמתך ולחיה" וכו', ללמד שכל זמן שהחיה אוכלת בשדה וכו'; וזוהי מצוות הביעור בשביעית, שהוא חייב להוציא את הפירות מן הבית.

בעל השדה רשאי לקחת מן היבול רק כפי שכל אדם רשאי לקחת מן ההפקר. הפסוק קושר את האכילה לבעלי החיים: כשאין עוד לחיות הבר מה לאכול בשדה, יש להוציא את הפירות מן הבית (ביעור).

23 וזהו ביטול היש בפ"מ [בפועל ממש]. וגם מה שתלה הכתוב אכילת אדם באכילת חיה שכשכלה לחיה מן השדה אסור לו לאכול וחייב לבער.

וזהו ביטול היש בפועל ממש. וכן גם העובדה שהפסוק תלה את אכילת האדם באכילת הבהמה, כך שכאשר [התבואה] כלה מן השדה עבור הבהמה, אסור לו לאכול והוא חייב לבער [אותה].

זהו ביטול היש בפועל ממש. הפסוק תולה את אכילת האדם באכילת בעלי החיים: כאשר התבואה כלתה מן השדה עבור חיות הבר, אסור לבעלים לאכול ממנה והוא חייב לבער אותה.

היינו מפני שהוא ביטול היש עד שאדם ובהמה שוים. וזהו מפני שהוא שבת הארץ ועלייה בבחי' סכ"ע [סובב כל עלמין], כי

הרי זה מפני שהיש מתבטל עד כדי כך שאדם ובהמה שווים. והדבר נובע מכך שזו שבת הארץ ועלייה לבחינת סובב כל עלמין. כי

הדבר מראה על ביטול שלם כל כך, עד שאדם ובהמה שווים. זוהי "שבת הארץ", עלייתה לסובב.

הנה התחלקות המדרגות דצח"מ [דומם צומח חי מדבר] זהו מצד בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] שבאדם מתגלה בחי' חכמה שלא נתגלה ונמשך בחי' זו בבהמה וחיה שנתגלה בהם רק בחי' החיות בלבד כו', (ועיין בסש"ב [בספר של בינונים] פמ"ח).

ההבדל בין מדרגות דומם, צומח, חי ומדבר נובע מבחינת ממלא כל עלמין: באדם מתגלה בחינת חכמה, ואילו בבהמה ובחיית הבר היא אינה מתגלה ואינה נמשכת; בהן מתגלה רק בחינת החיות וכו'. (ועיין בספר של בינונים, פרק מ"ח).

דירוג הבריאה לדומם, צומח, חי ומדבר נובע מממלא, שמאיר בכל נברא לפי יכולתו: באדם מתגלה חכמה, ואילו בבעלי החיים מתגלה רק חיות. כאן הכוונה לתניא, פרק מ"ח.

אבל כשמתבטלים לגבי בחי' סוכ"ע שמקיף על כולן בהשוואה א' הרי כולן שוין כי בבחי' סובב נאמר אדם ובהמה תושיע¹⁹⁹ ה' בהשוואה א'

אבל כאשר הם מתבטלים לפני בחינת סובב, המקיף את כולם בשווה, כולם שווים; שכן על בחינת סובב נאמר: "אדם ובהמה תושיע ה'", בשווה,

לפני סובב, המקיף את כולם בשווה, ההבדלים הללו מתבטלים. לכן נאמר בפסוק "אדם ובהמה תושיע ה'", והוא מעמיד אותם במדרגה אחת.

והיינו בחיי בהמה רבה²⁰⁰ כו', (עמשי"ל [עיינן מה שכתוב לעיל] בד"ה והניף הכהן^{201,202} ובפ' עקב בד"ה ויאכילך).^{203,204} ולכן באכילת שביעית אדם ובהמה שוין.

וזוהי בחינת "בהמה רבה" וכו' (עיינו לעיל בדרוש המתחיל "והניף הכהן", ובפרשת עקב בדרוש המתחיל "ויאכילך"). לכן באכילת פירות שביעית אדם ובהמה שווים.

זוהי המדרגה המכונה "בהמה רבה", שעל פי הערת קה"ת היא "בהמה" הנעלית מן האדם. לכן באכילת פירות שנת השמיטה אדם ובהמה שווים.

והיינו ע"י התגלות סכ"ע [סוכב כל עלמין]. ואמנם כ"ז [כל זה] הוא ענין ביטול היש לאין. והיינו כענין בחי' ומדרגת שבת תתאה, אבל שבת עילאה הוא למעלה מבחי' זו.

והדבר נעשה על ידי גילוי סוכב. אולם כל זה הוא ענין ביטול היש לאין, והוא בדומה לבחינה ולמדרגה של שבת תתאה; אבל שבת עילאה נעלית מבחינה זו.

השוויון הזה נובע מגילוי סוכב. עם זאת, כל זה עדיין בגדר ביטול היש לאין, בחינת שבת תתאה; שבת עילאה נעלית ממנה.

קטע 9 • 241-28

"אשר עשה" ו"אשר ברא"

24 וביאור הענין הוא דהנה מצינו שנאמר בתורה גבי שבת ב' לשונות הא' כמ"ש וישבת ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה.²⁰⁵

ביאור הענין הוא כך: אנו מוצאים שהתורה משתמשת בשני ביטויים ביחס לשבת. הראשון הוא כמו שכתוב: "וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה".

התורה מתארת את מנוחת ה' בשבת בשני אופנים, והם שתי השבתות. הראשון: "וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה".

שהוא השבת והעלייה מכל אשר עשה דהיינו מבחי' עשייה. הב' מ"ש אח"כ כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא.^{206,207}

זו המנוחה והעלייה מכל אשר עשה, כלומר מבחינת עשייה. הביטוי השני הוא מה שכתוב בהמשך: "כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא".

הביטוי הראשון מדבר על מנוחה ועלייה מעשיה, ממה ש"עשה". הביטוי השני, בפסוק הבא, אומר ששבת "מכל מלאכתו אשר ברא".

שהוא בחי' שבת ועלייה גם מבחי' בריאה. עם היותו למעלה מבחי' עשייה, וכמ"ש אשר ברא אלקים לעשות שהבריאה הוא

זו בחינת מנוחה ועלייה גם מבחינת בריאה, אף שהיא למעלה מבחינת עשייה, כמו שכתוב: "אשר ברא אלקים לעשות": הבריאה היא

זוהי מנוחה ועלייה מבריאה, שהיא למעלה מעשייה. כפי שנאמר: "אשר ברא אלקים לעשות" — הבריאה קודמת, והעשייה באה בעקבותיה.

רק מקור להיות מזה אח"כ בחי' עשייה ובשבת שבת ג"כ מבחי' מלאכתו אשר ברא כו', והן הן בחי' שבת תתאה ושבת עילאה.²⁰⁸

רק מקור שממנו נוצרת לאחר מכן בחינת עשייה; ובשבת שבת גם מבחינת "מלאכתו אשר ברא" וכו'. אלו הן בחינת שבת תחתאה ושבת עילאה.

הבריאה היא רק המקור שממנו נוצרת אחר כך העשייה. בשבת ה' שבת גם מן הבריאה, ושתי מנוחות אלו הן שבת תחתאה ושבת עילאה.

כי הנה וישבת מבחי' אשר עשה היינו עליות עולמות התחתונים שנק' בכלל בחי' עשייה אצלו ית' ובשבת הם מתעלים למעלה מבחי' עשייה, וזהו

שהרי "וישבות" מבחינת "אשר עשה" פירושו עליית העולמות התחתונים, שבכללות נקראים ביחס אליו יתברך בחינת עשייה; ובשבת הם מתעלים למעלה מבחינת עשייה. וזהו

המנוחה ממה ש"עשה" היא עליית כל העולמות התחתונים, שנחשבים ביחס לה' כולם כעשייה, כדברים שנעשו. בשבת הם מתעלים למעלה ממדרגה זו.

והנה טוב מאד²⁰⁹ ויכולו²¹⁰ השמים²¹¹ כו', פי' שהוטב והוכשר בעיניו סדר ההשתלשלות שנעשו על אופן ויכולו לשון כלות הנפש

"והנה טוב מאד, ויכולו השמים" וכו'. פירוש הדבר הוא שסדר ההשתלשלות היה טוב וראוי בעיניו, משום שנברא באופן של "ויכולו", מלשון כלות הנפש:

"והנה טוב מאד" נאמר לפני "ויכולו השמים": סדר העולמות היה טוב וראוי בעיני ה', משום שנברא באופן של "ויכולו" — כלות הנפש, כמיהה לעלות ולהיכלל בו.

שנעשו בענין שיוכלו להיות בבחי' כלות הנפש מלמטה למעלה בבחי' רצוא ושוב²¹² וכל בחי' העליות הללו הוא עד עלייתם בבחי' חכמה שהיא ראשית ההשתלשלות

הם נבראו באופן שבו יוכלו להיות בבחינת כלות הנפש מלמטה למעלה, בבחינת רצוא ושוב. כל העליות הללו מגיעות עד עלייתם לבחינת חכמה, שהיא ראשית ההשתלשלות,

העולמות נבראו כך שיוכלו להשתוקק כלפי מעלה, בקצב של "רצוא ושוב" של מלאכי יחזקאל. כל העליות הללו מגיעות עד חכמה, ראשית ההשתלשלות.

כי אבא מקנן באצ"י^{214, 213} שהוא בחיי ביטול חכמה היא כח מ"ה [מה],²¹⁵ משא"כ בבי"ע אין מתגלה בחיי חכמה

כי אבא מקנן באצילות, שהיא בחינת ביטול: חכמה היא כוח מה. לעומת זאת, בבריאה, ביצירה ובעשיה, בחינת חכמה אינה מתגלה,

חכמה מתגלה באצילות, שבה "אבא מקנן"; היא בחינת ביטול, שכן האותיות חכמה הן כוח מה. בעולמות התחתונים בריאה, יצירה ועשיה, חכמה אינה מתגלה.

וכמאמר אימא מקננא בכורסיא,^{216, 217} ועליי [ועלייה] עולמות ע"י הביטול היינו ליכלל באצ"י אשר שם גילוי ח"ע [חכמה עילאה] שבו מלוכש אור א"ס.

כמאמר "אימא מקננת בכורסיא". ועליית העולמות באמצעות ביטול היא כדי להיכלל באצילות, שבה מתגלה חכמה עילאה, שבה מלוכש אור אין סוף.

שם, כפי שנאמר בתיקוני זוהר, "אימא מקננת בכורסיא" — בעולם הבריאה. עליית העולמות באמצעות ביטול בשבת היא כדי להיכלל באצילות, שבה מתגלה חכמה עילאה, שבה מלוכש אור אין סוף.

25 וע"ז נאמר וישבת מכל אשר עשה.²¹⁸ שהרי גם בחכמה כתיב והחכמה מאין תמצא²¹⁹ שנק' בריאה יש

מאין לגבי אור א"ס ב"ה. וזהו בחי' שבת תתאה והוא ענין ביטול היש לאין וכן הוא בענין שביעית.

ועל כך נאמר: "וישבת מכל אשר עשה". שהרי גם על חכמה נאמר: "והחכמה מאין תמצא", ולכן היא נקראת בריאה, יש מאין, ביחס לאור אין סוף ברוך הוא. זוהי בחינת שבת תחתונה, ענין ביטול היש לאין; וכך הוא גם בענין השביעית.

העלייה "מכל אשר עשה" מגיעה עד לחכמה. גם החכמה "מאין תמצא", והיא בריאה יש מאין ביחס לאור אין סוף; לכן העלייה אליה היא עדיין בחינת שבת תחתונה — ביטול היש לאין, כמו בשנת השמיטה.

26 והנה כן הוא ג"כ ענין המצות שהם ג"כ ביטול היש לאין. אמנם השכר שיהי' [שיהיה] ע"ז לעתיד היינו

בחי' גילוי עצמות אור א"ס הסכ"ע [הסובב כל עלמין] הוא בחי' אין שממנו תמצא החכמה עילאה.

וכך גם ענין המצוות, שהן אף הן ביטול היש לאין. אולם השכר שיבוא באמצעותן לעתיד לבוא הוא גילוי עצמות אור אין סוף, סובב כל עלמין, שהיא בחינת אין שממנה "נמצאת" החכמה העליונה.

גם המצוות הן ביטול היש לאין, המדרגה הנמוכה יותר. אך שכרן לעתיד לבוא הוא גילוי עצמות אור אין סוף, סובב, בחינת האין שממנה נוצרת החכמה העליונה עצמה.

וזהו בחי' ומדרגת שבת עילאה והוא מ"ש כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא²²⁰ שהחכמה נקרא בריאה כנ"ל.

וזהו בחינת ומדרגת שבת עילאה, וזהו שנאמר: "כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא" — שהחכמה נקראת בריאה, כפי שהוזכר לעיל.

הגילוי העליון הזה הוא שבת עילאה: ה' "שבת מכל מלאכתו אשר ברא" — למעלה אף מחכמה, הנקראת "בריאה".

27 והנה חיות והתהוות החכמה הוא רק מבחי' שמו וזיו בלבד וכמבאר למעלה בפ"י בורא קדושים ישתבח

שמך כו' ושמו בגימ' [בגימטריא] רצון.²²¹

והנה, החיות והתהוות של חכמה הן רק מבחינת שמו וזיו בלבד, כפי שהתבאר למעלה בפירוש "בורא קדושים, ישתבח שמך" וכו'; ו"שמו" בגימטריה "רצון".

חכמה מקבלת את החיות ואת עצם קיומה רק מ"שמו" של ה', כלומר מזיו, כפי שהתבאר קודם. למילה "שמו" יש אותו ערך בגימטריה כמו למילה "רצון": שמו של ה' מבטא את רצונו.

אבל עצמותו ית' הנקי בעל הרצון ונקרא מאור פי' מקור האור הוא למעלה מעלה מהיות מקור לחכמה ובשבת יש בחי' עליות העולמות כ"כ [כל כך] עד שהחכמה עולה ונכלל במאצילה הסכ"ע [הסובב כל עלמין] וזהו בחינת שבת עילאה.

אבל עצמותו ית', הנקראת בעל הרצון ונקראת המאור, כלומר מקור האור, נעלית הרבה מכדי להיות מקור לחכמה. ובשבת עליית העולמות גדולה כל כך, עד שחכמה עולה ונכללת במאצילה, בסובב כל עלמין; וזהו בחינת שבת עילאה.

אבל עצמותו של ה', בעל הרצון והמאור שממנו נובע האור, נעלית הרבה מכדי להיות מקור לחכמה. בשבת העולמות עולים למדרגה גבוהה כל כך, עד שחכמה עצמה נכללת במקורה, בסובב כל עלמין; וזהו שבת עילאה.

ובחי' ביטול זה זהו ענין כתר שהוא לשון שתיקה כתר לי זעיר²²² (באיוב רסי' [ריש סימן] ל"ו), דפירוש המתן לי מעט ודום שהוא ענין שתיקה.

וביטול זה הוא עניינו של כתר, שמשמעו שתיקה: "כתר לי זעיר" (איוב, תחילת פרק ל"ו), שפירושו: המתן לי מעט ודום, כלומר שתוק.

הביטול שמעל חכמה הוא בחינת כתר, שפירושו גם המתנה בשתיקה, כפי שנאמר באיוב: "כתר לי זעיר" — "המתן לי מעט".

והוא ענין סייג לחכמה שתיקה.^{223, 224} סייג הוא גדר ומקיף שלמעלה מהחכמה הוא השתיקה והביטול וכענין משתאה לה מחריש.²²⁵

וזהו ענין "סייג לחכמה שתיקה": סייג הוא גדר ומקיף; למעלה מחכמה נמצאים השתיקה והביטול, וכענין "משתאה לה מחריש".

המשנה אומרת: "סייג לחכמה שתיקה". סייג הוא דבר המקיף ומגדר; מה שמקיף ונמצא למעלה מחכמה הם השתיקה והביטול, כמו אצל אליעזר, "משתאה לה מחריש".

וכמ"ש במ"א בענין כבד פה וכבד לשון²²⁶ דמשה²²⁷ כו', וזשארז"ל [וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] בירו' [בירושלמי] כתיב שבת לה' אלקיך שבות כה' מה הוא שבת ממאמר אף אתה שבות ממאמר²²⁸ ארי"ח [אמר רבי חנינא] בדוחק התירו שאילת שלום בשבת:²²⁹

וכפי שהתבאר במקום אחר בענין "כבד פה וכבד לשון" של משה וכו'. וזהו שאמרו חז"ל בירושלמי: נאמר "שבת לה' אלקיך" — שבות כה': כשם שהוא שבת ממאמר, אף אתה שבות ממאמר. אמר רבי חנינא: בדוחק התירו שאילת שלום בשבת.

ענינו של משה, שהיה "כבד פה וכבד לשון", מתבאר במקום אחר לאור זאת. הירושלמי דורש את הפסוק "שבת לה'" כך: "שבות כה'" — כשם שה' שבת מן הדיבור, כך גם אתם תימנעו מדיבור. משום כך, אפילו אמירת שלום בשבת הותרה רק בדוחק.

28 קיצור. (וזהו ענין שתי שבתות כהלכתן. כי שבת העלייה מבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] בסוכ"ע ועי"ז נמשך בחי' הביטול. ויש בזה שני בחי'. שבת תתאה הוא ענין ביטול היש לאין בבחי' חכמה כח מה.²³⁰ ושבת עילאה בחי' שלמעלה מהחכמה):

סיכום. (וזהו ענינו של "שתי שבתות כהלכתן": בשבת יש עלייה מבחינת ממלא כל עלמין לבחינת סוכב כל עלמין, ועל ידי כך נמשך הביטול. יש בכך שתי בחינות: שבת תחתונה היא ביטול היש לאין בבחינת חכמה, כוח מה; ושבת עליונה היא בחינה שלמעלה מחכמה.)

סיכום של סעיף 4: שבת היא העלייה של ממלא כל עלמין לסוכב כל עלמין, המביאה לביטול בשתי דרגות: שבת תחתונה, ביטול היש לאין בתוך חכמה (כוח מה), ושבת עליונה, שלמעלה מחכמה.

קטע 10 • 291-30

שמירת השבתות ויראת המקדש

29 ה' וזהו את שבתותי תשמרו.^{231, 232, 233} פיי שבתותי היינו בחיי שבת תתאה שהוא ביטול היש לאין,

ושבת עילאה

5. וזהו [פירוש] "את שבתותי תשמרו". "שבתותי" פירושו בחינת שבת תחתונה, שהיא ביטול היש לאין, ושבת עליונה,

סעיף 5 חוזר אל הפסוק הפותח. "שבתותי", בלשון רבים, הן השבת התחתונה, ביטול היש לאין, והשבת העליונה.

שהוא ביטול האמיתי שבי שבתות אלו ישנן בכל שבת כנ"ל (ועי' מענין את שבתותי תשמרו בזח"א [בזהר חלק א] ה' ב' ח"ג [חלק ג'] פב"א.²³⁴ תי"ז [תיקוני זהר] ריש תקון כ"ד).²³⁵

שהיא ביטול אמיתי; שהרי שתי שבתות אלו קיימות בכל שבת, כנזכר לעיל (וראה על "את שבתותי תשמרו" בזהר, חלק א, 5b, וחלק ג, 82a; תיקוני זוהר, תחילת תיקון 24).

השבת העליונה היא ביטול אמיתי, ושתי השבתות קיימות בכל שבת. כאן מפנה המאמר לזוהר ולתיקוני זוהר על הפסוק.

ופיי תשמרו שבאמת שבת הוא בחיי מתנה שנותנים אותה לנו מהי רק שאנו צריכים לשמור שלא יפסידו אותה ח"ו [חס ושלום] עיי' איזה קלקול וגרמא בנוזקין המונע גילוי זה

ופירוש "תשמרו" הוא שבאמת השבת היא מתנה שהי' נותן לנו; אלא שעלינו לשמור עליה כדי שלא תאבד, חלילה, בגלל פגם כלשהו או גורם עקיף לנזק, המונע את הגילוי הזה,

"תשמרו" מלמד שהשבת היא מתנה מאת ה' ולא הישג שלנו; תפקידנו לשמור עליה, כדי שפגם מצידנו, אפילו גורם עקיף, לא ימנע את גילוייה.

כמו אפילו דברים שאדם דש בעקביו^{236, 237} שקר וגסות, וכמ"ש דובר שקרים לא יכון²³⁸ לנגד עיני ובגסות אין אני והוא יכולים²³⁹ לדור בעולם א'.

כגון דברים שאדם אפילו דש בעקביו — שקר וגסות רוח; וכמו שכתוב: "דובר שקרים לא יכון לנגד עיניי", ועל גסות הרוח נאמר: "אני והוא איננו יכולים לדור בעולם אחד".

גם פגמים שאנשים מקילים בהם, כאילו הם "דשים אותם בעקביהם", כגון שקר וגסות רוח, עלולים למנוע זאת. על השקרא אומר ה': "לא יכון לנגד עיניי", ועל הגאווה נאמר: "אני והוא איננו יכולים לדור בעולם אחד".

והנה הרבותא היא על שבת תתאה שהוא ביטול היש שגם זה אינו אלא בחיי תשמרו

והחידוש הוא לגבי השבת התחתונה, שהיא ביטול היש: גם היא אינה אלא בבחינת "תשמרו",

הנקודה המפתיעה היא שגם השבת התחתונה, הביטול שלנו, זקוקה לשמירה.

דהיינו שצ"ל שלא יהיה ביטול זה גופא בבחי' יש שהוא ביטל עצמו ע"י כחו (וכמ"ש ופילגשו ושמה ראו מ"ה [שם מ"ה]²⁴⁰ שעושה יש ודבר מהביטול והוא שרש השתלשלות והתהוות היש גשמי דסט"א [דסטרא אחרא] כו').

כלומר, יש להיזהר שביטול זה עצמו לא יהיה בבחינת יש, בכך שהאדם ביטל את עצמו בכוחו שלו (וכמו שכתוב: "ופילגשו ושמה ראומה" — "ראו מה": הוא עושה מן הביטול עצמו יש ודבר-מה; וזהו שורש ההשתלשלות והתהוות היש הגשמי של הסטרא אחרא וכו').

יש להיזהר שלא להפוך את הביטול עצמו ליש, כלומר להתגאות בכך שהאדם ביטל את עצמו. שמה של פילגש נחור, ראומה, נקרא "ראו מה": הצגת הביטול העצמי לראווה, שהיא שורש היש הגשמי של הסטרא אחרא.

אלא הכל מאת ה' כי הגם שהבחירה ניתנה בידי האדם עכ"ז [עם כל זה] אלמלא עוזרו אין יכול לו²⁴¹

אלא הכול מאת ה': אף שהבחירה ניתנה בידי האדם, בכל זאת, אילולא עוזר לו, הוא אינו יכול להתגבר עליה; אלא יש להכיר בכך שהכול מאת ה': הבחירה בדינו, אך חז"ל מלמדים שבלי עזרת ה' האדם אינו יכול להתגבר על יצרו הרע.

וגם ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] היה בעיניך כרשע²⁴² כו' (וכמ"ש הפ"י בסש"ב [בספר של בינונים] פכ"ז). וזהו את שבתותי שב' השבתות הם שלי כו'.

וגם אמרו חז"ל: "היה בעיניך כרשע" וכו' (כפי שמבואר בספר של בינונים, פרק 27). וזהו "את שבתותי": שתי השבתות הן שלי וכו'.

לכן אמרו חז"ל גם: "היה בעיניך כרשע", כפי שמבואר בתניא. זו הסיבה שהפסוק אומר "שבתותי": שתי השבתות, גם התחתונה, שייכות לה'.

ומקדשי תיראו פ"י מקדשי קאי על התורה כי המקדש שלמטה הוא מעשה ידי האדם שלמה המלך בנה אותו,

"ואת מקדשי תיראו": "מקדשי" מתייחס לתורה. שהרי המקדש שלמטה הוא מעשה ידי אדם: שלמה המלך בנה אותו.

"מקדשי" מתייחס לתורה. המקדש שלמטה היה מעשה ידי אדם, ונבנה בידי שלמה המלך.

אבל התורה היא מקדשו של הקב"ה ממש וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד"א [ד' אמות] של הלכה²⁴³

אבל התורה היא ממש מקדשו של הקדוש ברוך הוא, וכמאמר חז"ל: "אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה".

התורה היא מקדשו של ה' ממש: חז"ל אומרים שאין להקב"ה בעולמו אלא "ארבע אמות של הלכה".

(ועיין בסש"ב [בספר של בינונים] פני"ב שהתלמוד והמשנה נמשכים מהיכל קה"ק [קדש הקדשים] דבריאה²⁴⁴ יצירה כו' נמצא ד' אמות של הלכה הם בחי' מקדשי ממש.

(ועינינו בספר של בינונים, פרק נ"ב, שהתלמוד והמשנה נמשכים מהיכל קודש הקודשים דבריאה, יצירה וכו'; נמצא שארבע אמות של הלכה הן בחינת "מקדשי" ממש.

התניא מסביר שהמשנה והתלמוד באים מהיכל קודש הקודשים בעולמות העליונים, ולכן ארבע אמות של הלכה הן מקדשו של ה' ממש.

ועיין בע"ח [בעץ חיים] שער כסה"כ [כסא הכבוד] פ"ה דשרש היכל קדה"ק [קודש הקדשים] שרשו מאד נעלה. ועמ"ש בביאור ע"פ שבת שבתון²⁴⁵ בשם זהר הרקיע פ' בראשית).

ועינינו בעץ חיים, שער כסא הכבוד, פרק ה', ששורש היכל קודש הקודשים נעלה מאוד. ועינינו במה שנכתב בביאור על "שבת שבתון" בשם זוהר הרקיע, פרשת בראשית).

עץ חיים מראה ששורש היכל קודש הקודשים הזה נעלה מאוד. הטקסט מפנה גם לביאור על "שבת שבתון", המצטט את זוהר הרקיע.

והענין כי התורה הוא המשכת אלקות בבחי' פנימית כמו שבהמ"ק [שבית המקדש] היה גילוי השכינה והוא בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין]. ושבת הוא העליות בבחי' סכ"ע [סובב כל עלמין].

והענין הוא שהתורה היא המשכת אלקות בפנימיות, כפי שבבית המקדש הייתה התגלות השכינה; וזו בחינת ממלא כל עלמין. ושבת היא העליות לבחינת סובב כל עלמין.

התורה ממשיכה אלקות בפנימיות, כפי שהשכינה התגלתה בבית המקדש: זוהי בחינת ממלא כל עלמין. שבת, לעומת זאת, היא העלייה לבחינת סובב כל עלמין.

ולכן אמר עם היות דשבתותי תשמרו שהוא עליות בבחי' סכ"ע [סובב כל עלמין], עכ"ז [עם כל זה] ומקדשי תיראו אני הוי' פי' אני הוא עצמותו ית' הוא ממש הוי' שהוא מה שנמשך להיות ממכ"ע [ממלא כל עלמין] כיו"ד נברא העוה"ב [העולם הבא] כו' וכולא חד.^{246, 247}

ולכן נאמר: אף על פי ש"את שבתותי תשמרו", שהיא העליות לבחינת סובב כל עלמין, בכל זאת "ואת מקדשי תיראו, אני הוי'". כלומר, "אני", עצמותו יתברך, הוא ממש הוי', שהוא מה שנמשך להיות ממלא כל עלמין — "בי' נברא העולם הבא" וכו'; והכול אחד.

לכן הפסוק מחבר ביניהם: אף ששבת היא עלייה לבחינת סובב כל עלמין, עדיין נאמר "ואת מקדשי תיראו, אני הוי'". ה"אני", עצמותו של ה', אחד עם הוי' כפי שהוא נמשך להיות ממלא כל עלמין, ולכן ההמשכה באמצעות התורה והעלייה של שבת הן דבר אחד.

30 וזהו אורייתא מחכמה נפקת²⁴⁸ פ"י נפקת היינו התגלותה היא מחכמה אבל מקור חוצבה הוא למעלה מן החכמה כי התורה היא פ"י

וזהו [פירוש] "התורה יוצאת מחכמה": "יוצאת" פירושו שהתגלות שלה היא מחכמה, אך המקור שממנו נחצבה הוא למעלה מחכמה. שכן התורה היא הביאור

הזוהר אומר: "התורה יוצאת מחכמה" — התגלותה היא בחכמה, אך מקורה גבוה יותר. התורה היא הביאור של המצוות.

וביאור המצוות שהם רצון העליון תרי"ג מצות²⁴⁹ דאורייתא עם ז' מצות דרבנן²⁵⁰ גימ' [גימטריא] תרי"ך²⁵¹ כתר,

והפירוש של המצוות, שהן הרצון העליון: תרי"ג מצוות התורה יחד עם שבע מצוות דרבנן עולות בגימטריה תרי"ך, כמניין כתר.

המצוות הן רצונו העליון של ה', שלמעלה מחכמה: שש מאות ושלוש עשרה מצוות התורה ושבע מצוות דרבנן מסתכמות בתרי"ך, כמניין כתר — מדרגת הרצון.

והנה גבי מקדשי נאמר תיראו²⁵² (ועיין מזה ברבות בשיר השירים בפסוק כמגדל דוד²⁵³ ובסדר בשלח פכ"ט ע"פ נורא אלקים ממקדשך²⁵⁴. ²⁵⁵ ובזבחים קט"ו ב' ובסדר ויצא ס"פ ס"ט ע"פ מה נורא המקום הזה²⁵⁶ ובזח"ב [ובזהר חלק ב'] ע"ט א')

והנה, לגבי "מקדשי" נאמר "תיראו" (ועיין בזה במדרש רבה על שיר השירים, על הפסוק "כמגדל דוד", ובסדר בשלח פרק כ"ט, על הפסוק "נורא אלקים ממקדשך"; ובזבחים קט"ו ע"ב; ובסדר ויצא סוף פרק ס"ט, על הפסוק "מה נורא המקום הזה"; ובזהר חלק ב', ע"ט ע"א);

על המקדש נאמר "תיראו". המדרשים, התלמוד וזהר המצוטטים כאן קושרים את היראה למקדשו של ה' ולמקום המקדש, כפי שנאמר: "מה נורא המקום הזה".

והטעם כי לפי שבח"י מקדשי הוא ההמשכה בבחי' גילוי ואור פנימי לכך נמשך מזה היראה מצד הגילוי (ועמ"ש בד"ה וירא ישראל כו' וייראו העם²⁵⁷ כו' ובש"ב [ובספר של בינונים] ס"פ כ"ג):^{258, 259}

והטעם הוא, שמכיוון שבחינת "מקדשי" היא המשכה בבחינת גילוי ואור פנימי, לכן נמשכת ממנה יראה, מחמת הגילוי (ועיין במה שכתוב בדיבור המתחיל "וירא ישראל... וייראו העם...", ובספר של בינונים, סוף פרק כ"ג).

היראה נובעת מגילוי: מכיוון ש"מקדשי", התורה, הוא אור ה' שנמשך באופן גלוי ופנימי, הוא מעורר יראה, כפי שהיה על הים, כשישראל "ראו... וייראו העם".

בעבודה

שבת היא מתנה מה' שעלינו לשמור: מפני שקר וגאווה, פגמים שאנשים מזלזלים בהם, ואפילו מפני גאווה בביטול העצמי שלנו, מתוך זכירה שהכול מה'. במשך השבוע, התפילה היומית אוספת ומעלה את התורה, המצוות והמעשים הטובים של אותו יום; כל מצווה שנעשית בביטול מכינה את הגילוי העתידי לבוא; ובלימוד התורה, האדם עצמו אינו צריך לעמוד כחיץ בפני דבר ה'.

שאלות לשיחה

1. מדוע אומר אדמו"ר הזקן שעיקר שכרן של הנשמות צריך לבוא כשהן שוב בגופים, ולא בגן עדן?
2. כיצד משל שמו של אדם מסביר מה פירוש הדבר שה' בורא את העולמות רק באמצעות "שמו"?
3. באיזה מובן שכרה של מצווה הוא המצווה עצמה?
4. כיצד שנת השמיטה, שבה האדם והבהמה אוכלים כאחד, ממחישה את השבת התחתונה, ומה הופך את השבת העליונה לעליונה יותר?
5. מדוע יש "לשמור" אפילו על הביטול העצמי שלנו, ואיזו סכנה מתארת קריאת "ראומה" כ"ראו מה"?

הערות

פסקה 1

1 את שבתתי תשמרו

ההערה מציינת שהמאמר נאמר בשנת 5571 ומפרטת היכן נדפסו באור התורה חומרים הנוגעים לו: הגהות, קיצורים ונוסח עם שינויי נוסח והגהות נוספות. אור התורה, נח (57b), מביא גם את המאמר הקודם על פסוק זה משנת 5570.

הערות קה"ת

מאמר זה הוא משנת תקע"א — ראה אוה"ת על מארז"ל וענינים ע' שלג (וראה להלן בהוספות ברשימת הכתבי-יד על המאמר כאן ועל הביאור דלהלן מג, ב). הגהות למאמר זה נדפסו באוה"ת בהר כרך ב' ע' תרכד. קיצורים באוה"ת בהר כרך-ד ע' אקס ושם כרך-ג ע' תתק המאמר בשינויים ותוס' הגהות. קיצור באוה"ת דברים כרך-ו ע' איתפו. ראה להלן בהוספות להערות וציונים השוואות לד"ה זה. ראה גם ס' פלח הרמון שמות ע' רמח ואילך. המאמר והביאור בארוכה מכ"ק אדהאמ"צ במאמרי אדהאמ"צ ויקרא-ב ע' תשיח. ד"ה את שבתתי תשמרו דתק"ע שלא נדפס בלקו"ת [נדפס בסה"מ תק"ע ע' פא] הובא באור התורה פ' נח (נז, ב). ופ' שם כי המשכת והתגלות התענוג הוא בחי' שבתא דיומא, וע' בתו"א יתרו ד"ה להבין ביאור ענין האבות (קכב, ב) [עג, א] בענין זכור ושמור, יעו"ש. [כ].

2 את שבתתי תשמרו

"את שבתתי תשמרו ואת מקדשי תיראו; אני הוי'". אותן מילים חותמות את פרשת בהר (Leviticus 26:2); המאמר מבאר את שני חלקי הפסוק.

Leviticus 19:30 ויקרא י"ט:ל'

אַתִּי־שִׁבְתִּי תִשְׁמְרוּ וּמִקְדָּשִׁי תִירְאוּ אֲנִי ה'

Ye shall keep My sabbaths, and reverence My sanctuary: I am the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערות קה"ת

ויקרא יט, ל.

3 הערת קה"ת מפנה ל:Leviticus 26:2 למילים האלה.

Leviticus 26:2 ויקרא כ"ו:ב'

אַתִּי־שִׁבְתִּי תִשְׁמְרוּ וּמִקְדָּשִׁי תִירְאוּ אֲנִי ה'

Ye shall keep My sabbaths, and reverence My sanctuary: I am the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

4 רבי יוחנן, בשם רבי שמעון בן יוחאי, לומד זאת מהבטחת ישעיהו למי ש"שומרים את שבתותי". אדמו"ר הזקן מבאר את "שתי שבתות" כשתי הבחינות שבכל שבת.

Shabbat 118b:4 שבת קי"ח ב:ד'

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: אֱלֻמִּי שְׁמָרוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁבֶת רִאשׁוֹנָה לֹא שְׁלֹטָה בָּהּ אוּמָה וְלִשׁוֹן, שְׁנֵאֲמַר: "וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׂבִיעִי יֵצְאוּ מִן הָעַם לְקוּטָה, וּכְתִיב בְּתַרְיָה: "וַיָּבֹא עַמְלָק". אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוֹם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי: אֱלֻמִּי מִשְׁמָרֵינוּ יִשְׂרָאֵל שְׁתֵּי שִׁבְתוֹת כְּהִלְכָתָן — מִיַּד נִגְאָלִים, שְׁנֵאֲמַר: "כֹּה אָמַר ה' לְפָרִיסִים אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת שִׁבְתוֹתַי", וּכְתִיב בְּתַרְיָה: "וַיְהִיאוּתִים אֶל הָר קָדְשִׁי וְגו'".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

5 עולת שבת בשבתו

"עולת שבת בשבתו, על עולת התמיד ונסכה". הכפילות "שבת... בשבתו" מרמזת על שבת שבתוך השבת.

Numbers 28:10 במדבר כ"ח:י'

עֹלַת שֶׁבֶת בְּשִׁבְתוֹ עַל־עֹלַת הַתָּמִיד וְנִסְכָּהּ:

This is the burnt-offering of every sabbath, beside the con-tinual burnt-offering, and the drink-offering thereof

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערות קה"ת

במדבר כח, י'.

6 ע"פ ויהי מדי חדש בחדשו

המאמר הזה מסביר את השבת כהמשך לששת ימי המעשה, ואת ראש חודש כקבלה מחכמה עצמה, הגבוהה בהרכה מחכמה כפי שהיא בהעלם בתוך המדות. ההערה מוסיפה ש"מדי שבת בשבתו" פירושו שבת של השבת, שלעומתה אפילו השבת נחשבת ליום חול.

הערות קה"ת

לקמן פ' ברכה צו, ג — דשם מבאר בענין שבת שאחר ששת ימי המעשה. ומדי שבת בשבתו שבתו של שבת היינו שגם שבת נחשב אצלו כיום החול.

7 והיה מדי חדש בחדשו

"והיה מדי חודש בחודשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחוות לפני". המאמר שאליו מפנה הטקסט מסביר את "בשבתו" כשבת עליונה של השבת.

Isaiah 66:23 ישעיהו ס"ו:כ"ג

וְהָיָה מִדִּי־חֹדֶשׁ בְּחֹדְשׁוֹ וּמִדִּי שַׁבָּת בְּשַׁבְתּוֹ יָבֹא כָל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לִפְנֵי אֲמִר ה'

And it shall come to pass, that from one new moon to another, and from one sabbath to another, shall all flesh come to worship before Me, Saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

8 והיינו כמ"ש בזהר בראשית דף ה' ע"ב

הביאור למאמר זה מצטט את הזוהר הזה ומסביר שהשבת העליונה והתחתונה הן שבת ביום ושבת בלילה, ושהמילה "את" כוללת את התוספת מיום החול ליום הקדוש — עליית העולמות בריאה, יצירה ועשיה לאצילות. הוא מביא גם את פירושו של מקדש מלך שהשתיים הן עתיק וז"א.

הערות קה"ת

ראה לקמן מד, א ובאוה"ת ויקרא-ב ע' תרכט.

9 שיש שבת תתאה ושבת עילאה

דיון מקביל של אדמו"ר האמצעי בשבת התחתונה ובשבת העליונה.

הערות קה"ת

ראה מאמרי אדה"א שמות-א ע' רח ואילך. שרש מצות התפלה פרק לג (דף קלד, א) ואילך. ראה סה"מ תרכ"ז (הוצאת תש"ס) ע' ט. תרל"ד ע' ריד ובמ"מ לשם.

10 שיש שבת תתאה ושבת עילאה בכל שבת וע"ז נאמר את שבתתי תשמרו

הזוהר מבאר את "שבתותי" כ"שבת העליונה ושבת התחתונה, שהן שתיים

הכלולות יחד". זהו הבסיס לשתי הבחינות שבכל שבת.

Zohar, Introduction 12:74-84 ספר זוהר, הקדמה י"ב:ע"ד-פ"ד
He commenced thus: 'It is written: 'eth Shabthothai ("My sabbaths") (Lev. 19, 30). The particle eth indicates that in the precept of the Sabbath is to be included the limit of the Sabbath walk, which is two thousand cubits in all directions."My Sabbaths" is a reference to the higher Sabbath and the lower Sabbath, which are two joined together as one

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

רבי לוי אומר שאילו ישראל שמרו שבת אחת כראוי, בן דוד היה בא מיד. אדמו"ר הזקן מראה שהדבר עולה בקנה אחד עם מאמר התלמוד הבבלי על "שתי שבתות".

11

Jerusalem Talmud Taanit 1:1:18 תלמוד ירושלמי תענית א':י"ח
רבי אָחא קָשָׁם רַבִּי תַנְחוּם בִּירְבִּי חֲזִיָּה. אֵילּוּ יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂים תְּשׁוּבָה יוֹם אֶחָד מִיַּד הָיָה בֶּן דָּוִד בָּא. מַה טַּעַם. הַיּוֹם אִם בִּקְלוֹ תִשְׁמְעוּ. אָמַר רַבִּי לֵוִי. אֵילּוּ הָיוּ יִשְׂרָאֵל מְשֻׁמְרִין שֶׁבֶת אַחַת כְּתִיקָנָה מִיַּד הָיָה בֶּן דָּוִד בָּא. מַה טַּעַם. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶכְלוּהוּ הַיּוֹם כִּי שֶׁבֶת הַיּוֹם לֵיי וגו'. חֲדָ יוֹם. וְאִמְרָם. בְּשׁוּבָה וְנִתְחַתַּת תִּתְּנוּשְׁעוּנוּ. בְּשׁוּבָה וְנִתְּנָה תִתְּפַרְקוּן.

cf. Babli Sanhedrin98a. Rabbi Aḥa in the name of Rabbi (2)5 Tanḥum ben Rabbi Ḥiyya: If Israel would repent on one day, David's son would immediately come. What is the reason? Today, if you will listen to His voice95:7.. 95[3]; cf. Babli Šabbat118b. Rabbi Levi said, if Israel would keep one Sabbath following its rules, David's son would immediately come. What is the reason? Moses said, eat it today, for Sabbath is this day to the Eternal. 16:25., etc. One day. And it ... says, by repentance and satisfaction you will

The Jerusalem Talmud, edition by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015 (CC-BY) • The Jerusalem Talmud, translation and commentary by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015 (CC-BY)

פסוקה 2

12 זכור את יום השבת

"זכור את יום השבת לקדשו". אדמו"ר הזקן מתייחס לזכירת השבת כנוכחת בכל יום מימות החול, בתפילה.

Exodus 20:8 שמות כ"ח

זְכוֹר אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ:

.Remember the sabbath day, to keep it holy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות כ, ח.

13 והוא התפלה שבה נכללים

הקטע בתורה אור על נח אומר בדומה לכך שכל תפילה בשבת ימי החול היא הארה של שבת, המנוחה ו"נייחא דרוחא" שבהן העולמות עולים. הוא מוסיף שכל זה הוא שבת תחתונה, ואילו השבת העליונה תהיה לעתיד לבוא — "יום שכולו שבת".

הערת קה"ת

וכ"ה בתו"א ט, ב. פח, א. לקמן האוינו עב, ג.

14 עולת תמיד

"שני בנשים בני שנה תמימים ליום, עולה תמיד". התפילה נקראת על שם קרבן התמיד הזה.

Numbers 28:6 במדבר כ"ח:ו

עֹלַת תָּמִיד הָעֹשִׂיָה בְּהָר סִינַי לְרִיחַ נִיחָח אִשָּׁה לַיהוָה

It is a continual burnt-offering, which was offered in mount Sinai, for a sweet savour, an offering made by fire unto the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר כח, ג.

15 התפלה נקי עולת תמיד

הזוהר מכנה את עולת התמיד "הרגל הרביעית של הכיסא העליון", המוקרבת בכל אחד מששת ימי בראשית ועולה בכל יום "עד המחשבה העליונה שאין לה סוף".

Zohar, Pinchas 97:662-98:669 ספר זוהר, פנחס צ"ז:תרס"ב-צ"ח:תרס"ט

16 זהר פ' פנחס דרמ"ז ע"ב

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

"עולת תמיד איהי רגל רביעאה לכורסייא עילאה דא עולה תמיד בכל יום מאינן יומין שית דבראשית, וקודם לזה מביא הזוהר רביעית ההין רגלא רביעאה לכורסייא עילאה ואיהו עולה תמיד".

17 ופ' פקודי דר"ס סע"ב

ההערה מצטטת כתב"ד זה, המביא את דברי הזוהר: "היכל שביעי: 'אדני' שפתי תפתח... כאן הוא רצון הלב". כתב"היד מוסיף שאפשר להביא את הזוהר על פקודי אחרי הכרך השלישי, משום ששם הזוהר עוסק בקרבנות, ובכרך השני — בתפילה.

הערת קה"ת

"היכלא שביעאה אדני שפתי תפתח כו' הכא איהו רעותא דליבא" בוך 1999. ומוסיף שם "ויתכן מה שהביא הזוהר פקודי אחר הזו"ג דשם מבאר על קרבנות, ובזו"ב על תפלה".

18 עולת שבת

"עולת שבת בשבתו". אדמו"ר הזקן אומר שקרבן השבת נקרא כך על שם עליית העולמות בשבת.

Numbers 28:10 במדבר כ"ח:י

עֹלַת שַׁבָּת בְּשַׁבְתּוֹ עֲלֵי־עֹלַת הַתָּמִיד וְנִסְכָּהּ:

This is the burnt-offering of every sabbath, beside the continual burnt-offering, and the drink-offering thereof

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

19 מלא כל הארץ כבודו

קריאת המלאכים: "קדוש, קדוש, קדוש הוי' צבאות; מלא כל הארץ כבודו". אם ה' ממלא הכול, יש להסביר מה פירושה של "עלייה".

Isaiah 6:3 ישעיהו ו':ג

וְקָרָא זֶה אֶל־זֶה וְאָמַר קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ ה' צְבָאוֹת מְלֵא כָל־הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ:

And one called unto another, and said: Holy, holy, holy, is the L-RD of hosts; The whole earth is full of His glory

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיהו, ג.

20 כי ה' הוא האלקים

"וידעת היום... כי הווי' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, אין עוד." ה' נמצא במידה שווה למעלה ולמטה.

Deuteronomy 4:39 דברים ד':ל"ט

וידעת היום והשבת אל לבבך כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד:

know this day, and lay it to thy heart, that the L-RD, He is G-d in heaven above and upon the earth beneath; there is none else.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ד, לט.

21 בזהר דלית אתר פנוי מיני

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז תנ"ז. ושם ת"ע קכב, ב ד' זיטאמיר. [כ].

22 דלית אתר פנוי מיני

תיקוני זוהר (תיקון נו) אומר ששם הווי' נמצא בכל מקום, כפי שהנשמה נמצאת בכל איבר, "כי אין מקום פנוי ממנו, לא בעליונים ולא בתחתונים".

Tikkunei Zohar 91b:6 תיקוני זוהר צ"א ב:ו

... יהוה בכל ספירן, ובכל פרסין, ובכל מלאכין, ובכל אבר ואבר דבר נש, דלית אתר פנוי מניה לא בעלאין ולא בתתאין, יהוה לא אתקרי ביהודא דאריבע אתון אלא בעלת העלות דמיחד לון, ובגין דאיהו מיחד

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

23 למה מתוך הסנה ללמדך שאין מקום פנוי בלא שכינה אפילו סנה

רבי יהושע בן קרח משיב לשואל שה' דיבר מתוך הסנה "כדי ללמדך שאין מקום פנוי מן השכינה, אפילו לא סנה".

Shemot Rabbah 2:5 שמות רבה ב:ה

... מה ראה הקדוש ברוך הוא לדבר עם משה מתוך הסנה? אמר לו: אלו מתוך חרוב, או מתוך שקמה, כך היית שואלני, אלא להוציאך חלק אי אפשר. למה מתוך הסנה? ללמדך, שאין מקום פנוי בלא שכינה, אפילו סנה. בלבת אש, בתחלה לא ירד, אלא מלאך אחד, שהיה ממוצע ועומד באמצע האש, ואחר כך ירדה שכינה ודברה עמו מתוך הסנה. רבי אליעזר אומר: מה הסנה שפל מכל האילנות שבעולם, כך היו ישראל שפלים ירודים למצרים, לפיכך נגלה עליהם הקדוש ברוך הוא וגאלם, שנאמר (שמות ג, ח): וארד להצילו מיד מצרים רבי ...

An angel of the L-rd appeared to him in a flame of fire from "the midst of the bush. He looked, and behold, the bush burned with fire, but the bush was not consumed" (Exodus 3:2). "An angel of the L-rd appeared to him" - that is what is written: "I am asleep, but my heart is awake" (Song of Songs 5:2). I am asleep from the mitzvot, but my heart is awake to perform them. "My perfect one [tamati]" (Song of Songs 5:2)

... at Sinai, as they had perfect

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

24 ויובן בהקדים

ההערה מפנה לפתיחת דרך מצותיך כמקבילה להקדמה שבאה כאן, בעניין ירידת הנשמה לגוף.

הערת קה"ת

ראה דרך מצותיך א, א.

25 ישראל עלו במחשבה

שישה דברים קדמו לבריאת העולם; בין הדברים ש"עלו במחשבה להיבראות" היו האבות וישראל. לכן שורש נשמות ישראל הוא במחשבתו של ה'.

Bereshit Rabbah 1:4 בראשית רבה א:ד

... "ה' קנני ראשית דרכו" כסא הכבוד מנין דכתיב (תהלים צג, ב): "נכון כסאך מאז וגו'". האבות וישראל ובית המקדש ושמו של משיח, עלו במחשבה להבראות האבות מנין שנאמר (הושע ט, י'): "כענבים במדבר וגו' ישראל מנין שנאמר (תהלים עד, ב): "זכור עדתך קנית קדם" בית המקדש מנין שנאמר (ירמיה יז, יב): "כסא כבוד מרום מראשון וגו' שמו של משיח מנין שנאמר (תהלים עב, יז): "יהי שמו לעולם וגו' [לפני שמש ינון שמו]" רבי אהבה ברבי זעירא אמר אף התשובה שנאמר (שם צ, ב) "בטרם הרים יולדו" ואותה השעה (שם,

...

In the beginning, G-d created" - six items preceded the "creation of the world; some of them were [actually] created, and some of them G-d contemplated creating, [though He did not actually do so]. The Torah and the Throne of Glory were created. Torah, from where is it derived? As it is stated: "The L-rd made me at the beginning of His way" (Proverbs 8:22). The Throne of Glory, from where is it derived? "Your throne stands firm from earliest time, [You are from ... ,eternity]" (Psalms 93:2). The patriarchs, Israel

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah,

2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

ראה ב"ר א, ד. ת"ז ת"ז בסופו. ע"ל בפי' צו ד"ה הים ראה דט"ז ריש ג'. וש"נ. [כ]. לקמן שה"ש לד, ג "ופי' עלה במחשבה כי יש ג' מיני מחשבות . . ועלה במחשבה היינו מחשבה שבמחשבה שהיא מחשבה עליונה" ע"ש. באוה"ת ויקרא-ב ע' תרכד יש הגה"ה.

26 וברוח פיו כל צבאם

"בדבר הווי' שמים נעשו, וברוח פיו כל צבאם". המלאכים, צבא השמים, נובעים מדיבורו של ה'.

Psalms 33:6 תהילים ל"ג:ו

בְּדִבְרֵי ה' שָׁמַיִם נִעְשׂוּ וּבְרוּחַ פִּי כָל־צְבָאָם:

By the word of the L-RD were the heavens made; And all the .host of them by the breath of His mouth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים לג, ו.

27 שו"ה לי' — למעלה דוקא

אור התורה מדפיס הגהה על הקטע הזה, העוסקת במונח "עלייה", שמשמעות עלייה דווקא למעלה.

הערת קה"ת

באוה"ת ויקרא-ב ע' תרכד יש הגה"ה.

While the earth remaineth, seedtime and harvest, and cold and heat, and summer and winter, and day and night shall not cease.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

33 כל ימי הארץ

המדרש מסביר שהברית עם בני נח מתקיימת רק "כל זמן שהשמים והארץ קיימים", עד היום שעליו נאמר "השמים כעשן נמלחו". זו ההוכחה שקיום העולם מוגבל.

Bereshit Rabbah 34:11 בראשית רבה ל"ד:יא

34 "המה היוצרים... שם ישבו עם המלך במלאכתו". המדרש דורש זאת על נשמות הצדיקים.

I Chronicles 4:23 דברי הימים א ד':כ"ג

המה היוצרים וישבי נטעים וגדרה עם המלך במלאכתו ישבו שם:

These were the potters, and those that dwelt among plantations and hedges; there they dwelt occupied in the king's work.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

35 בדרשת הפסוק בדברי הימים אומר המדרש שהי נמלך בנשמות הצדיקים וברא את העולם. לכן הנשמות התקיימו לפני הבריאה.

Bereshit Rabbah 8:7 בראשית רבה ח':ז

רבי יהושע דסכנין בשם רבי שמואל אמר: בנפשותן של צדיקים נמלך, הדא הוא דכתיב (ד"ה א ד): המה היוצרים ויושבי נטעים וגדרה עם המלך במלאכתו ישבו שמה. המה היוצרים, על שם וייצר הי אלקים את האדם עפר מן האדמה. יושבי נטעים, על שם ויטע הי אלקים גן בעדן מקדם. וגדרה, על שם (ירמיה ה) אשר שמת יחול גבול לים. עם המלך במלאכתו ישבו, עם המלך מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא ישבו נפשות של צדיקים, שבהן נמלך הקדוש ב"ה וברא את העולם:

Rabbi Yehoshua of Sikhnin said in the name of Rabbi Shmuel: He consulted with the souls of the righteous. That is what is written: "They are the potters and the inhabitants of Neta'im and Gadera; they dwelled there with the king for his works" (I Chronicles 4:23). "They are the potters [hayotzer-im]" - alluding to: "the L-rd G-d formed [vayitzer] man of dust from the ground" (Genesis 2:7). "Inhabitants of Neta'im" - alluding to: "the L-rd G-d planted [vayita] a garden eastward in Eden" (Genesis 2:8). "And Gadera" - after Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

36 כהדין קמצא דלבושא מיני וביה

המדרש משווה את המלאך "הלבוש פשתן" לקמצא, "שלבשו מעצמו והוא בתוכו". אדמו"ר הזקן משתמש בדימוי הזה ביחס למחשבה, לבושה הפנימי של הנשמה שאינו נפרד ממנה.

Bereshit Rabbah 21:5 בראשית רבה כ"א:ה

... שמע ישראל הי אלקינו הי אחד. רבנן אמרי: כגבריאל, שנאמר (דניאל י): והנה איש אחד לבוש הבדים, כהדין קמצא, דלבושיה מיניה וביה. ריש לקיש אמר: כיונה. מה זה בורח משליחותו של מקום, שנאמר (יונה ב): ויקם יונה לברוח תרשישה מלפני הי, אף זה בורח מלקיים צווי המקום. מה זה לא לן בכבודו, אף זה לא לן בכבודו עמו. רבי ברכיה בשם רבי חנינא אמר: כאליהו. מה זה לא טעם טעם מות,

28 אני הוי לא שנית

"כי אני הוי לא שנית". שום דבר שמקורו בהי, אפילו לא מחשבתו, אינו משנה אותו או גורע ממנו.

Malachi 3:6 מלאכי ג':ו

כי אני הי לא שנית ואתם בני יעקב לא קליתם:

For I the L-RD change not; and ye, O sons of Jacob, are not consumed.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

29 יש מעצור לרוחו שלא לדבר

"עת לחשות ועת לדבר". הדיבור, שממנו נובעים העולמות, בא וחולף בתוך הזמן, בניגוד למחשבה.

Ecclesiastes 3:7 קהלת ג':ז

עת לקרוע ועת לתפור עת לחשות ועת לדבר:

A time to rend, and a time to sew; A time to keep silence, and a time to speak

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה קהלת ג, ז.

30 אני ישנה

"אני ישנה ולבי ער... פתחי לי, אחותי, רעייתי". הטקסט מפנה למאמרו על פסוק זה.

Song of Songs 5:2 שיר השירים ה':ב

אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק פתחי לי אחתי רעייתי יונתי תמתי שראשי נמלא טל קוצותי רסיסי לילה:

I sleep, but my heart waketh; Hark! my beloved knocketh: 'Open to me, my sister, my love, my dove, my undefiled; For my head is filled with dew, My locks with the drops of the night

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

31 חזון זכריה: "ראיתי והנה מנורת זהב כולה". הטקסט מפנה למאמרו על פסוק זה.

Zechariah 4:2 זכריה ד':ב

ויאמר אלי מה אתה ראה ואמר ראיתי והנה מנורת זהב כלה וגלה על ראשה ושבעה נרותיה עליה שבעה ושבעה מוצקות לגרות אשר על ראשה:

And he said unto me: 'What seest thou?' And I said: 'I have seen, and behold a candlestick all of gold, with a bowl upon the top of it, and its seven lamps thereon; there are seven pipes, yea, seven, to the lamps, which are upon the top thereof

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

32 כל ימי הארץ

"כל ימי הארץ, זרע וקציר... לא ישבותו". ההבטחה עצמה מלמדת שלארץ יש מספר ימים קצוב.

Genesis 8:22 בראשית ח':כ"ב

עד כלי ימי הארץ זרע וקציר קר וחם וקיץ וחרף יום ולילה לא ישבתו:

סְלָהָּ. זָכָה — תִּאֲוֹת לְבֹ נְתַתָּה לוֹ. לֹא זָכָה — וְאַרְשֶׁת שְׁפִתָּיו בִּל מְנַעַת סְלָהָּ.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

41 | "יילכו מחיל אל חיל, יראה אל אלקים בציון". הנשמות עולות בלי סוף.

Psalms 84:8 תהילים פ"ד:ח'

יֵלְכוּ מִחִיל אֶל־חִיל יִרְאֶה אֶל־אֱלֹקִים בְּצִיּוֹן:

They go from strength to strength, every one of them appeareth before G-d in Zion

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

42 | מוטב דלידייניה וליתי לעלמא דאתי

רבי מאיר אמר על רבו, אלישע בן אבויה (אחר): "מוטב דנידייניה ונתי לעלמא דאתי". אדמו"ר הזקן מסיק מכך שתענוג גן עדן כדאי כנגד כל ייסורי גיהנום.

Chagigah 15b:3 חגיגה ט"ו ב:ג'

כי נח נפשיה דאחר, אמרי: לא מידן לדידייניה, ולא לעלמא דאתי ליתי. לא מידן לדידייניה — משום דעסק באורייתא, ולא לעלמא דאתי ליתי — משום דחטא. אמר רבי מאיר: מוטב דלידייניה וליתי לעלמא דאתי. מתי אמות, ואעלה עשן מקברו. כי נח נפשיה דרבי מאיר סליק קוטרך מקבריה דאחר.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

43 | "מזמור שיר חנוכת הבית לדוד". הטקסט מפנה למאמרו על פסוק זה, שבו מוסבר שירן של הנשמות.

Psalms 30:1 תהילים ל':א'

מְזִמֹּר שִׁיר־חֲנֻכַּת הַבַּיִת לְדָוִד:

A Psalm; a Song at the Dedication of the House; of David

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

44 | "כי גבוה מעל גבוה שומר, וגבוהים עליהם". יש מדרגות אינסופיות של קדושים, זו למעלה מזו.

Ecclesiastes 5:7 קהלת ה':ז'

אם־עשק רש וגזל משפט וצדק תראה במדינה אלי־תתמה על־תחפץ כי גבה מעל גבה שמר וגבהים עליהם:

If thou seest the oppression of the poor, and the violent perverting of justice and righteousness in the state, marvel not at the matter; for one higher than the high watcheth, and there are higher than they

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 7

45 | סלה בלי הפסק

המילים כאן מצטטות את Eruvin 54a:12-13. הקטע מופיע למטה.

Eruvin 54a:12-13 עירובין נ"ד א:י"ב-י"ג

רבא אמר מהכא: "תאזות לבו נתתה לו וארשת שפתיו בל מנעת סלה", אימתי תאזות לבו נתתה לו — בזמן שארשת שפתיו בל מנעת סלה. רבא רמי: כתיב "תאזות לבו נתתה לו". וכתיב "וארשת שפתיו בל מנעת סלה". זכה — תאזות לבו נתתה לו. לא זכה — וארשת שפתיו בל מנעת סלה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

עירובין נד, א.

אף זה לא היה ראוי לטעום טעם מות. היא דעתיה דרבי ברכיהבשם רבי חנין דאמר: כל זמן שהיה ...

Rabbi Papus expounded: "Behold, the man has become as one of us" – like one of the ministering angels. Rabbi Akiva said to him: Enough, Papus. He said to him: How then do you explain: "Behold, the man has become as one of us"? He said to him: That the Holy One blessed be He gave him two paths, the path of life and the path of death, and he selected for himself another path. is interpreted as "from him." He ... chose "one" path, by himself. Rabbi Yehuda bar Simon

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

37 | הערת קה"ת מפנה ל Nehemiah 9:19 למילים האלה.

Nehemiah 9:19 נחמיה ט':י"ט

וְאַתָּה בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לֹא עֲזַבְתָּם בְּמִדְבָּר אֶת־עַמּוּד הָעָנָן לֹא־סָר מִעֲלֵיהֶם בְּיוֹמָם לְהַנְחֵתָם בְּהַדְרָךְ וְאַת־עַמּוּד הָאֵשׁ בְּלַיְלָה לְהָאִיר לָהֶם וְאַת־הַדְרָךְ אֲשֶׁר יִלְכּוּ־בָהּ:

yet Thou in Thy manifold mercies forsookest them not in the wilderness; the pillar of cloud departed not from over them by day, to lead them in the way; neither the pillar of fire by night, to show them light, and the way wherein they should go.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 6

38 | חזון דניאל על מלאך: "גופו היה כתרשיש, ופניו כמראה הברק". למלאכים יש מעין גוף.

Daniel 10:6 דניאל י':ו'

וּגִוְיָתוֹ כְּתַרְשִׁישׁ וּפָנָיו כְּמֹרָא בְּרָק וְעֵינָיו כְּלַפְיָדִי אֵשׁ וְזַרְעָתוֹ וּמִרְגָּלָתוֹ כְּעֵין נְחֹשֶׁת קָלָל וְקוֹל דְּבָרָיו כְּקוֹל הַמּוֹן:

his body also was like the beryl, and his face as the appearance of lightning, and his eyes as torches of fire, and his arms and his feet like in colour to burnished brass, and the voice of his words like the voice of a multitude

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

39 | עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוחט

"עושה מלאכיו רוחות, משרתיו אש לוחטת". המלאכים עשויים מיסודות דקים, אך בכל זאת מיסודות.

Psalms 104:4 תהילים ק"ד:ד'

עֹשֶׂה מַלְאָכָיו רוּחוֹת מְשָׁרְתָיו אֵשׁ לֹהֵט:

Who makest winds Thy messengers, the flaming fire Thy ministers

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

40 | סלה בלי הפסק

התלמוד מלמד שבכל מקום שנאמר בכתוב "נצח", "סלה" או "ועד", הכוונה היא לדבר שאין לו הפסק לעולם. לכן שבח הנשמות, "סלה", אינו פוסק לעולם.

Eruvin 54a:12-13 עירובין נ"ד א:י"ב-י"ג

רבא אמר מהכא: "תאזות לבו נתתה לו וארשת שפתיו בל מנעת סלה", אימתי תאזות לבו נתתה לו — בזמן שארשת שפתיו בל מנעת סלה. רבא רמי: כתיב "תאזות לבו נתתה לו". וכתיב "וארשת שפתיו בל מנעת סלה".

And the L-RD said unto Aaron: 'Thou and thy sons and thy fathers' house with thee shall bear the iniquity of the sanctuary; and thou and thy sons with thee shall bear the iniquity of your priesthood.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה לקמן במדבר יח, א ובהנסמן לשם.

52 נהנים מזיו השכינה

בעולם הבא "הצדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה". גם שכר נעלה זה הוא זיו — בחינת שם ה'.

Berakhot 17a:12 ברכות י"ז א:י"ב

מרגלא בפומיה דרב: לא כעולם הזה העולם הבא. העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא פריה ורביה ולא משא ומתן ולא קנאה ולא שנאה ולא תחרות, אלא צדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה, שנאמר: "וַיַּחֲזוּ אֶת הָאֱלֹקִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ".

It was a favourite saying of Rab : Not like this world is the world to come. In the world to come there is neither eating nor drinking; no procreation of children or business transactions; no envy or hatred or rivalry ; but the righteous sit enthroned, their crowns on their heads, and enjoy the lustre of the Shekinah; as it is said, "And they beheld G-d, and did .eat and drink" (Exod. xxiv. II)

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות יז, א.

פסוקה 8

53 ובוזה נקי בלשון אור

דיון מקביל בשאלה מדוע מדרגה זו נקראת "אור".

הערת קה"ת

ראה אוה"ת יתרו ע' תתלד. סה"מ תשי"ב ע' 75.

54 פי' עדי"מ אור השמש

שם נאמר בהערה שהצמח צדק מביא בהרחבה משל מחיות הנפש שבגוף, שגם היא נקראת "אור".

הערת קה"ת

ראה אוה"ת-ענינים ע' קסא מביא בארוכה משל מחיות הנפש בגוף שנק' ג"כ בשם אור, ע"ש.

פסוקה 9

55 נקי ג"כ שם

דיונים מקבילים, בהרחבה, בשאלה מדוע בחינה זו נקראת "שמו" של ה'.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת-ענינים ע' קסב. קעח. ובארוכה שם ע' שלג. ד"ה הקל קול יעקב תר"ס ע' מד.

56 בפרקי דר"א פ"ג

ההערה מפנה לתורה אור עבור נוסח דברי פרקי דרבי אליעזר. הקטע שם, בוירא, עוסק במדרגות החכמה, שכל אחת מהן היא מקור למדרגה שמתחתיה אף שאין היא בערכה.

הערת קה"ת

46 אינן מקבלים ומשיגים אלא מבחי' שמו ית'

ההערה מפנה למאמר של הרבי הרש"ב, שבו נדון במקביל כיצד הנשמות מקבלות ומשיגות רק מבחינת שמו של ה'.

הערת קה"ת

ראה סה"מ תרנ"ה ע' יג.

47 ילכו מחיל אל חיל

המילים כאן מצטטות את Psalms 84:8. הקטע מופיע למטה.

Psalms 84:8 תהילים פ"ד:ח'

יִלְכוּ מִחִיל אֶל־חִיל יִרְאֶה אֶל־אֱלֹקִים בְּצִיּוֹן:

They go from strength to strength, every one of them appearing before G-d in Zion.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים פד, ח.

48 בד"ה מזמור שיר חנוכת הבית

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

לקו"ת ברכה צח, א "ובאמת גם הנשמות אומרים שירה תמיד שהרי יש להם עליות וירידות תמיד מחיל אל חיל וידוע דכל הילוך ועליהם היינו ע"י שיר דוקא".

49 גבוה מעל גבוה

המילים כאן מצטטות את Ecclesiastes 5:7. הקטע מופיע למטה.

Ecclesiastes 5:7 קהלת ה':ז

אִם־עֲשֶׂה רֶשֶׁת וּגְזֹל מִשְׁפָּט וְצָדֵק תִּרְאֶה בְּמִדְיָנָה אֶל־תִּתְּמָה עַל־הַחֶפֶץ כִּי גְבוֹה מֵעַל גְּבוֹה שְׁמֹר וּגְבוּהִים עָלֶיהֶם:

If thou seest the oppression of the poor, and the violent perverting of justice and righteousness in the state, marvel not at the matter; for one higher than the high watcheth, and there are higher than they.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת ה, ז.

50 מוטב דלידייני

המילים כאן מצטטות את Chagigah 15b:3. הקטע מופיע למטה.

Chagigah 15b:3 חגיגה ט"ו ב:ג'

כי נח נפשיה דאחר, אמרי: לא מידן לדידייניה, ולא לעלמא דאתי ליתי. לא מידן לדידייניה — משום דעסק באורייתא, ולא לעלמא דאתי ליתי — משום דחטא. אמר רבי מאיר: מוטב דלידייניה ולייתי לעלמא דאתי. מתי אמות, ואעלה עשן מקברו. כי נח נפשיה דרבי מאיר סליק קוטרך מקבריה דאחר.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

חגיגה טו, ב.

51 הגם שבספרים לא נזכר רק ב' מדרגות

הערת קה"ת מפנה לNumbers 18:1 למילים האלה.

Numbers 18:1 במדבר י"ח:א'

ויאמר ה' אל־אַהֲרֹן אֵתָהּ וּבְנֶיךָ וּבִית־אָבִיךָ אֶתְּךָ תִּשָּׂאוּ אֶת־עֹזֶן הַמִּקְדָּשׁ וְאֶתָּהּ וּבְנֶיךָ אֶתְּךָ תִּשָּׂאוּ אֶת־עֹזֶן כְּהֻנַּתְכֶּם:

fathers hath sent me unto you; and they shall say to me:
'What is His name? what shall I say unto them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה שמות ג, יג-טו. ובכ"מ. ד"ה ואהבת תר"ן עי שפב "ובלשון הפסוק נקרא בחי זו שמו וכמ"ש ליראה את השם הנכבד והנורא למען שמו הגדול קראו בשמו" ע"ש בארוכה.

62 דכמו השם אשר יקראו לו

קטע זה מן המאמר מצוטט שם.

הערת קה"ת

מובא בביאה"ז לצ"צ-א עי תקמד. ראה גם סה"מ תרל"ח עי סב, ובמ"מ לשם.

63 וכמ"ש גבי אדה"ר

מאמר נוסף של אדמו"ר הזקן על קריאת השמות לברואים בידי אדם הראשון.

הערת קה"ת

ראה מאמרי אדה"ר-פרשיות עי של ובהנסמן לשם.

ה' הביא את הברואים אל אדם כדי לראות באיזה שם יקרא להם. אדמו"ר הזקן קורא את הפסוק "נפש חיה, הוא שמו" כך: חיותו של הברוא מצויה בשמו.

Genesis 2:19 בראשית ב:י"ט

וַיִּצַר ה' אֱלֹקִים מִן־הָאָדָמָה כְּל־חַיִּת הַשָּׂדֶה וְאֵת כְּל־עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיָּבֵא אֶל־הָאָדָם לְרֹאוֹת מֶה־יִּקְרָאֵלוֹ וְכָל אֲשֶׁר יִקְרָאֵלוֹ הָאָדָם נֶפֶשׁ חַיָּה הוּא שְׁמוֹ:

And out of the ground the L-RD G-d formed every beast of the field, and every fowl of the air; and brought them unto the man to see what he would call them; and whatsoever the man would call every living creature, that was to be the name thereof

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

65 אני ה' הוא שמי

"אני הוי", הוא שמי, וכבודי לאחר לא אתן. "המדרש מפרש זאת כשם שאדם נתן לה'.

Isaiah 42:8 ישעיהו מ"ב:ח'

אֲנִי ה' הוּא שְׁמִי וְכִבְדִּי לֹא־אֶחָד וְתִהְיֶה לִּי לְפָסִילִים:

I am the L-RD, that is My name; And My glory will I not give to another, Neither My praise to graven images

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

66 ברבות בראשית פרשה י"ז

ההערה מצטטת את המדרש על חכמתו של אדם הראשון בקריאת השמות ומפנה למאמר זה של הרבי מהר"ש, העוסק באותו מדרש.

הערת קה"ת

"שאמר הקב"ה למלאכים על האדם שחכמתו גדולה משלכם שהעביר הקב"ה כל מין ומין לפני המלאכים שיקראו להם שמות ולא ידעו. . העבירן לפני אדם א"ל זה מה שמו אמר זה שור. . לך נאה להקראות אדני. . אני ה' הוא שמי". וראה המשך מים רבים תרל"ו פרק כב.

67 אני ה' הוא שמי שקרא לי אדה"ר

המדרש מספר שהמלאכים לא יכלו לתת שמות לברואים, ואילו אדם נתן שם לכל אחד מהם, נתן שם לעצמו, וקרא לה' "אדון הכול" — אדון העולם

ראה הלשון בתו"א יד, א. עט, ד. ובסה"מ תרנ"ד עי רחצ. וראה מצות שביעית בדרך מצותיך לה, ב. ראה הנסמן במאמרי אדה"ר-פרשיות לעי תקעב. ראה לקמן מג, ב.

57 "לפני שנברא העולם, היו הקדוש ברוך הוא ושמו הגדול בלבד." "השם" הוא המדרגה שממנה באים העולמות והנשמות.

Pirkei DeRabbi Eliezer 3:2 פרקי דרבי אליעזר ג:ב'

עַד שֶׁלֹּא נִבְרָא הָעוֹלָם, הָיָה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּשְׁמוֹ הַגָּדוֹל בְּלִבְדּוֹ, וְעַלֶּה בְּמַחְשְׁבָה לְבָרֵא אֶת הָעוֹלָם, וְהָיָה מִחֲרִית אֶת הָעוֹלָם לְפָנָיו וְלֹא הָיָה עוֹמֵד. מִשְׁלוֹ מִשְׁלֵי, לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְמַלְךְ שֶׁהוּא רוֹצֶה לְבָנוֹת פְּלָטִירִים שְׁלוֹ, אִם אֵינוֹ מִחֲרִית בְּאֶרֶץ יְסוֹדוֹתָיו וּמוֹבָאָיו וּמוֹצָאָיו, אֵינוֹ מִתְחִיל לְבָנוֹת, כִּךְ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִחְרִית לְפָנָיו אֶת הָעוֹלָם וְלֹא הָיָה עוֹמֵד עַד שֶׁנִּבְרָא אֶת הַתְּשׁוּבָה.

Before the world was created, the Holy One, blessed be He, with His Name alone existed, and the thought arose in Him to create the world. He began to trace (the foundations of) the world before Himself, but it would not stand. They told a parable, To what is the matter like? To a king who wishes to build a palace for himself. If he had not traced in the earth its foundations, its exits and its entrances, he does not begin ... to build. Likewise the Holy One, blessed be

Pirke DeRabbi Eliezer, Sefaria Vocalized Edition (Public Domain) • Pirke de Rabbi Eliezer, trans. Rabbi Gerald Friedlander, London, 1916 (Public Domain)

58 הביטוי "הכול הולך למקום אחד" שאול מקהלת, כדי לומר שה"אורי" שבוהר וה"שם" שבמדרש מבטאים רעיון אחד.

Ecclesiastes 3:20 קהלת ג:כ'

הַכֹּל הוֹלֵךְ אֶל־מָקוֹם אֶחָד הֵיכַל הָיָה מִן־הָעֹפֶר וְהַכֹּל שָׁב אֶל־הָעֹפֶר:

All go unto one place; all are of the dust, and all return to dust

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

59 וידבר שלשת אלפים משל

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

מ"א ה, יב.

60 וידבר שלשת אלפים משל

על שלמה המלך נאמר: "וידבר שלושת אלפים משלי". אפשר לבטא אמת אחת באמצעות משלים רבים.

I Kings 5:12 מלכים א ה:י"ב

וַיְדַבֵּר שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מִשָּׁל וַיְהִי שִׁירֵי חֲמִשָּׁה וְאַלְף:

And he spoke three thousand proverbs; and his songs were a thousand and five

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

61 בלשון מקרא הוא נקי ג"כ בלי שם

ההערה מצטטת: "בלשון הפסוק נקראת בחינה זו 'שמו', כמו שכתוב 'ליראה את השם הנכבד והנורא', 'למען שמו הגדול', 'קראו בשמו'. עוד מפנה ההערה לשאלתו של משה על שמו של ה' (שמות ג, יג-טו).

Exodus 3:13 שמות ג:י"ג

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָאֱלֹקִים הִנֵּה אֲנִי בָּא אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתִּי לָהֶם אֱלֹקֵי אֲבוֹתֵיכֶם שְׁלַחְנִי אֵלֵיכֶם וְאָמַרְוּ־לִי מֶה־שְּׁמוֹ מָה אֶמַּר אֲלֵהֶם:

And Moses said unto G-d: 'Behold, when I come unto the children of Israel, and shall say unto them: The G-d of your

כולו. מכאן "אני הוי", הוא שמי": השם שאדם קרא לי.

Bereshit Rabbah 17:4 בראשית רבה י"ז:ד'

... לך נאה להקראות אדני, שאתה אדון לכל בריותיך. אמר רבי אחא: (ישעיה מב:ח): אני ה', הוא שמי. הוא שמי, שקרא לי אדם הראשון. חזר והעביר לפניו זוגות אמר: לכל יש בן זוג ולי אין בן זוג! ולאדם לא מצא עזר כנגדו אתמהא?! ולמה לא בראה לו תחלה? אלא צפה הקדוש ברוך הוא, שהוא עתיד לקרות עליה תגר, לפיכך לא בראה לו עד שתבעה בפיו. כיון שתבעה, מיד ויפל ה' אלקים תרדמה על האדם ויישן:

The L-rd G-d formed from the ground every beast of the field and every bird of the heavens, and brought them to the man to see what he would call it; and whatever the man would call every living creature, that was its name" (Genesis 2:19). "The L-rd G-d formed from the ground [every beast of the field] - they raised a question before Rabbi Yoḥanan ben Zakai: It is written: "G-d said: Let the earth produce living creatures after their kinds" (Genesis 1:24). Why then ... does the verse state

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

68 וזה שמו . . באותיות שם זה

ההערה אומרת שההסבר ששם הנברא הוא כלי לחיותו הוא ביאורו של הבעל שם טוב, שנרשם בתולדות יעקב יוסף.

הערת קה"ת

פ"י הבעש"ט בתולדות יעקב יוסף פ' שמות. אר"ת פ' בראשית. ונתבאר בתנ"ח ד"ה וייצר הא' פ"י ואילך.

69 וזה שמו אשר יקראו לו בלה"ק הוא כלי לחיות המצומצם באותיות שם זה שנשתלשל מעשרה מאמרות

אלה דבריו של אדמו"ר הזקן עצמו בספר התניא: שמו של ברוך בלשון הקודש הוא כלי לחיות המצומצמת באותיותיו, המשתלשלת מעשרת המאמרות.

Tanya, Sha'ar HaYichud 1:9 תניא, חלק שני; שער היחוד והאמונה א:ט'

וזה שמו אשר יקראו לו בלשון הקדש, הוא כלי לחיות המצומצם באותיות שם זה, שנשתלשל מעשרה מאמרות שבתורה, שיש בהם כח וחות לבדו י"ש מאין, ולחיותו לעולם, ד"אורייתא וקודשא בריך הוא כולא חד':

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

70 הנשמה עצמה קודם בואה בגוף אינה נקראת בשם כלל

ההערה מצטטת את ביאור הרבי: הנשמה חסרת השם היא הנשמה כפי שהיא למעלה מהמדרגות "אתה בראתה, אתה יצרתה, אתה נפחתה ביי", ואף למעלה מהמדרגה "טהורה היא"; שכן גם במדרגת "טהורה היא" הנשמה כבר שייכת לגוף המסוים הזה.

הערת קה"ת

"דהיינו בהנשמה כמו שהיא למעלה מהבחינה דבראת יצרת ונפחתה ולמעלה גם מהבחינה דטהורה היא . . ואפילו כמו שהיא בהבחינה דטהורה היא, מכיון שגם היא שייכת לגוף זה" — ד"ה באתי לגני (י"א שבט) תש"כ — הנחה.

71 בפי בלק עי"פ מי מנה

המאמר מסביר ש"הבל פי"ו הוא דיבור אחד הכולל את הכול, והדיבור מחלק אותו לצירופים רבים של אותיות; צירופים אלה הם שמותיהם של

כל הנבראים, שכל אחד נקרא בשמו, ככתוב "ויקרא האדם שמות".

הערת קה"ת

לקרית בלק סז, ג. ראה לקו"ש חכ"א ע' 174 הערה 12.

72 מי מנה

דברי בלעם: "מי מנה עפר יעקב". הטקסט מפנה למאמרו על פסוק זה, שבו נדונים שמות הנשמות.

Numbers 23:10 במדבר כ"ג:י'

מי מנה עפר יעקב ומספר את־רבע ישראל תמת נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמהו:

Who hath counted the dust of Jacob, Or numbered the stock of Israel? Let me die the death of the righteous, And let mine iend be like his

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

73 וכמ"ש ברבות פי שמות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

א, ה.

74 ראובן שנאמר ראה ראיתי

המדרש אומר ששמות השבטים רומזים לגאולה: ראובן, כמו שנאמר: "ראה ראיתי את עני עמי".

Shemot Rabbah 1:5 שמות רבה א:ה'

ואלה שמות בני ישראל, על שם גאולת ישראל נזכרו כאן. ראובן, שנאמר (שמות ג, ז): ראה ראיתי את עני עמי. שמעון, על שם (שם ב, כד): וישמע אלקים את נאקתם. לוי, על שם שנתחבר הקדוש ברוך הוא לצרתם (שם ג, ב) מתוך הסנה, לקים מה שנאמר (תהלים צא, טו): עמו אנכי בצרה. יהודה, על שם שהודו להקדוש ברוך הוא. יששכר, שנתם להם הקדוש ברוך הוא שבר ששבועם, ביזת מצרים ובית הים, לקים מה שנאמר (בראשית טו, יד): ואחרי כן יצאו ברכוש גדול. וזבולון, על שם שהשכין הקדוש ברוך הוא שכינתו ...

"These are the names of the children of Israel," they are all "mentioned here in the sense of the redemption of Israel. Reuben, as it is stated: "I have seen the affliction of his people" (Exodus 3:7).). This is true in a similar vain for all of the names listed below. Simeon, in the sense of: "G-d heard their groan" (Exodus 2:24). Levi, in the sense that the Holy One blessed be He joined [them] in their troubles "from in- ... side the bush" (Exodus 3:2), to fulfill what is stated: "I

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

75 ראה ראיתי

"ראה ראיתי את עני עמי אשר במצרים". בשמו של ראובן מופיע השורש רא"ה, ששמעותו ראייה.

Exodus 3:7 שמות ג:ז'

ויאמר ה' לֵאחָבְרָאִי אֶת־עֲנִי עַמִּי אֲשֶׁר בְּמִצְרַיִם וְאֶת־צַעֲקָתָם שְׁמַעְתִּי מִפְּנֵי נִגְשָׁיו כִּי יִדְעָתִי אֶת־מַכְאֲכָיו:

And the L-RD said: 'I have surely seen the affliction of My people that are in Egypt, and have heard their cry by reason of their taskmasters; for I know their pains

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

76 בד"ה יהודה אתה

המאמר, בתחילת תורה אור, ויחי (מה, א), מסביר את שמות השבטים כמדרגות בעבודת ה': יהודה מלשון "הפעם אודה" — הודאה; וראובן מלשון "ראו בן" — בחינת ראייה המעוררת אהבה.

הערת קה"ת

תו"א מה, א "נת' טעם השמות בעבודה" בוך 1999.

77 ראו מה בין בני

לאה קראה לבנה הבכור ראובן, ואמרה: "ראו מה בין בני לבן חמי": עשו מכר את בכורתו ובכל זאת שנה את יעקב, ואילו ראובן איבד את בכורתו ליוסף ולא קינא בו.

Berakhot 7b:6 ברכות ז' ב"ר

ראובן. אמר רבי אלעזר: אמרה לאה: ראו מה בין בני לבן חמי. דאילו בן חמי, אף על גב דמזדעתייה וזבניה לבכירותיה, דקתיב: "ויעמר את בכרתו ליעקב", חזו מה קתיב בקה: "וישטם עשו את יעקב".

Reuben" — [what means "Reuben"]? R. Eleazar answered: "Leah said, "See the difference between my son and the son of my father-in-law ; for the son of my father-in-law, although he voluntarily sold his birthright — as it is written, 'And he sold his birthright unto Jacob' (ibid. xxv. 33) — see what is written of him, 'And Esau hated Jacob' (ibid, xxvii. 41)

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות ז, ב.

78 ידעה ששרש נשמתו באותיות שמו ראובן

שיחה של הרבי על שורש הנשמה באותיות שמו של האדם.

הערת קה"ת

ראה לקו"ש ח"י ע' 97. ושם ע' 98 הערה *51.

79 "והאדם קרא שמות לכל הבהמה ... ולאדם לא מצא עזר". הטקסט מפנה להסברו של פסוק זה, בעקבות הרמב"ן.

Genesis 2:20 בראשית ב' כ'

וַיִּקְרָא הָאָדָם שְׁמוֹת לְכָל־הַבְּהֵמָה וְלָעוֹף הַשָּׁמַיִם וְלִכָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה וְלָאָדָם לֹא־מָצָא עֶזֶר כְּנֶגְדּוֹ:

And the man gave names to all cattle, and to the fowl of the air, and to every beast of the field; but for Adam there was not found a help meet for him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

10 פסקה

80 החיות המתפשט בכל רמ"ה איברי הגוף אין זה מהות ועצמות

הנשמה ממש אלא רק בחי' גילוי והארה ממנו

התניא מסביר שהחיות המתפשטת באיברים היא רק הארה של הנפש, ואילו הנפש עצמה מלוכשת במוח. אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להראות ששם שייך להארה, ולא לעצם הנפש.

Tanya, Likkutei Amarim 51:3-4 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים נ"א:ג-ד"

... וְכָל הַחַיּוֹת מִתְפַּשְּׁטִים מִמֶּמּוֹחַ כְּנוֹדָע, כִּי שֵׁם הוּא עֵיקַר מְשַׁכֵּן הַנֶּשְׁמָה כוּלָּהּ בְּבַחֲנֵת גִּילּוּי, שְׁנִגְלִית שֵׁם קְלָלוֹת הַחַיּוֹת הַמִּתְפַּשְּׁט מִמֶּנָּה. רַק כַּחֲוִיתִיָּה שֶׁל קְלָלוֹת הַחַיּוֹת מְאִירִים וּמִתְפַּשְּׁטִים מִשֵּׁם לְכָל אֲבְרֵי הַגּוּף, כְּדִמְיוֹן הָאוֹר הַמִּתְפַּשֵּׁט וּמְאִיר מִהֶשֶׁמֶשׁ לְחֹדְרֵי חֲדָרִים.

וְאֵפִילוּ הַלֵּב - מְקַבֵּל מִהֶמּוֹחַ, וְלִכֵּן הֶמּוֹחַ שְׁלִיט עָלָיו כְּתוּלָדָתוֹ, כְּנֹכַר לְעִיל].

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

11 פסקה

81 כי נשגב שמו לבדו

"יהללו את שם הוי', כי נשגב שמו לבדו; הודו על ארץ ושמים". אדמו"ר הזקן מפרש את המילה "לבדו" כמלמדת שאפילו שם ה' נבדל מן העולמות, ורק זיוו, "הודו", מגיע אליהם.

Psalms 148:13 תהילים קמ"ח:י"ג

יִהְיֶה֩ לְהִלּוֹל־אֶת־שֵׁם ה' כִּי־נִשְׁגָב שְׁמוֹ לְבַדּוֹ הוֹדוּ עַל־אֶרֶץ וְשָׁמַיִם:

Let them praise the name of the L-RD, For His name alone is exalted; His glory is above the earth and heaven

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמח, ג.

12 פסקה

82 כי הודו על ארץ ושמים

"כי רק שמו נשגב; הודו על הארץ והשמים". רק הארה משמו מגיעה אל העולמות.

Psalms 148:13 תהילים קמ"ח:י"ג

יִהְיֶה֩ לְהִלּוֹל־אֶת־שֵׁם ה' כִּי־נִשְׁגָב שְׁמוֹ לְבַדּוֹ הוֹדוּ עַל־אֶרֶץ וְשָׁמַיִם:

Let them praise the name of the L-RD, For His name alone is exalted; His glory is above the earth and heaven

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

83 בבחי' ממכ"ע כמו שהנשמה

מאמר מוקדם יותר המסביר את האור שממלא את כל העולמות באמצעות משל הנשמה הממלאת את הגוף.

הערת קה"ת

ראה לעיל ד"ה ונקדשתי פ"ב.

84 לכו חזו מפעלות ה' אשר שם שמות בארץ

"לכו וראו מפעלות ה', אשר שם שמות בארץ". אדמו"ר הזקן דורש את המילה "שמות" גם במשמעות של חורבן וגם במשמעות של שמות.

Psalms 46:9 תהילים מ"ו:ט'

לְכוּ־חִזּוּ מַפְעָלוֹת ה' אֲשֶׁר־שָׂם שְׁמוֹת בָּאָרֶץ:

Come, behold the works of the L-RD, Who hath made desolations in the earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

85 אשר שם שמות בארץ

בתחילת פרשת נח דורש הזוהר את הפסוק כך: "שמות ודאי, שהשם גורם את הכול".

Zohar, Noach 1:12-4:23 ספר זוהר, נח א' י"ב-כ"ג

The two cases are analogous in every way. Hence it says: "These are the generations"; assuredly "these", as it was he who was the foundation of the world that brought forth generations to abide on the earth.' R. Abba then approached and kissed him, saying: 'The lion in his might has pierced through the rock and broken it asunder. Your exposition is certainly the right one, as can also be deduced from the

91 ובבואה לפני המלך

|"ובבואה לפני המלך". הטקסט מפנה למאמרו על פסוק זה בתורה אור.

Esther 9:25 אסתר ט':כ"ה

ובבואה לפני המלך אמר עמ'הספר ישוב מן שכתו הרעה אשרי'שב על-
היהודים על-ראשו ותלו אתו ואת-בניו על-העץ:

but when ashe came before the king, he commanded by let-
ters that his wicked device, which he had devised against the
Jews, should return upon his own head; and that he and his
sons should be hanged on the gallows

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

92 ועי' זח"א . . ד"ס ע"א

|בכתב-יד מובאים דברי הזוהר: "אשר שם שמות — שמות ודאי, דהא שמא
עביד כולא".

הערת קה"ת

"אשר שם שמות, שמות ודאי דהא שמא גרים לכלא" — בוך 1999.

93 וזהו בורא קדושים . . הנה הם כחי' בריאה יש מאין

|ההערה אומרת שהקטע הזה, מ"בורא קדושים" ועד "בריאה יש מאין",
נמצא במאמר זה.

הערת קה"ת

נמצא בד"ה בראשית ברא תר"ל, וסה"מ תרל"ד בתחלתו, ובסה"מ תר"ץ ע'
שכו, ובסה"מ תרנ"ה ע' י. ועוד.

94 והחכמה מאין תמצא

|"והחכמה, מאין תמצא?" החסידות מפרשת זאת כך: "חכמה באה מאין", מן
האין.

Job 28:12 איוב כ"ח:י"ב

והחכמה מאין תמצא ואי זה מקום בינה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place
?of understanding

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב כח, יב. ראה אוה"ת-ענינים ע' קסד.

95 כי ביה-ה' צור עולמים

|"בטחו בה' עדי עד, כי ביה-ה' צור עולמים". חז"ל דורשים את המילים
"צור עולמים" במשמעות של "צור עולמים", באותיות השם.

Isaiah 26:4 ישעיהו כ"ו:ד'

בטחו בה' עדי עד כי בקה ה' צור עולמים:

Trust ye in the L-RD for ever, For the L-RD is GOD, an ever-
lasting Rock

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י כו, ד.

פסוקה 13

96 כי העילה עצמה נתפסת ומתלבשת בהעלול

|איגרת הקודש 20 דנה בהבדל בין השתלשלות של עילה ועלול לבין בריאה
אמיתית יש מאין, שבאה מעצמותו של ה' בלבד.

הערת קה"ת

ראה אגה"ק ס"כ (קכט, ב).

measurements of the ark.' THESE ARE THE GENERATIONS
... OF NOAH. R. Judah discoursed on the text: The
The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

86 רבי יוחנן לומד מפסוק זה שלשם יש השפעה: "אל תקרי שמות אלא
שמות".

Berakhot 7b:10 ברכות ז' ב"י

מנא לו דשמא גרים? אמר רבי אליעזר, דאמר קרא: "לכו חזו מפעלות
ה' אשר שם שמות בארץ", אל תקרי "שמות" אלא "שמות".

Whence do we learn that the name of a person affects his
life? R. Eleazar said : Because the Scriptures declare,
"Come, behold the works of the L-rd, Who hath made sham-
mot ['desolations'] in the earth" (Ps. xlvii. 9). Read not sham-
mot but shemot "names

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A.
Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

87 יש כמה שמות לו ית'

|דיון מקביל בשאלה מדוע יש לה' שמות רבים.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת יתרו ע' תתמא.

88 ביה הוי' צור עולמים ביו"ד נברא

|גם הירושלמי, המובא בהערת קה"ת, דורש שהעולמות נבראו באותיות י'
וה'.

Jerusalem Talmud Chagigah 2:1 תלמוד ירושלמי חגיגה ב':א'

89 ביו"ד נברא העוה"ב

|הגמרא דורשת את הפסוק: העולם הזה נברא באות ה' והעולם הבא באות י'.
בהערת קה"ת נאמר שהטקסט מצטט זאת בשינוי נוסח.

Menachot 29b:13-14 מנחות כ"ט ב':י"ג-י"ד

מפני מה נברא העולם הבא ביו"ד מפני שצדיקים שבו מועטים ומפני
מה כפוף ראשו מפני שצדיקים שבו כפוף ראשיהם מפני מעשיהן שאין
דומין זה לזה אמר רב יוסף הני תרתי מילי אמר רב בספרים ותניא
תיובתיה חדא הא דאמר רב ס"ת שיש בו שתי טעיות בכל דף ודף יתקן
שלש יגנו

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

Chagigah 2a:2 חגיגה א':ב'

אזיהו קטן — כל שאינו יכול לרכוב על כתפיו של אביו ולעלות
מירושלים לחר הבית, דברי בית שמאי. ובית הלל אומרים: כל שאינו
יכול לאחוז בידו של אביו ולעלות מירושלים לחר הבית, שגאמר:
"שש רגלים".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

מנחות כט, ב (בשינוי לשון). ירושלמי חגיגה ב, א.

90 ע"פ ובבואה לפני המלך

|המאמר מסביר שששת אלפי השנים הן תקופה של ירידות ועליות לנשמות
ולגופים, ואילו האלף השביעי, "חד חרוב", הוא זמן של מנוחה; עליית
הנשמות מתחלקת לשניים — גן עדן התחתון וגן עדן העליון — ועליית
הגופים מתחלקת לשניים — ימות המשיח ותחיית המתים.

הערת קה"ת

תו"א צו, א "דתי שמות הוי"ע חד חרוב סוף ותכלית כל העליות ואעפ"כ כ"ז
הוא רק בחי' שמות שאין זה אלא מבחי' שמו מדת מלכותו ית' כמאמר יחיד
חי העולמים מלך" — הערה מחסיד בבוך 1999.

פסקה 14

102 בראשית ברא

"בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ". הדיבור הראשון כולל את כל הבריאה בכללות.

Genesis 1:1 בראשית א:א

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹקִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ:

In the beginning G-d created the heaven and the earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

103 התהוות החכמה מא"ס ב"ה הוא יש מאין ממש

ההערה מצטטת מאור התורה: "וכך הלך רבנו ז"ל בכמה מאמרים, שפירש 'החכמה מאין תמצא' כבריאה יש מאין, במאמר 'את שבתותי תשמרו' ובמאמר 'ואתה הרם את מטך'."

הערת קה"ת

"בדרך זה הלך אדמ"ו ז"ל בכמה דרושים בפ"י והחכמה מאין תמצא ואמר דהיינו בריאה יש מאין בד"ה את שבתותי תשמרו ובד"ה ואתה הרם את מטך. — אוה"ת ענינים ע"י רנט. ראה ד"ה ואתה הרם בתו"ח שמות קעח, א (והוא הנחה משנת תקס"ג). וראה סה"מ תקס"ג ע"י שט ואילך. אוה"ת בשלח ע"י תטז. ביאה"ז לצי"צ ע"י שצו. סה"מ תקס"ב-ב ע"י תתפח. וראה באוה"ת ויקרא-ג ע"י אקסב.

104 בדי"ה ואתחנן

כמצוטט בהערה: "אי אפשר כלל שתהיה התהוות העולמות בדרך של השתלשלות מסיבה לסיבה... כי הוא רם ונישא... אלא התהוות העולמות היא על ידי יובטובו מחדש... כמו שכתוב 'והחכמה מאין תמצא'."

הערת קה"ת

לקו"ת ואתחנן ב ב "ואי"א להיות בריאות העולמות כלל בדרך ההשתלשלות מעילה לעילה. . כי הוא רם ונישא. . אלא בריאת העולמות הוא ע"י בחי' כי ובטובו מחדש. . וכמ"ש והחכמה מאין תמצא" — בוך 1999.

105 בדי"ה פתח אליהו

ההערה מצטטת: "כי התהוות החכמה מכתר היא יש מאין ממש". הקטע שם מבאר שכל מדרגת חכמה, אף שאין להשוותה למדרגה שתחתיה, היא בכל זאת המקור שלה; ואילו כתר ביחס לחכמה הוא בחינת אין.

הערת קה"ת

תו"א יד, א "כי התהוות חכמה מהכתר היא מאין ממש".

106 פתח אליהו

"פתח אליהו ואמר": הקטע מתיקוני זוהר העוסק בכך שה' נעלה מן הספירות, ועליו מבוסס המאמר בתורה אור.

Tikkunei Zohar 17a תיקוני זוהר י"ז א

107 ועתה שמע

הרמב"ן, בפירושו לפסוק על דרך הפשט, כותב שה' ברא הכול יש מאין גמור, תחילה הוציא חומר דק אחד, שממנו נוצרו אחר כך כל הדברים.

Ramban on Genesis 1:3 רמב"ן על בראשית א:ג

ויאמר אלקים יהי אור מילת אמירה בקאן להורות על תחפץ, כדרך "מה תאמר נפשך ואעשה לך" (שמואל א כ ד), מה תרצה ותתפץ, וכן "ותהי אשה לכן אדניך כאשר דבר ה'" (בראשית כ"ד-ג"א), כאשר רצה; כי כן הוא הרצון לפניו. או הוא כגון מחשבה, כמו "האמרה בלבבה" (ישעיהו מז ח); "ואמרו אלפי יהודה בלפם" (זכריה יב ה). והענין, לומר שלא היה בעמל. וכך קראו רבותינו לזה "מחשבה";

97 כמ"ש זוהר בראשית

הזוהר מסביר ש"בראשית" היא חכמה, ש"בראשית נקראת מאמר", וששת הימים יוצאים ממנה ונכללים בה.

Zohar I, 31b זח"א לא, ב

הערת קה"ת

ראה זח"א לא, ב. בסה"מ תר"ל תרל"ד ועוד נוסף: "וע' מזה בד"ה אשר ברא אלקים לעשות כו'. שז"ת של העילה מתלבש בהעלול".

98 כולם בחכמה עשית

"מה רבו מעשיך, הוי"ו! כולם בחכמה עשית". הכול משתלשל מחכמה.

Psalms 104:24 תהילים ק"ד:כ"ד

מַה־רְבוּ מַעֲשֵׂיךָ ה' כֻּלָּם בְּחִכְמָה עָשִׂיתָ מְלָאָה הָאָרֶץ קִנְיָנָה:

How manifold are Thy works, O L-RD! In wisdom hast Thou made them all; The earth is full of Thy creatures

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קד, כד.

99 המאמר האחד שבו יכול להבראות

המאמר בחוקותי מזהה את "המאמר האחד" עם המחשבה המתלבשת בכל הדיבור ומחיה אותו, ומבחין בינה לבין המחשבה העליונה הקשורה לעצם השכל.

הערת קה"ת

אבות ה, א. וראה לקו"ת בחוקותי מה, ב. נשא כו, ב. ועוד. וראה פרדס שער טעם האצילות פ"י. ובד"ה וידבר אלקים אנכי תשכ"ח (סה"מ מלוקט-ג) ע"י קסד הערה 12.

100 המאמר האחד שבו יכול להבראות

"בעשרה מאמרות נברא העולם... והלוא במאמר אחד יכול להיבראות?" המאמר האחד הוא חכמה, הכוללת את תשעת המאמרות.

Pirkei Avot 5:1 משנה אבות ה:א

בְּעֶשְׂרֵה מְאֻמֹּת נִבְרָא הָעוֹלָם. וּמָה תִּלְמֹד לֹמֵר, וְהֵלֵא כְּמֵאֵמֶר אֶחָד יָכוֹל לְהִבְרְאוֹת, אֵלָּא לְהַפְרֵעַ מִן הָרָשָׁעִים שֶׁמֵּאֲבִידִין אֶת הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא בְּעֶשְׂרֵה מְאֻמֹּת, וְלִמָּן שָׂכָר טוֹב לְצַדִּיקִים שֶׁמְקַיְמִין אֶת הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא בְּעֶשְׂרֵה מְאֻמֹּת:

With ten utterances the world was created. And what does this teach, for surely it could have been created with one utterance? But this was so in order to punish the wicked who destroy the world that was created with ten utterances, And to give a good reward to the righteous who maintain the world that was created with ten utterances

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

101 שהוא הכולל לכל ט' מאמרות

דיון מקביל ב"מאמר האחד" הכולל את תשעת המאמרות.

הערת קה"ת

ראה סה"מ תרבי"ט ע"י קמג ואילך. סה"מ תש"ד ע"י 67 ואילך. סה"מ מלוקט ח"ג ע"י קסד. ובשיחת ש"פ עקב תש"נ בסעיף ט' מבאר "שעם היותו מאמר כללי שלמעלה מהתשעה מאמרות הרי גם הוא מאמר שבו נברא העולם" ע"ש.

אמרו: מחשבה - ביום; המעשה - עם דמיוני חמה. והוא להורות על דבר ...

AND G-D SAID, 'LET THERE BE LIGHT.' The word "saying" here indicates Will, as in the verse, What dost thy soul say, that I should do it for thee? which means, "What do you want and desire?" Similarly, And let her be thy master's son's wife, as the Eternal hath spoken means, "...as He hath willed, for such is the Will before Him." Or, it may be [that the word "saying" here means] "thinking," as in the verses, ... Thou sayest in thy heart; And the chiefs of Judah shall say

Vocalized Edition (CC-BY) • Commentary on the Torah by Ramban (Nachmanides). Translated and annotated by Charles B. Chavel. New York, Shilo Pub. House, 1971-1976 (CC-BY)

108 הקל קול יעקב

"הקול קול יעקב". הטקסט מפנה למאמרו על מילים אלו בסידור.

Genesis 27:22 בראשית כ"ב:ב

וַיֵּשׁ יַעֲקֹב אֶל־יִצְחָק אָבִיו וַיִּמְשְׁהוּ וַיֹּאמֶר הֶקֶל קוֹל יַעֲקֹב וְהַיָּדַיִם יְדֵי עֲשׂוֹ:

And Jacob went near unto Isaac his father; and he felt him, and said: 'The voice is the voice of Jacob, but the hands are the hands of Esau

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

109 בדי"ה בשעה שהקדימו

כמצוטט בהערה: "בראשית נמי מאמר הוא: תחילת הגילוי, בחינת החכמה, היא גם רק בחינת אמירה ועשייה, כי אמירה ועשייה הן דבר אחד, כמו 'ברוך אומר ועושה'." הקטע שם מוסיף שגדלות ה' נוגעת רק לכוח הנמשך אל מה שהוא מחולל באמצעות עשרת המאמרות.

הערת קה"ת

לקו"ת במדבר יב, ד "בראשית נמי מאמר הוא שראשית הגילוי הוא בחי' חכמה ג"כ אינה אלא בחי' מאמר ועש' כי מאמר ועש' הכל אחד כמאמר ברוך אומר ועושה" — בוך 1999.

110 בשעה שהקדימו ישראל

"בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע, יצאה בת קול". הטקסט מפנה למאמרו הפותח באמירה זו.

Shabbat 88a:7-8 שבת פ"ח א"ז:ח'

דַּרְשׁ רַבִּי סִימַאי: בְּשַׁעֲהָ שֶׁהִקְדִּימוּ יִשְׂרָאֵל "נַעֲשֶׂה" לִ"נִשְׁמָע" בָּאוּ שְׁשִׁים רִיבּוֹא שֶׁל מְלָאכֵי הַשָּׁרֵת, לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל קָשְׁרוּ לוֹ שְׁנֵי כְתָרִים, אֶחָד כְּנָגֵד "נַעֲשֶׂה" וְאֶחָד כְּנָגֵד "נִשְׁמָע". וְכֵינּוּן שֶׁחֲטָאוּ יִשְׂרָאֵל, יָרְדוּ מֵאֶה וְעֲשָׂרִים רִיבּוֹא מְלָאכֵי חֲכָלָה וּפִירְקוֹם, שֶׁנֶּאֱמָר: "וַיִּתְנַצְּלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֲדֵימָה מֵהַר חוֹרֵב". אָמַר רַבִּי חֲמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא: בַּחוּרֵב טַעֲנוּ, בַּחוּרֵב פָּרְקוּ. בַּחוּרֵב טַעֲנוּ — בְּדֹאמְרוֹ, בַּחוּרֵב פָּרְקוּ — דְּכַתִּיב: "וַיִּתְנַצְּלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'". אָמַר ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

111 החכמה מאין תמצא

"והחכמה מאין תימצא?" גם באצילות, החכמה באה מן האין.

Job 28:12 איוב כ"ח:י"ב

וְהַחֲכָמָה מֵאֵינָן תִּמְצָא וְאִי זֶה מְקוֹם בִּינָה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place of understanding

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

112 שכללותן ומקורן הוא מבחי' חכמה

דיונו של הרבי מהר"ש בשורש הנשמות בחכמה.

הערת קה"ת

ראה וככה תרלי"ז סעי' לה.

פסקה 15

113 אשר שם שמות בארץ

"המחולל שממות (שמות) בארץ", אפשר לקרוא גם "שמות".

Psalms 46:9 תהילים מ"ו:ט'

לְכוּ־חֲזוּ מַפְעָלוֹת ה' אֲשֶׁר־שָׂם שְׁמוֹת בָּאָרֶץ:

Come, behold the works of the L-RD, Who hath made desolations in the earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

114 אל תקרי שמות אלא שמות

"אל תקרי שמות אלא שמות": כך קוראת הגמרא את הפסוק בתהילים.

Berakhot 7b:10-11 ברכות ז' ב"י-י"א

מָנָא לָן דְּשָׂמָא גְרִימ? אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, דְּאָמַר קָרָא: "לְכוּ חֲזוּ מַפְעָלוֹת ה' אֲשֶׁר שָׂם שְׁמוֹת בָּאָרֶץ", אֵל תִּקְרִי "שְׁמוֹת" אֶלָּא "שְׁמוֹת". וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי: קָשָׁה תִּרְבּוּת רָעָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ שֶׁל אָדָם יוֹתֵר מִמִּלְחָמָת גּוֹג וּמָגוֹג. שֶׁנֶּאֱמָר: "מִזְמוֹר לְדָוִד בְּכַרְחוֹ מִפְּנֵי אֲבֻשָׁלוֹם בֶּנּוּי, וּכְתִיב בְּתַרְיָה: "ה' מָה רַבּוֹ צָרִי רַבִּים קָמִים עָלַי", וְאֵילוּ גְבִי מִלְחָמָת גּוֹג וּמָגוֹג, כְּתִיב: "לָמָּה רָגַשׁוּ גּוֹיִם וּלְאֻמִּים יִהְיֶה רִיק". וְאֵילוּ "מָה רַבּוֹ צָרִי" לֹא כְּתִיב.

Whence do we learn that the name of a person affects his life? R. Eleazar said : Because the Scriptures declare, "Come, behold the works of the L-rd, Who hath made sham-mot ['desolations'] in the earth" (Ps. xlv. 9). Read not sham-mot but shemot "names." R. Johanan also said in the name of R. Simeon b. Johai : More painful is filial impiety in a man's house than the wars of Gog and Magog; as it is said, "A Psalm of David, when he fled from Absalom his son" ... (ibid)

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

115 החכמה מקור בחי' הנשמות מאין תמצא

"והחכמה, מאין תימצא?" אפשר לקרוא גם: "החכמה באה מאין".

Job 28:12 איוב כ"ח:י"ב

וְהַחֲכָמָה מֵאֵינָן תִּמְצָא וְאִי זֶה מְקוֹם בִּינָה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place of understanding

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 16

116 אך ענין העלי'

אור התורה מדפיס הגהה על הקטע הזה.

הערת קה"ת

באוה"ת ויקרא-ב ע' תרכו שהג"ה לכאן.

117 ודע מתן שכרן של צדיקים לעי"ל

רבי טרפון אומר: "נאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך, ודע שמתן שכרם של צדיקים הוא לעתיד לבוא". אדמו"ר חזקוני מסיק מכך שעיקר השכר הוא תחיית המתים.

Pirkei Avot 2:16 משנה אבות ב'ט"ז

הוא ה'ה אומר, לא עליך המלאכה לגמר, ולא אתה בן חורין לקבטל ממנה. אם למדת תורה הרבה, נותנים לך שכר הרבה. ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך. ודע מתן שכרן של צדיקים לעתיד לבא:

He [Rabbi Tarfon] used to say: It is not your duty to finish the work, but neither are you at liberty to neglect it; If you have studied much Torah, you shall be given much reward. Faithful is your employer to pay you the reward of your labor; And know that the grant of reward unto the righteous is in the age to come

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

118 ודע שמתן שכרן של צדיקים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
אבות ספ"ב.

119 בזהר דא"ס ב"ה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
ח"ג פנחס רכה, א. [כ].

120 ע"פ אתם נצבים

המאמר מסביר שכל תפיסת הנבראים בה, ואפילו הכמיהה של המלאכים להתבטל באור אין סוף, היא רק בזיו שלו, ואילו הקב"ה בכבודו ובעצמו נעלה מכך; "כי נשגב שמו לבדו" מלמד שאפילו שמו נשגב "לבדו", ואין מחשבה יכולה לתפוס בו.

הערת קה"ת
לקו"ת נצבים מד, ג.

121 ע"פ אתם נצבים

"אתם ניצבים היום כולכם לפני הוי' אלקיכם". הטקסט מפנה למאמרו על פסוק זה.

Deuteronomy 29:9 דברים כ"ט:ט

אתם נצבים היום כלכם לפני הוי' אלקיכם ראשיכם שבטיכם וקנייכם ושטריכם כל איש ישראל:

Ye are standing this day all of you before the L-RD your G-d: your heads, your tribes, your elders, and your officers, even all the men of Israel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

122 נשמת רוח חיים

"כל אשר נשמת רוח חיים באפיו". הנשמה עצמה היא רוח חיה, ולכן היא מעניקה חיים לגוף.

Genesis 7:22 בראשית ז'כ"ב

כל אשר נשמת רוח חיים באפיו מכל אשר בחרבה מתו:

all in whose nostrils was the breath of the spirit of life, what-soever was in the dry land, died

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

123 ואתה הוא עד שלא נברא

המאמר על אמור מסביר ש"קדוש" פירושו נבדל: אין שינוי בה' לפני הבריאה ולאחריה, "אתה הוא עד שלא נברא העולם", מפני שהוא אינו מחיה את העולמות כפי שהנשמה מחיה את הגוף, שעצמותה ממש מלוכשת בגוף וחיותה מתחלקת בין הראש, הגוף והרגליים.

הערת קה"ת
ראה תפלת השחר. של"ה ג, ב. ראה לעיל לא, א.

124 אני ה' לא שניתי

"כי אני הוי' לא שניתי". הבריאה אינה משפיעה על ה', שלא כמו הנשמה שבגוף.

Malachi 3:6 מלאכי ג'ו'

כי אני ה' לא שניתי ואתם בניי יעקב לא כליתם:

For I the L-RD change not; and ye, O sons of Jacob, are not consumed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
מלאכי ג, ו.

125 בד"ה ונקדשתי בתוך בניי

המאמר נפתח בשאלה שהקטע הזה משיב עליה: מדוע נאמר בפסוק "כי עמך מקור חיים" ולא "אתה"?

הערת קה"ת
לקו"ת אמור לא, א.

126 בד"ה ונקדשתי בתוך בניי

"ונקדשתי בתוך בני ישראל". הטקסט מפנה למאמרו על פסוק זה.

Leviticus 22:32 ויקרא כ"ב:ל"ב

ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל אני ה' מקדשכם:

And ye shall not profane My holy name; but I will be hal-lowed among the children of Israel: I am the L-RD who hal-low you

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

127 ובד"ה אחרי ה' אלקיכם תלכו

המאמר על "אחרי ה' אלקיכם תלכו" מונה בפסוק שישה מרכיבים של עבודת ה', ופותח בנשמה, שלפני ירידתה עמדה בעולם העליון והאלקות הייתה גלויה לה, ולאחר מכן ירדה לעולם השפל הזה.

הערת קה"ת
לקו"ת ראה יט, ג.

128 ובד"ה אחרי ה' אלקיכם תלכו

"אחרי הוי' אלקיכם תלכו ואותו תיראו". הטקסט מפנה למאמרו על פסוק זה.

Deuteronomy 13:5 דברים י"ג:ה'

אחרי ה' אלקיכם תלכו ואתו תיראו ואת מצותיו תשמרו ובקלו תשמעו ואתו תעבדו ובו תדבקון:

After the L-RD your G-d shall ye walk, and Him shall ye fear, and His commandments shall ye keep, and unto His voice shall ye hearken, and Him shall ye serve, and unto Him shall ye cleave

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

129 כי עמך מקור חיים

"כי עמך מקור חיים, באורך נראה אור". אפילו מקור החיים הוא רק "עמך" — טפל לה.

Psalms 36:10 תהילים ל"ו:

כִּי־עִמָּךְ מְקוֹר חַיִּים בְּאֹרֶךְ נְרָאָה־אֹרֶךְ:

For with Thee is the fountain of life; In Thy light do we see light.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

130 ס"פ שלח בדי"ה אני ה'

המאמר מתחיל מאותה נקודה כמו המאמר הזה: הנשמות היו קיימות לפני ששת ימי בראשית, לאחר שעלו במחשבה, למעלה מן הדיבור, וירדו לגוף ולנפש הבהמית לשם עלייה; לאחר מכן הוא שואל מהי אותה עלייה.

הערת קה"ת

לקו"ת שלח מה, ב.

131 אני הוי' כו' להיות

"אני ה' אלקיכם, אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים". הטקסט מפנה למאמרו על פסוק זה בסוף פרשת שלח.

Numbers 15:41 במדבר ט"ו:מ"א

אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיְוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים: אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:

I am the L-RD your G-d, who brought you out of the land of Egypt, to be your G-d: I am the L-RD your G-d.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

132 בביאור ע"פ יביאו לבוש מל'

ההסבר הנוסף על "יביאו לבוש מלכות" מבחין בין לימוד התורה, שהוא פנימיות ממלא, לבין המצוות המעשיות, הממשיכות מסובב שלמעלה מהשתלשלות; הוא מוסיף שאפילו חכמה, תחילת הגילוי, "נמצאת מאין", מסובב.

הערת קה"ת

תו"א צב, א ואילך.

133 ע"פ יביאו לבוש מלכות

"יביאו לבוש מלכות אשר לבש בו המלך". הטקסט מפנה לביאור שלו על פסוק זה בתורה אור.

Esther 6:8 אסתר ו':ח

יָבִיאוּ לְבוֹשׁ מַלְכוּת אֲשֶׁר לְבִשְׁבוּ הַמֶּלֶךְ וְסוֹס אֲשֶׁר רָכַב עָלָיו הַמֶּלֶךְ וְאֶשֶׁר נָתַן כְּתֹר מַלְכוּת בְּרָאשׁוֹ:

let royal apparel be brought which the king useth to wear, and the horse that the king rideth upon, and on whose head a crown royal is set

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

134 בחי' ממלא

בוהר (רעיא מהימנא, פנחס) נאמר על ה': "הוא מקיף את כל העולמות... הוא ממלא את כל העולמות... הוא נותן להם חיים". המאמר מבסס את תשובתו על שני אופנים אלה של אור אלוהי.

Zohar, Pinchas 40:222-230 ספר זוהר, פנחס מ':רכ"ב-ר"ל

135 ואין פיי סובב שמקיף מלמעלה

תניא, פרק 48, מסביר שאילו העולמות היו משתלשלים מאור אין סוף בלי צמצומים, בדרך של סיבה ומסובב, לא היה יכול להתקיים עולם מוגבל,

ושגם גן עדן והנשמות מוגבלים בתפיסתם. ההערה מציעה להשוות זאת לדיון בו על סובב.

Tanya, Likkutei Amarim 48:5-6 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים מ"ח:ה'ו'

ואין הפירוש סובב ומקיף מלמעלה בבחינת מקום חס ושלום, כי לא שייך קלל בבחינת מקום ברוחניות. אלא רוצה לומר, סובב ומקיף מלמעלה לענין בחינת גילוי השפעה, כי ההשפעה שהוא בבחינת גילוי בעולמות - נקראת בשם "הלכשה", שמתלבשת בעולמות, כי הם מלבישים ומשיגים ההשפעה שמקבילים, מה שאין כן ההשפעה שאינה בבחינת גילוי אלא בהסתתר והעלם, ואין העולמות משיגים אותה - אינה נקראת "מתלבשת" אלא מקפת ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

השוה תניא פמ"ח ובליקוט פירושים שם.

136 לית אתר פנוי מיני

ההערה מפנה לדיון נוסף בתוספות שנדפסו עם כרך ויקרא של לקוטי תורה.

הערת קה"ת

ת"ז תנ"ז (צא, ב). ת"ע (קכב, ב). וראה להלן (הוספות — ויקרא) נב, ג.

137 כי לית אתר פנוי מיניה

תיקוני זוהר (תיקון נז): "אין מקום פנוי ממנו, לא בעליונים ולא בתחתונים". לכן סובב אינו יכול להתפרש כחקפה מבחוץ.

Tikkunei Zohar 91b:6 תיקוני זוהר צ"א ב:ו'

... בְּכָל סְפִירוֹ, וּבְכָל פְּרִסְיוֹ, וּבְכָל מְלָאכִיו, וּבְכָל אֲבֵר וְאֲבֵר דְּבֵר נֶשׁ, דְּלִית אֲתֵר פְּנוּי מִנִּיהּ לֹא בְּעֶלְאִין וְלֹא בְּתַתְאִין, יְהוּ"ה לֹא אֲתֵקְרִי בְּחוּדָא דְּאַרְבַּע אֲתוֹנוֹן אֲלֵא בְּעֵלֵת הָעֲלוֹת דְּמִנְחָד לוֹן, וּבְגִין דְּאִיהוּ מִנְחָד

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

פסקה 17

138 כאשר יהי האופן בתוך האופן

במראה המרכבה של יחזקאל נאמר: "מראהו ומעשיהו כאשר יהיה האופן בתוך האופן". האופן החיצוני מקיף את הפנימי במידה שווה מכל צדדי, ודימוי זה מבטא את סובב כל עלמין.

Ezekiel 1:16 יחזקאל א':ט"ז

מֵרָאָה הָאֹפְנִים וּמַעֲשֵׂיהֶם כְּעֵין תְּרִשִׁישׁ וְדִמּוּת אֶחָד לְאַרְבַּעָתָּהּ וּמֵרָאֵיהֶם וּמַעֲשֵׂיהֶם כְּאֶשֶׁר יִהְיֶה הָאֹפֶן בְּתוֹךְ הָאֹפֶן:

The appearance of the wheels and their work was like unto the colour of a beryl; and they four had one likeness; and their appearance and their work was as it were a wheel within a wheel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יחזקאל א, טז. ראה תו"א סב, ב.

139 שוה ומשוה קטן וגדול

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

פיוט וכל מאמינים (במוסף דימים נוראים).

140 הוא מקומו של עולם

המדרש מסביר מדוע ה' נקרא "מקום": "הוא מקומו של עולם ואין עולמו מקומו", ומביא את הפסוקים "הנה מקום אתי" ו"מעון אלקי קדם".

Bereshit Rabbah 68:9 בראשית רבה ס"ח:ט'

... שהוא מקומו של עולם, ואין עולמו מקומו, מן מה דכתיב (שמות לג): הנה מקום אתי, הוי, הקדוש ברוך הוא מקומו של עולם, ואין עולמו מקומו. אמר רבי יצחק: כתיב (דברים לג): מעונה אלקי קדם, אין אנו יודעים אם הקב"ה מעונו של עולמו ואם עולמו מעונו, מן מה דכתיב (תהלים צ): ה' מעון אתה, הוי. הקדוש ברוך הוא מעונו של עולמו, ואין עולמו מעונו. אמר רבי אבא בר יודן: לגבור, שהוא רוכב על הסוס וכליו משופעים אילך ואילך, הסוס טפילה לרוכב ואין הרוכב טפילה לסוס, שנאמר (חבקוק ג): כי תרכב ...

He encountered the place and spent the night there because the sun had set; he took from the stones of the place, which he placed beneath his head, and lay down in that place" (Genesis 28:11). "He encountered [vayifga] the place" – Rav Huna said in the name of Rabbi Ami: Why do they change the name of the Holy One blessed be He and call Him the Omnipresent [hamakom]? It is because He is the place [mekomo] of the world, and His world is not His place. ... From what

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

141 ויפגע במקום

"ויפגע במקום וילן שם". המדרש מפרש את המילה "המקום" כמתייחסת לה', מקומו של עולם.

Genesis 28:11 בראשית כ"ח:יא

ויפגע במקום וילן שם כִּי־בָא הַשֹּׁמֶשׁ וַיָּקָח מֵאֲבָנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשָּׁם מֵרֹאשְׁתּוֹ וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא:

And he lighted upon the place, and tarried there all night, because the sun was set; and he took one of the stones of the place, and put it under his head, and lay down in that place to sleep

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

142 הנה מקום אתי

"הנה מקום אתי ונצבת על הצור". המקום נמצא עם ה', ולא ה' בתוך מקום.

Exodus 33:21 שמות ל"ג:כ"א

וַיֹּאמֶר ה' הִנֵּה מָקוֹם אֵתִי וְנִצַּבְתָּ עַל־הַצּוּר:

And the L-RD said: 'Behold, there is a place by Me, and thou shalt stand upon the rock

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

143 שבעה שמות שאינן נמחקים

דיון נוסף בשבעת השמות שאינם נמחקים.

הערת קה"ת

רמב"ם הלי יסודי התורה ו, ב. ועל"ק ד"ה תקעו הבי' פ"ג נה, ד. [כ].

144 ושבעה שמות שאינן נמחקין

הרמב"ם מונה את שבעת השמות הקדושים שאסור למחוקם. אדמו"ר הזקן אומר שגם שמות אלה שייכים לממלא כל עלמין, לבחינת שם ה'.

Mishneh Torah, Foundations of the Torah 6:2

הלכות יסודי התורה ו:ב'

וְשִׁבְעָה שְׁמוֹתָ הֵם. הַשֵּׁם הַנִּקְטָב יו"ד ה"א וְא"ו ה"א וְהוּא הַשֵּׁם הַמְּפֻרָשׁ. או הַנִּקְטָב אֲדֹנֵי. וְאֵל. אֱלֹהִים. וְאֱלֹקִים. וְשִׁדְּי. וְצִבְאוֹת. כָּל הַמוֹחֶק אֶפְלוֹ אוֹת אַחַת מִשְׁבְּעָה אֵלוֹ לֹקָה:

There are seven such names: Tetragrammaton, but written to be pronounced L-rd, All Powerful; G-d; G-d of the universe; G-d of our Fathers; Almighty; and Hosts. Whosoever erases even one letter of these seven Names is flogged

Torat Emet 363 (Public Domain) • Mishnah Torah, Yod ha-hazakah, trans. by Simon Glazer, 1927 (Public Domain)

145 בד"ה מראיהם ומעשיהם

המאמר המוזכר מבחין בין שתי מדרגות של חסד: "נוצר חסד", שלמעלה מהשתלשלות, ו"עושה חסד", שבתוך ההשתלשלות. הוא מתאר מדרגות של גן עדן זו למעלה מזו, שביניהן נהר של אש, שבו הנשמה שוכחת את ההשגה והתענוג של המדרגה התחתונה לפני עלייתה למדרגה הגבוהה יותר.

הערת קה"ת

תו"א סט, ג.

146 היום לעשותם

"ושמרת את המצוה... אשר אנכי מצוך היום לעשותם". העולם הזה הוא המקום שבו מקיימים את המצוות.

Deuteronomy 7:11 דברים ז':יא

וְשָׁמַרְתָּ אֶת־הַמִּצְוָה וְאֶת־הַחֻקִּים וְאֶת־הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם:

Thou shalt therefore keep the commandment, and the statutes, and the ordinances, which I command thee this day, to do them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ז, יא.

147 ולכן הנשמה באה בגלגול

שם כותב אדמו"ר הזקן שעיקר התורה הוא קיום המצוות בפועל — "היום לעשותם" — ושעל כל אדם להתגלגל עד שיקיים בפועל את כל תרי"ג המצוות, כפי שידוע מן האריז"ל.

הערת קה"ת

אגה"ק סי' יט בשם האריז"ל. תו"א נג, ג. וראה לקו"ת שה"ש לה, ד.

148 מעונה אלקי קדם

"מעון אלקי קדם, ומתחת זרועות עולם". ה' נמצא למטה כפי שהוא נמצא למעלה.

Deuteronomy 33:27 דברים ל"ג:כ"ז

מְעֻנָּה אֱלֹקֵי קֶדֶם וּמִתַּחַת זְרֻעֹת עוֹלָם וַיִּגְרֶשׁ מִפְּנֵיהֶ אֹיֵב וַיֹּאמֶר הַשֹּׁמֵד:

The eternal G-d is a dwelling-place, And underneath are the everlasting arms; And He thrust out the enemy from before thee, And said: 'Destroy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים לג, כז.

פסוקה 18

149 שכר מצוה מצוה

מאמר מטות (83a) מסביר את "שכר מצווה — מצווה": השכר נמשך מן המצווה עצמה, והוא ניתן בגן עדן העליון, שם הנשמות "מתענגות מזיו השכינה". מאמר ראה (22d) מפנה בתורה לתניא, פרק 39.

הערת קה"ת

אבות ד, ב. ראה גם לקמן פ' מטות פג, א. פ' ראה כב, ד (ושם מציין לתניא פליט נב, ב). אה"ת פ' ראה ע' תרמב ואילך.

150 שכר מצוה מצוה

בן עזאי: "שכר מצווה — מצווה, ושכר עבירה — עבירה". אדמו"ר הזקן מפרש שהכוונה היא שהמצווה עצמה היא השכר.

Pirkei Avot 4:2 משנה אבות ד:ב'

בן עזאי אומר, הו' רץ למצוה קלה כבמורה, ובורח מן העברה. שמצוה גוררת מצוה, ועברה גוררת עברה. ששכר מצוה, מצוה. ושכר עברה, עברה:

Ben Azzai said: Be quick in performing a minor commandment as in the case of a major one, and flee from transgression; For one commandment leads to another commandment, and transgression leads to another transgression; For the reward for performing a commandment is another commandment and the reward for committing a transgression is a transgression

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

151 הוקשה כל התורה לתפילין

הגמרא לומדת מסמיכות הפסוקים שכל התורה הוקשה לתפילין. אדמו"ר הזקן רואה בתפילין את הדגם של כל מצווה: דבר גשמי שנעשה כלי לאלוקות.

Kiddushin 35a:5 קידושין ל"ה א"ה

ומנו - רב אחא בר יעקב: אמר קרא: "והיה לך לאות על ירך ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורת ה' בפיה" - הוקשה כל התורה כולה לתפילין, מה תפילין מצות עשה שהזמן גרמה, ונשים פטורות - אף כל מצות עשה שהזמן גרמה - נשים פטורות. ומדמצות עשה שהזמן גרמה - נשים פטורות, מכלל דמצות עשה שלא הזמן גרמה - נשים חייבות.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

קידושין לה, א. ועליך ואתחנן יב, סע"ג. [כ].

פסוקה 19

152 חסד לאברהם

"תן אמת ליעקב, חסד לאברהם". חסד הוא מדתו של אברהם, והוא נמשך מן הביטול שלו.

Micah 7:20 מיכה ז:כ'

תתן אמת ליעקב חסד לאברהם אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם: Thou wilt show faithfulness to Jacob, mercy to Abraham, As Thou hast sworn unto our fathers from the days of old

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

153 ואנכי עפר ואפר

אברהם מפציר על סדום: "הנה נא הואלתי לדבר אל אדני, ואנכי עפר ואפר". הביטול שלו הוא שורש החסד שלו.

Genesis 18:27 בראשית י"ח:כ"ז

ויען אברהם ויאמר הנה־נא הואלתי לדבר אל־אדני ואנכי עפר ואפר:

And Abraham answered and said: 'Behold now, I have taken upon me to speak unto the L-rd, who am but dust and ashes

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית יח, כז.

154 בד"ה ארץ הרים ובקעות

כפי שמוכח בהערה, באותו מאמר נאמר על אברהם "ואנכי עפר ואפר": עיקר החסד הוא לתת משלך, ולא מן המותרות שלך. כשחזר שילם את חובותיו ולא אמר "חייך קודמים", משום שראה את עצמו כשאריות בלבד.

הערת קה"ת

לקו"ת עקב יז, ג. "באברהם אבינו ע"ה ואנכי עפר ואפר דהנה עיקר החסד להשפיע מחייו ולא ממותרות שלו. שבחזרתו פרע הקפותיו שלא לומר שחייך קודמין מפני שמישים עצמו כשיריים" — בוך 1999.

155 בד"ה ארץ הרים ובקעות

"ארץ הרים ובקעות, למטר השמים תשתה מים". הטקסט מפנה למאמרו על פסוק זה.

Deuteronomy 11:11 דברים י"א:יא

והארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה ארץ הרים ובקעות למטר השמים תשתה מים:

but the land, whither ye go over to possess it, is a land of hills and valleys, and drinketh water as the rain of heaven cometh down

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

156 ודברת בהם

"ודברת בהם בשבתך בביתך". לימוד התורה בא מיד לאחר אהבת ה' בכל נפשך.

Deuteronomy 6:7 דברים ו:ז

ושננתם לבניך ודברת בהם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך:

and thou shalt teach them diligently unto thy children, and shalt talk of them when thou sittest in thy house, and when thou walkest by the way, and when thou liest down, and when thou risest up

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ו, ז.

157 ובכל נפשך

"ואהבת את הו' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך". אדמו"ר הזקן מפרש ש"בכל נפשך" חל גם על לימוד התורה.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה'

ואהבת את ה' אלקיך בכל־לבבך ובכל־נפשך ובכל־מאדך:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

158 אפי' נוטל את נפשך

המשנה מסבירה את "בכל נפשך": "אפילו הוא נוטל את נפשך".

Berakhot 54a:6 ברכות נ"ד א':

חייב אדם לברך על הרעה קשם שמברך על הטובה, שנאמר: "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך וגו'". "בכל לבבך" — בשני יצרי, ביצר טוב וביצר הרע. "ובכל נפשך" — אפילו הוא נוטל את נפשך. "ובכל מאדך" — בכל ממונה. דבר אחר: "בכל מאדך" — בכל מדה ומדה שהוא מודד לה הוי מודה לו.

A man is in duty bound to utter a benediction for the bad even as he utters one for the good ; as it is said, "And thou shalt love the L-rd thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might" (Deut. vi. 5) — "with all thy heart," i.e. with thy two impulses, with the good and the evil impulse ; "with all thy soul," i.e. even if He take thy soul; ... "with all thy might," i.e. with all thy wealth. Another

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות נד, א.

159 ובכל נפשך שהוא אפילו נוטל את נפשך

תיקוני זוהר מסביר את "אפילו הוא נוטל את נפשך": אם נפשו יקרה לו מגופו, לכן נאמר "בכל נפשך". הטקסט מציין 10a; הערת קה"ת מציעה 10b, שם מופיע הקטע.

Tikkunei Zohar 10b:1 תיקוני זוהר י"ב א':

... מאן דמסר נפשיה באחד, ברחימו דמאריה, ובגין דא ואהבת את יהוה אלקיך (דברים ו ה), אפילו נוטל את נפשך, דאם חביב עליה נפשיה מגופא לכה נאמר ובכל נפשך, ואם חביב עליה גופיה מממוניה לכה נאמר בכל לבבך, ואם חביב עליה ממוןא מגופא לכה נאמר בכל מאדך, במה דחביב עלך מסור לקה ברחימו דמאדך בעת צרה.

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

160 בת"י ד"י ע"א

כתב היד מצטט את דברי תיקוני זוהר על "אפילו נוטל את נפשך" ומעיר שאדמור"ר הזקן מבחין בין "בכל נפשך" לבין החייאת הגוף על ידי הנפש, שהייתה נקראת "בכל גופך", כאן "בכל נפשך" פירושו ביטול הנפש.

הערת קה"ת

אולי צ"ל: ע"ב. "ובג"ד ואהבת את ה' אלקיך אפילו נוטל את נפשך דאם חביב עליי נפשי מגופא לכה נאמר ובכל נפשך (הרי דמחלק מבין בכל נפשך מה שהנפש מחי הגוף דא"כ ה"ז בכל גופך דמבאר כאן דמנין בכל נפשך הוא ביטול הנפש ודו"ק" — בוך 1999.

161 ודברי אשר שמתי בפוך

"רוחי אשר עליך ודברי אשר שמתי בפוך לא ימוש מפוך". בלימוד התורה דבר ה' הוא המדבר.

Isaiah 59:21 ישעיהו נ"ט:כ"א

ואני זאת בריתי אותם אמר ה' רוחי אשר עליך ודברי אשר שמתי בפוך לא ימוש מפוך ומפי ורע ורעה אמר ה' מעתה ועד עולם:

And as for Me, this is My covenant with them, saith the L-RD; My spirit that is upon thee, and My words which I have put in thy mouth, shall not depart out of thy mouth, nor out of the mouth of thy seed, nor out of the mouth of thy seed's seed, saith the L-RD, from henceforth and for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נט, כא.

162 אני המשנה המדברת בפוך

המילים "אני המשנה המדברת בפוך" מקורן במגיד מישרים, שם המורה השמימי שדיבר אל רבי יוסף קארו מזדהה עם המשנה שלמד.

הערת קה"ת

מגיד מישרים ר"פ ויקרא.

163 ב"ש וב"ה אלו ואלו דא"ה

בת קול הכריזה על המחלוקות בין בית שמאי ובית הלל: "אלו ואלו דברי אלקים חיים". דברי התורה הם של ה', ולא של הלומד.

Eruvin 13b:10 עירובין י"ג ב':

אמר רבי אבא אמר שמואל: שלש שנים נחלקו בית שמאי ובית הלל, הללו אומרים: הלכה כמותנו, והללו אומרים: הלכה כמותנו. יצאה בת קול ואמרה: אלו ואלו דברי אלקים חיים הן, והלכה כבית הלל.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

עירובין יג, ב.

164 על שלשה דברים העולם עומד

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות א, ב.

165 על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה

שמעון הצדיק: "על שלושה דברים העולם עומד: על התורה, על העבודה ועל גמילות חסדים". שלושת הדברים האלה הם כללותן של כל המצוות.

Pirkei Avot 1:2 משנה אבות א:ב'

שמעון הצדיק היה משרי כנסת הגדולה. הוא היה אומר, על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים:

Shimon the Righteous was one of the last of the men of the great assembly. He used to say: the world stands upon three things: the Torah, the Temple service, and the practice of acts of piety

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

166 ויצונו ה' . . את כל החוקים . . ליראה את ה'

"וה' ציונו לעשות את כל החוקים האלה, ליראה את ה' אלקינו". תכלית המצוות היא יראה, שהיא צורה של ביטול.

Deuteronomy 6:24 דברים ו:כ"ד

ויצונו ה' לעשות את כל החוקים האלה ליראה את ה' אלקינו לטוב לנו כל הימים לחיתנו כהיום הזה:

And the L-RD commanded us to do all these statutes, to fear the L-RD our G-d, for our good always, that He might pre-serve us alive, as it is at this day

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ו, כד.

167 דאיהו וגרמוהי חד

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה.

168 חסד דרועא ימינא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
שם (פתח אלי ואמר).

169 חסד דרועא ימינא

ב"פתח אליהו" מתוארות הספירות כגוף: "חסד הוא הזרוע הימנית, גבורה הזרוע השמאלית, תפארת הגוף". לעתיד לבוא תהיה גם הזרוע הימנית הגשמית כלי כמו החסד שלמעלה.

Tikkunei Zohar 17a:16-17 תקוני הזהר י"ז א:ט"ז-י"ז

ואתקריאו בתקונא דא. חסד דרועא ימינא. גבורה דרועא שמאלא. תפארת גופא. נצח והוד תרין שוקין. ויסוד סיומא דגופא אות ברית קדש. מלכות פה. תורה שבע"פ קרינן ליה. מוחא חכמה איהו מחשבה מלגו. בינה לבא ובה הלב מבין. ועל אליו תרין כתיב *הנסתרות ליי אלקינו.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

170 עתידיים צדיקים שיקראו בשמו של הקב"ה

רבי שמואל בר נחמני בשם רבי יוחנן: "עתידיים צדיקים שיקראו על שמו של הקדוש ברוך הוא". הגוף עצמו יהפוך לכלי לאלוקות.

Bava Batra 75b:3 כבא בתרא ע"ה ב:ג'

ואמר רבה אמר רבי יוחנן: עתידיין צדיקים שנקראין על שמו של הקדוש ברוך הוא, שנקאמר: "כל הנקרא בשמי ולקבודי בראתיו, יצרתיו אף עשיתיו". ואמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן: שלשה נקראו על שמו של הקדוש ברוך הוא, ואלו הן: צדיקים, ומשיח, וירושלים.

R' Shmuel bar Nachmani said in the name of R' Yochanan: three are called by the name of the Holy One, and they are: the righteous, the Messiah and Jerusalem

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Rabbi Mike Feuer, Jerusalem Anthology (CC-BY)

171 דקמיה באמת כולא כלא חשיבי

ביטוי של הזהרה: "הכול נחשב לאין לפניו". ביחס לסובב כל עלמין אין הבדל בין אצילות לעשיה.

Zohar, Introduction 20:188-22:199 ספר הזהר, הקדמה כ:קפ"ח-כ"ב:קצ"ט

172 הערת קה"ת מפנה ל75 Bava Batra למילים האלה.

Bava Batra 75 כבא בתרא ע"ה

פסקה 21

173 וישבת ביום השביעי

"ויכל ה' ביום השביעי מלאכתו אשר עשה, וישבות ביום השביעי". המשל מסביר מה פירוש ה"שביתה" אצל ה'.

Genesis 2:2 בראשית ב:ב'

ויכל אלקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה וישבת ביום השביעי מקל-מלאכתו אשר עשה:

And on the seventh day G-d finished His work which He had made; and He rested on the seventh day from all His work which He had made

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 22

174 ששת ימים עשה ה'

"כי ששת ימים עשה הוי' את השמים ואת הארץ... וינח ביום השביעי". ששת הימים הם ירידת האור האלוקי באמצעות צמצומים, עד לעשרת המאורות.

Exodus 20:11 שמות כ:י"א

כי ששֶׁת־יָמִים עָשָׂה ה' אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ אֶת־יָהּ וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בָּם וַיִּנַּח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל־כֵּן בָּרַךְ ה' אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ:

for in six days the L-RD made heaven and earth, the sea, and all that in them is, and rested on the seventh day; wherefore the L-RD blessed the sabbath day, and hallowed it.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות כ, יא.

175 ויכל אלקים

"ויכל אלקים ביום השביעי מלאכתו". את "ויכל" קוראים כסיום הצמצומים של שם אלקים.

Genesis 2:2 בראשית ב:ב'

ויכל אֱלֹקִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְקַל־מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה:

And on the seventh day G-d finished His work which He had made; and He rested on the seventh day from all His work which He had made

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ב, ב.

176 שבת להוי'

"ושבתה הארץ שבת להוי'". שבת היא עלייה אל שם הוי'.

Leviticus 25:2 ויקרא כ"ה:ב'

דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תָבֹאוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנִי נֹתֵן לָכֶם וְשַׁבְתָּהּ הָאָרֶץ שָׁבַת לַה'

Speak unto the children of Israel, and say unto them: When ye come into the land which I give you, then shall the land keep a sabbath unto the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא כה, ב.

177 המשפילי לראות

"המשפילי לראות בשמים ובארץ". בעיניו, השמים והארץ שווים.

Psalms 113:6 תהילים קי"ג:ו'

הַמְשַׁפִּילִי לְרֹאוֹת בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ:

?That looketh down low Upon heaven and upon the earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קיג, ו.

178 אני ה' חוקר לב

"אני הוי' חוקר לב בוחן כליות". מכיוון שהוי' שווה למטה ולמעלה, שום

דכתיב: "ה' זוקף כפופים". מתיבי: "מפני שמי נחת הוא".

Rabbah b. Hinnana [the Elder] also said in the name of Rab : When one prays [the Tefillah] and has to bow, he should bow at the word "Blessed" ; and when returning to the erect position, he should do so on mentioning the Divine Name. Samuel asked : What is Rab's reason ? Because it is written, "The L-rd raiseth up them that are bowed down" (ibid, cxlvi. 8). Against this is quoted, "And from before My name he is !afraid" (Mal. ii. 5)

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה ברכות יב, א.

184 וירד ה'

"וירד ה' על הר סיני". ההתגלות נמשכת אל העולם כפי שהוא.

Exodus 19:20 שמות י"ט:כ'

וירד ה' עליהר סיני אל־ראש ההר ויקרא ה' למשה אל־ראש ההר ויעל משה:

And the L-RD came down upon mount Sinai, to the top of the mount; and the L-RD called Moses to the top of the mount; and Moses went up

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות יט, כ.

185 עין בעין יראו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ישעי נב, כ.

186 עין בעין יראו

"כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון". לעתיד לבוא העולם עצמו יתרום לראות אלקות.

Isaiah 52:8 ישעיהו נ"ב:ח'

קול צפנך נשאו קול יחדו ירננו כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון:

Hark, thy watchmen! they lift up the voice, Together do they sing; For they shall see, eye to eye, The L-RD returning to Zion

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

187 ומלאה הארץ דעה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם יא, ט.

188 ומלאה הארץ דעה

"כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים". הארץ עצמה תודרך.

Isaiah 11:9 ישעיהו י"א:ט'

לא ירעו ולא ישהיתו בכל־הר קדשי כִּי־מלאה הארץ דעה אֶת־Havayah כמים לִים־מכסים:

They shall not hurt nor destroy In all My holy mountain; For the earth shall be full of the knowledge of the L-RD, As the waters cover the sea

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

דבר אינו נסתר ממנו.

Jeremiah 17:10 ירמיהו י"ז:

אֲנִי חֹקֵר לֵב בָּחֵן כְּלִיּוֹת וְלֹתֶת לְאִישׁ כְּדַרְכּוֹ כַּפְרִי מַעֲלָלָיו:

I the L-RD search the heart, I try the reins, Even to give every man according to his ways, According to the fruit of his doings

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ירמ' יז, י.

179 כחשיכה כאורה

"גם חושך לא יחשיך ממך... ולילה כיום יאיר". שום דבר אינו מסתיר מפני סובב כל עלמין.

Psalms 139:12 תהילים קל"ט:י"ב

גַּם־חֹשֶׁךְ לֹא־יַחְשִׁיךְ מִמֶּךָ וְלַיְלָה כְּיוֹם יֵאִיר כְּאֹרֶחַ:

Even the darkness is not too dark for Thee, But the night shineth as the day; The darkness is even as the light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קלט, יב.

180 סדיה — להבין ענין לחם משנה

שם מסביר אדמו"ר הזקן שהוא האלוקי הנמשך "מאין ליש", בבחינת ממלא כל עלמין, כדי לבוא את העולמות, הוא הנתנה מלמעלה; ואילו מעשי הצדיקים, שהופכים באמצעות התורה והמצוות את היש הגשמי לאין שלמעלה, גדולים ממעשה שמים וארץ.

הערת קה"ת

תו"א סו, ג.

181 לחם משנה

ביום השישי "ליקטו לחם משנה". הטקסט מפנה למאמר שלו בנושא זה.

Exodus 16:22 שמות ט"ז:כ"ב

וַיְהִי בַיּוֹם הַשֵּׁשִׁי לָקְטוּ לֶחֶם מִשְׁנֶה שְׁנֵי הָעֹמֶר לְאִחָד וַיֵּבֶאוּ כָּל־נִשְׂאִי הָעֵדָה וַיִּגִּידוּ לְמֹשֶׁה:

And it came to pass that on the sixth day they gathered twice as much bread, two omers for each one; and all the rulers of the congregation came and told Moses

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

182 ויכולו השמים והארץ

"ויכולו השמים והארץ וכל צבאם". את "ויכולו" קוראים כ"כלות הנפש", הכיסופים והביטול של העולמות בשבת.

Genesis 2:1 בראשית ב':א'

וַיֵּכְלוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל־צִבְּאָם:

And the heaven and the earth were finished, and all the host of them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

183 כורע בברוך וזוקף בשם

התלמוד פוסק שבתפילת שמונה עשרה כורעים ב"ברוך" וזוקפים כשמוזכרים את השם. אדמו"ר הזקן מפרש זאת כהמשכה והעלאה.

Berakhot 12a:24-26 ברכות י"ב:כ"ד-כ"ו

וְאָמַר רַבָּה בַּר חִינָנָא (סְבָא) מְשַׁמֵּי דְרַב: הִמְתַּפֵּל, כְּשֶׁהוּא כּוֹרַע כּוֹרַע בְּבְרוּךְ, וְכִשְׁהוּא זּוֹקֵף — זּוֹקֵף בְּשֵׁם אֱמֶר שְׁמוּאֵל: מַאי טַעְמָא דְרַב —

189 כמשל ב' בניא

המשל על שני אנשים, אחד שעומד במקום גבוה ואחד במקום נמוך, מפותח בתחילת מאמרי ואתחנן.

הערת קה"ת

ועל"ק ר"פ ואתחנן. וש"נ. [כ].

190 ובג"כ ע"ק אקרי אין

אדרא זוטא, המצוטטת בטקסט, מכנה את עתיקא קדישא "אין", משום שהוא למעלה מכל השנה.

Zohar, Idra Zuta 1:29-4:37 ספר הוהר, האדרא זוטא א':כ"ט-ד':ל"ז

191 וע' בזהר שלח דקנ"ח ב' . . וברמ"ז שם

בשני המקומות במאמרי שלח (40c and 42d) מובאים הוהר על "היש בה עץ אם אין" ודברי הרמ"ז עלי; ב"40c מובא בשם הרמ"ז שיש שני מיני שפע.

הערת קה"ת

ראה גם לקמן פ' שלח מ, ג. מב, ד. אוה"ת ויקרא-א ע' קצו. "רמז להם על מה דשאלו בקדמיתא דכתיב היש הי בקרבנו אם אין, אמר תמן תחמון אי היא אתחזיא להאי או להאי, אמר לון אי דאיבא דארעא כשאר ארעי דעלמא יש בה עץ אילנא דחיי ולא מאתא עילאה יתיר. ואי תחמון דאיבא דארעא יתיר ומשנייא מכל אתר דעלמא תנדעון דהא מעתיקא קדישא קא נגיד ואתמשך ההוא שנוייה עלאה מכל אתרי דעלמא ובדא תנדעון היש בה עץ אם אין. והרמ"ז שם כ' שעיקר השפע הוא מושרש מהדעת וב' דעות הם העיקריים של זעיר שבו ב' יסודי אריא ושל אריך הנעלם הדיינו רישא תניינא דג' רישין והוא הנק' אין" — בוך 1999.

192 היש בה עץ אם אין

הוראת משה למרגלים: "היש בה עץ אם אין". המילה "אין" נקראת כרמז ל"אין" העליון.

Numbers 13:20 במדבר י"ג:כ'

ומה הארץ השמנה היא אם־רזה ה־שֶׁבֶה עֵץ אִם־אֵין וְהַתְחַזְקֶתֶם וְלִקְחֶתֶם מִפְּרִי הָאָרֶץ וְהִימִים יָמִי בְכוּרֵי עֲנָבִים:

and what the land is, whether it is fat or lean, whether there is wood therein, or not. And be ye of good courage, and bring of the fruit of the land.—Now the time was the time of —the first-ripe grapes

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

193 ענין מצות שביעית

ביאור הצמח צדק למצוות שמיטת השנה, המקביל לקטע זה.

הערת קה"ת

ראה גם בדרך מצותיך מצות קדושת שנת השביעית דף לה, א ואילך.

194 בנדרים דמ"ב ע"ב

כתב חיד מסביר את ההפניה: המשנה פוסקת שמי שנדר שלא ליהנות מחבירו, לפני שנת השמיטה אסור לו להיכנס לשדהו או לאכול מן הפירות הנוטים החוצה; ואילו בשנת השמיטה מותר לו לאכול מן הפירות הנוטים החוצה. הגמרא מסבירה שהפירות הפקר, וגם השדה נעשתה הפקר.

הערת קה"ת

"על המשנה דהנודר הנאה מחבירו לפני שביעית אינו יורד לתוך שדהו ואינו אוכל מן הנוטות ובשביעית אינו יורד לתוך שדהו אבל אוכל הוא מן הנוטות ופריך בגמרא מאי שנא דאוכל מן הנוטות דפרי דהפקירא אינון ארעא נמי אפקרה כו" בוך 1999.

195 ולבהמתך ולחיי

"ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול". אכילת האדם קשורה לאכילת הבהמות.

Leviticus 25:7 ויקרא כ"ה:ז'

וְלִבְהֶמְתְּךָ וְלַחֲיָה אֲשֶׁר בְּאַרְצְךָ תִּהְיֶה כָּל־תְּבוּאָתָהּ לְאֹכֹל:

and for thy cattle, and for the beasts that are in thy land, shall all the increase thereof be for food

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא כה, ז.

196 שכל זמן שחיי אוכלת

הגמרא דורשת: כל זמן שהחיה אוכלת מן השדה, מותר להאכיל את הבהמה מן הבית; משכלה לחיה מן השדה, יש לבער מן הבית.

Pesachim 52b:3 פסחים נ"ב ב:ג'

מָנָא הָנִי מִיָּלִי? אָמַר רַב חֲמָא בְּרַ עֲוִקְבָּא אָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּרַ חֲנִינָא: אָמַר קָרָא "וְלִבְהֶמְתְּךָ וְלַחֲיָה אֲשֶׁר בְּאַרְצְךָ". כָּל זְמַן שְׂחִיָּה אוֹכֶלֶת מִן הַשָּׂדֶה — הָאֵכָל לְבִהֶמָּה שְׂבִיבִית, כָּלָה לְחִיָּה אֲשֶׁר בְּשָׂדֶה — כָּלָה לְבִהֶמְתְּךָ מִן הַבַּיִת.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

פסחים נב, ב.

197

על מי שנדר שלא ליהנות מחבירו, מסבירה הגמרא שבשנה השביעית מותר לו לאכול מן הפירות התלויים מעבר לגדר, שכן התורה הפקירה את הארץ כדי שאפשר יהיה לאכול את פירותיה.

Nedarim 42b נדרים מ"ב ב

הוהר דורש את שאלתו של משה למרגלים, וקורא את "או אין" כרמז למדרגת עתיקא קדישא, המכונה "אין".

Zohar, Sh'lach 6:31-39 ספר הוהר, שלח לך ו':ל"א-ל"ט

WHETHER THERE ARE TREES (lit. tree) IN IT OR NOT (ayin). Said R. Hiya: 'Did not Moses know that there were trees in it, seeing that G-d had told him that it was a land 'flowing with milk and honey'

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

פסקה 23

199 אדם ובהמה תושיע ה'

"צדקתך כהררי אל... אדם ובהמה תושיע, הוי". לפני סוכה, האדם והבהמה שווים.

Psalms 36:7 תהילים ל"ו:ז'

צִדְקָתְךָ כְּהַרְרֵי־אֵל מִשְׁפָּטֶיךָ תִּהְיֶה רַבָּה אָדָם־וּבְהֶמָּה תוֹשִׁיעַ ה'

Thy righteousness is like the mighty mountains; Thy judgments are like the great deep; Man and beast Thou preservest, O L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים לו, ז.

200 בהמה רבה

דברי הסיום של הי ליונה בנוגע לנינוה: "ובהמה רבה". החסידות מבארת

ש"בהמה רבה" היא בחינה שלמעלה מהאדם.

Jonah 4:11 יונה ד':י"א

וְאֵנִי לֹא אָחוּס עַל־נִינְוָה הָעִיר הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר יִשְׁבָּהּ הָרַבָּה מִשָּׁתִּים־
עָשָׂר רַבּוֹ אָדָם אֲשֶׁר לֹא־יָדַע בֵּין־יְמִינוֹ לְשִׁמְאֻלוֹ וּבִהְמָה רַבָּה:

and should not I have pity on Nineveh, that great city,
wherein are more than sixscore thousand persons that can-
not discern between their right hand and their left hand, and
?'also much cattle

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

201 בד"ה והניף הכהן

המאמר מסביר שתכלית הבריאה היא שהיש יתבטל לאין, כל עולם לפי
מדרגתו, ושעיקר הביטול הוא להיכלל כליל באור אין סוף, כפי שאיברי
הגוף מאוחדים עם הנשמה המחיה אותם.

הערת קה"ת

לעיל לו, א מענין ביטול.

202 בד"ה והניף הכהן

"והניף אותם כהן על להם הביכורים תנופה לפני ה', על שני כבשים".
הטקסט מפנה למאמרו על פסוק זה.

Leviticus 23:20 ויקרא כ"ג:כ'

וְהִנִּיף הַכֹּהֵן אֹתָם עַל לֶחֶם הַבִּכּוּרִים תְּנוּפָה לִפְנֵי ה' עַל־שְׁנֵי כִבְשִׁים קֹדֶשׁ
יִהְיוּ לַה' לִכְהֵן:

And the priest shall wave them with the bread of the first-
fruits for a wave-offering before the L-RD, with the two
lambs; they shall be holy to the L-RD for the priest

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

203 ובפי עקב בד"ה ויאכילך

המאמר, העוסק במן, מפרש את לשון הרבים ב"ואני בער ולא אדע, בהמות
הייתי עמך" כמורה שיש מדרגת "בהמה" הנעלית ממדרגת האדם, המכונה
"בהמה רבה": האהבה הגדולה שלמעלה מהבנה, שמקורה בסובב, שלפניו
הכול נחשב לאין.

הערת קה"ת

לקמן פי עקב יג, ג שיש עוד בחינה בהמה שלמעלה מבחי' אדם והיא הנק'
בשם בהמה רבה.

204 בד"ה ויאכילך

"ויענך וירעיבך ויאכילך את המן". הטקסט מפנה למאמרו על פסוק זה.

Deuteronomy 8:3 דברים ח':ג'

וַיַּעַנְךָ וַיְרַעֲבֶךָ וַיֹּאכִלְךָ אֶת־הַמֶּן אֲשֶׁר לֹא־יָדַעְתָּ וְלֹא יָדָעוּן אֲבֹתֶיךָ לְמַעַן
הוֹדִיעָךָ כִּי לֹא עַל־הַלֶּחֶם לִבְדּוֹ יִחְיֶה הָאָדָם כִּי עַל־כָּל־מוֹצָא פִּי־ה' יִחְיֶה
הָאָדָם:

And He afflicted thee, and suffered thee to hunger, and fed
thee with manna, which thou knewest not, neither did thy fa-
thers know; that He might make thee know that man doth
not live by bread only, but by every thing that proceedeth
.out of the mouth of the L-RD doth man live

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 24

205 וישבות ביום השביעי . . אשר עשה

"וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה". הביטוי הראשון: שבתה

מעשיה.

Genesis 2:2 בראשית ב':ב'

וַיְכַל אֱלֹקִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
מְכַל־מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה:

And on the seventh day G-d finished His work which He had
made; and He rested on the seventh day from all His work
.which He had made

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ב, ב.

206 כי בו שבת . . אשר ברא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם ב, ג.

207 כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא

"כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות". הביטוי השני: שבתה
אפילו מבריאה.

Genesis 2:3 בראשית ב':ג'

וַיְבָרֶךְ אֱלֹקִים אֶת־יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי בּוֹ שָׁבַת מְכַל־מְלַאכְתּוֹ
אֲשֶׁר־בָּרָא אֱלֹקִים לַעֲשׂוֹת:

And G-d blessed the seventh day, and hallowed it; because
that in it He rested from all His work which G-d in creating
.had made

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

208 והן הן בחיי שבת תתאה ושבת עילאה

ההערה מצטטת את אור התורה: "לפי ביאורו כאן, שבת תחתאה ושבת
עילאה הן שתייהן עליות; אבל מן המאמר יראו כי ה' נתן לכם את השבת
משמע ששתי השבתות הן תחילה העלייה מלמטה למעלה, ולאחר מכן
ההמשכה מלמעלה למטה. אותו קושי עולה גם בכרך בראשית."

הערת קה"ת

באוה"ת ויקרא-ב ע' תרכט כי "דלפירושו כאן שבת תתאה ושבת עילאה
הכל הם עליות, אמנם בד"ה ראו כי ה' נתן לכם את השבת [לקו"ת בשלח ב,
ג] משמע דב' השבתות כהלכתן היינו הא' ההילוך מלמטה למעלה והב'
ההמשכה מלמעלה למטה" ע"ש. וכן הקשה באוה"ת בראשית-א דף סא, א.

209 והנה טוב מאד

"וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד". השתלשלות העולמות
טובה משום שהיא יכולה לשוב ולעלות למקורה.

Genesis 1:31 בראשית א':ל"א

וַיֵּרָא אֱלֹקִים אֶת־כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה־טוֹב מְאֹד וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם
הַשְּׁשִׁי:

And G-d saw every thing that He had made, and, behold, it
was very good. And there was evening and there was morn-
ing, the sixth day

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

210 והנה טוב מאד ויכלו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם א, לא. ב. א.

211 ויכולו השמים

"ויכולו השמים והארץ". את "ויכולו" דורשים מלשון כלות הנפש – העולמות משתוקקים לעלות למעלה.

Genesis 2:1 בראשית ב':א

וַיְכַלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל־צִבְיָאָם:

And the heaven and the earth were finished, and all the host of them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

212 רצוא ושוב

"והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק". לעליית העולמות אותו קצב: ריצה אל ה' ושיבה.

Ezekiel 1:14 יחזקאל א':יד

וְהַחַיּוֹת רָצְאוּ וְשׁוּבוּ כַּמֶּרְחָה הַבֶּזֶק:

And the living creatures ran and returned as the appearance of a flash of lightning

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

213 אבא מקנן באצי

שם מציינת ההערה שאבא נקרא שורש האצילות.

הערת קה"ת

ועל"ק ש' שובה סו, סע"א אבא שרש האצי [כ].

214 אבא מקנן באצי

שם דנה הערה בביטוי "אבא מקנן באצילות".

הערת קה"ת

הלי "מקנן" לי"מ. ועי' בע"ח ש' דרושי אבי"ע רפ"ה ושם פיי"ג מ"ת ולבסוף שער ק"ש. ושוב מצאתי זח"ג ר"פ במדבר קיז, א בניצוצי אורות אוק"ב [=אות קטן ב] כמ"ש כאן [כ]. וראה הערה בסה"מ תש"ג ע' 133.

215 חכמה היא כח מ"ה

הזהר דורש את אותיות "חכמה" כ"כח מה" – כוח ה"מה?", כלומר הביטול של חכמה.

Zohar III, 34a זח"ג לד, א

הערת קה"ת

זח"ג לד, א.

216 אימא מקננא בכורסיא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז ת"ו.

217 אימא מקננא בכורסיא

בתיקון ו' אומר תיקוני הזהר שאמא עילאה "מקננת בכורסיא" – עולם הבריאה – עם שלוש הספירות העליונות.

Tikkunei Zohar 23a:10-11 תיקוני הזהר כ"ג א:י-י"א

ובהוא זמנא לא תקח האם על הבנים. *ביצים אינן מסטרא דאופנים אפרוחים מסטרא דנער מטטרוין. בנים מסטרא דכרסיא דאיהי סכת שלום דאיהי קנא דשכינתא. דאימא עלאה מקננא בכרסיא בתלת ספירן עלאין. עמודא דאמצעייתא כליל שית ספירן מקננן במטטרוין. אימא תתאה מקננא באופן דאתמר ביה והנה אופן אחד בארץ.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

פסקה 25

218 וישבת מכל אשר עשה

"וישבות... מכל מלאכתו אשר עשה". זוהי שבת התחתונה.

Genesis 2:2 בראשית ב':ב

וַיְכַל אֱלֹקִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבֶּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְכַל־מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה:

And on the seventh day G-d finished His work which He had made; and He rested on the seventh day from all His work which He had made

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

219 והחכמה מאין תמצא

"והחכמה, מאין תמצא?" החכמה באה מן האין, ולכן גם היא נבראת.

Job 28:12 איוב כ"ח:י"ב

וְהַחֲכֵמָה מֵאֵינָה תִּמְצָא וְאֵי זֶה מְקוֹם בִּינָה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place of understanding

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 26

220 כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא

"כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא". זהו שבת העליון – שביתה אף מחכמה.

Genesis 2:3 בראשית ב':ג

וַיְבָרֶךְ אֱלֹקִים אֶת־יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי בּו שָׁבַת מְכַל־מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר־בָּרָא אֱלֹקִים לַעֲשׂוֹת:

And G-d blessed the seventh day, and hallowed it; because that in it He rested from all His work which G-d in creating had made

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 27

221 ושמו בגימ' רצון

ההערה מציינת חיבור זה כמקור להשוואה בין "שמו" ל"רצון".

הערת קה"ת

פע"ח ש' הק"ש סופכ"ח [כ]. פלח הרמון – לרמ"ע מפאנו – שער ד פ"ג. מאו"א מ, נה. לעיל (פקודי) ז, ד "ובסי קבלה הראשונים". מאמרי אדה"ז-הקצרים ע' תקמג. אוה"ת פינחס א' פד.

222 כתר לי ועיר

אליהוא: "המתן לי מעט, ואראה לך". המילה "קטטר", שפירושה "המתן", חולקת שורש עם כתר.

Job 36:2 איוב ל"ו:ב

כְּתֹר־לִי וְעִיר וְאַחֲרָיָה כִּי עוֹד לְאֵלֹהִים מְלִים:

Suffer me a little, and I will tell thee; For there are yet words on G-d's behalf

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

223 סייג לחכמה שתיקה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

224 סייג לחכמה שתיקה

רבי עקיבא: "סייג לחכמה שתיקה". מה שמקיף את חכמה מלמעלה הוא שתיקה וביטול.

Pirkei Avot 3:13 משנה אבות ג:יג

רבי עקיבא אומר, שחוק וקלות ראש, מרגילין לערוה. מסרת, סג לתורה. מעשרות, סג לעשר. נדרים, סג לפרישות. סג לחכמה, שתיקה:

Rabbi Akiva said: Merriment and frivolity accustom one to sexual licentiousness; Tradition is a fence to the Torah; Tithes a fence to wealth, Vows a fence to abstinence; A fence to wisdom is silence.

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

225 משתאה לה מחריש

אליעזר ליד הבאר: "והאיש משתאה לה, מחריש". השתאות שמעבר להבנה מובילה לשתיקה.

Genesis 24:21 בראשית כ"ד:כ"א

והאיש משתאה לה מחריש לדעת ההצלחה ה' דרכו אם לא:

And the man looked steadfastly on her; holding his peace, to know whether the L-RD had made his journey prosperous or not.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כד, כא.

226 כבד פה וכבד לשון

משה: "כי כבד פה וכבד לשון אנכי". הטקסט מפנה להסברו על כך במקום אחר.

Exodus 4:10 שמות ד:י

ויאמר משה אליה כי אדני לא איש דברים אנכי גם מתמול גם משלשם גם מאז דברך אלי עבדך כי כבד פה וכבד לשון אנכי:

And Moses said unto the L-RD: 'Oh L-rd, I am not a man of words, neither heretofore, nor since Thou hast spoken unto Thy servant; for I am slow of speech, and of a slow tongue

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

227 וכמ"ש במ"א בענין כבד פה וכבד לשון דמשה

ההערה מציינת שגם שם נזכר העניין שמשה היה "כבד פה".

הערת קה"ת

כן נזכר גם באוה"ת וישב כרך ו דף תתרפג, ב. וראה תו"א כג, א.

228 שבות כה' מה הוא שבת ממאמר אף אתה שבות ממאמר

רבי אבהו: "שבת להוי" — מנוחה כהוי; כשם שהקדוש ברוך הוא שבת מדיבור, כך גם אתם שובתים מדיבור. רבי חנינא מוסיף שהותר לברך בשלום בשבת רק בדוחק.

Jerusalem Talmud Shabbat 15:3 תלמוד ירושלמי שבת ט"ו:ג

229 וזשארז"ל בירושלמי . . בדוחק התיירו שאילת שלום בשבת

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שבת פט"ו ה"ג.

230 בבחי' חכמה כח מה

פירוש הוזהר לחכמה כ"כוח מה" — הכוח של "מה?"

Zohar, Tzav 21:154-24:166 ספר הוזהר, זו כ"א:קנ"ד-כ"ד:קס"ו

Another was that they thrust themselves forward in the place of their father. A third was that they were not married; for such are not meet to bring blessings into the world. And a fourth was that they were intoxicated with wine. THIS (Zoth) IS THE ANOINTING PORTION OF AARON AND OF HIS SONS. R. Jose said: 'Zoth (Shekinah) indeed is the anointing portion of Aaron, for he brought of the oil of the supernal anointing and caused it to flow below; and by the hand of ... Aaron Zoth was

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

231 את שבתותי תשמרו

"את שבתותי תשמרו, ואת מקדשי תיראו; אני הוי". המאמר חותם בקריאה של הפסוק כולו.

Leviticus 19:30 ויקרא י"ט:ל'

את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו אני ה'

Ye shall keep My sabbaths, and reverence My sanctuary: I am the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

232 שבתותי תשמרו

הוזהר מפרש את "שבתותי" כשבת העליונה ושבת התחתונה, הכלולות יחד.

Zohar, Introduction 12:74-84 ספר הוזהר, הקדמה י"ב:ע"ד-פ"ד

R. Eleazar was journeying to visit his father-in-law, R. Jose, son of R. Simeon son of Lakunya. He was accompanied by R. Abba, and another man was leading their baggage-ass behind them. Said R. Abba, 'Let us open a discourse on the Torah, the time and place being propitious.' R. Eleazar then began thus: 'It is written: Ye shall keep my Sabbaths (Lev. 19, 30). Consider this: the Holy One, blessed be He, created the world in six days and each day revealed a part of His ... work, and functioned

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

233 שבתותי תשמרו

הוזהר על פרשת קדושים: "ואת שבתותי תשמרו" — זו שבת העליונה ושבת התחתונה.

Zohar, Kedoshim 4:30-33 ספר הוזהר, קדושים ד:ל'-ל"ג

The verse continues: AND YE SHALL KEEP MY SABBATHS, to show that one precept is of equal weight with the other.1The first 3 lines of the Hebrew text do not appear in our translation. R. Simeon said: 'When a man sanctifies himself below, as, for instance, the Companions who sanctify themselves from Sabbath to Sabbath, at the hour of the supernal wedlock, when grace abounds and blessings are at hand, then all cleave together, the soul of Sabbath and the ... body that has been prepared for Sabbath. Therefore it is

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

234 ח"ג פ"ב א'

כתב היד מצטט את הווהר: "וואת שבתותי תשמרו: זו שבת עליונה ושבת תחתונה ... שתיים, והכול מתחבר זה לזה", ומציע שייתכן שהכוונה דווקא להמשיך ביאור הווהר שם, הדורש את הפסוק כאזהרה למי ששומרים את איחודם הווגי לשבת, משבת אחת לבאה אחריה.

הערת קה"ת

"ואת שבתותי תשמרו דא שבת עילאה ושבת תתאה . . . וע"ד ואת שבתותי תשמרו תרי וכלא אתדבק דא בדא ע"ש, ואולי הכוונה למ"ש אח"כ ד"א ואת שבתותי תשמרו לאזהרה לאינן דמחכאן לזווגיהו משבת לשבת" — בוך 1999.

235 ת"ז ריש תיקון כ"ד

כתב היד מסביר שתיקוני זוהר שם מצמיד את השבת לשמירת הברית.

הערת קה"ת

"דמסמך ענין השבת לשמירת הברית" — בוך 1999.

236 דברים שאדם דש בעקביו

התלמוד מדבר על עבירות "שאדם דש בעקביו" — מעשים שאדם מתייחס אליהם כאל דבר של מה בכך.

Avodah Zarah 18a:4 עבודה זרה י"ח א"ד

ועל בתו לישב בקובה של זונות, דאמר רבי יוחנן: פעם אחת היתה בתו מהלכת לפני גדולי רומי, אמרו: כמה נאות פסיעותיה של ריבה זו, מיד דקדקה בפסיעותיה. והיינו דאמר רבי שמעון בן לקיש: מא דכתבי "עון עקבי סובגני"? עונות שאדם דש בעקביו בעולם הזה מסובגין לו ליום הדין.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ע"ז יח, א. רש"י דברים ז, יב.

237 דברים שאדם דש בעקביו

רש"י על "והיה עקב תשמעון": אפילו המצוות הקלות "שאדם דש בעקביו".

Rashi on Deuteronomy 7:12 רש"י על דברים ז:י"ב

והיה עקב תשמעון. אם המצוות קלות שאדם דש בעקביו תשמעון. ושמר ה' וגו'. ישמר לך הבטחתו (ע"י תנחומא):

והיה עקב תשמעון AND THE CONSEQUENCE WILL BE, IF YE HEARKEN The Hebrew text may be taken to signify if you) HEARKEN If, even the lighter commands — will hear the heel (עקב, which a person usually treads on with his heels (i.e. which a person is inclined to tread lightly), ye will hearken to person, person is inclined to tread lightly), ye will hearken to THEN THE L-RD [THY GOD] WILL KEEP FOR THEE His promise (Midrash Tanchuma, Eikev 1).

Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silberman, 1929-1934 (Public Domain) • Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silberman, 1929-1934 (Public Domain)

238 דובר שקרים לא יכון

"דובר שקרים לא יכון לנגד עיניי". השקר חוסם את התגלות השבת.

Psalms 101:7 תהילים ק"א:ז

לא יֵשֶׁב בְּבֵיתִי עֹשֶׂה רִמְיָה דְּבַר שְׁקָרִים לֹא יִכּוֹן לִנְגַד עֵינַי:

He that worketh deceit shall not dwell within my house; he that speaketh falsehood shall not be established before mine eyes.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קא, ז.

239 אין אני והוא יכולים

על כל מי שמתנאה אומר הקדוש ברוך הוא: "אין אני והוא יכולים לדור בעולם".

Sotah 5a:14 סוטה ה' א:י"ד

אמר רב חסדא, ואיתימא מר עוקבא: כל אדם שישי בו גסות הרוח, אמר הקדוש ברוך הוא: אין אני והוא יכולין לדור בעולם, שנאמר: "מלשני בסתר רעהו אותו אצמית גבה עינים ורחב לבב אתו לא אוכל". אל תקרי "אתו", אלא "אתו לא אוכל". איכא דמתני לה אמספרי לשון הרע, שנאמר: "מלשני בסתר רעהו אותו אצמית".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Arakhin 15b:13-14 ערכין ט"ו ב:י"ג-י"ד

ואמר רב חסדא אמר מר עוקבא: כל המספר לשון הרע, אמר הקדוש ברוך הוא: אין אני והוא יכולין לדור בעולם, שנאמר: "מלשני בסתר רעהו אותו אצמית גבה עינים ורחב לבב אתו לא אוכל", אל תקרי "אותו לא אוכל" אלא "אתו לא אוכל", ואיכא דמתני לה על גסי הרוח. אמר רב חסדא אמר מר עוקבא: כל המספר לשון הרע, אמר הקדוש ברוך הוא לגיהנם: אני עליו מלמעלה ואתה עליו מלמטה נדוננו, שנאמר: "חצי גבור שוננים עם גחלי רתמים", אין ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

סוטה ה, א. ערכין טו, ב.

240 ופלגשו ושמה ראו מ"ה

"ופלגשו ושמה ראו מ"ה" — של נחור. את השם קוראים "ראו מה": הביטול נעשה להצגה.

Genesis 22:24 בראשית כ"ב:כ"ד

ופלגשו ושמה ראו מ"ה ותלד גם-הוא את-טבח ואת-גחם ואת-תחש ואת-מעכה:

And his concubine, whose name was Reumah, she also bore Tebah, and Gaham, and Tahash, and Maacah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כב, כד. ועד"ה קמפלגי במתיבי דרקיע סופ"ג כג, ד. [כ]. ראה כש"ט (קה"ת תשלי"ג) סל"א. ששט"ו. ביאורו פקודי נו, ד. אתהלך ע' ח (וסה"מ תקס"ב) ע' רמט (עח). סה"מ תקס"ה ע' תקא. תרד. מאמרי אדה"ז — פרשיות ע' קסב. תו"ח נח פ"ב. ח"ש פ"ט. בא קנה, ב. שער היחוד פמ"ו. ד"ה אל תצר במאמרי אדהאמ"צ דברים-א. סה"מ עטר"ת ע' תקנט.

241 אלמלא עוזרו אין יכול לו

"יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום... ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו, אינו יכול לו".

Kiddushin 30b:7 קידושין ל' ב:ז

ואמר רבי שמעון בן לוי: יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש המיתו, שנאמר: "צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו", ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו אין יכול לו, שנאמר: "אלקים לא יעזבנו בידו".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

קידושין ל, ב.

242 הי בעיניך כרשע

השבועה שמשיבועים את הנשמה לפני לידתה: "אפילו כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה, היה בעיניך כרשע".

Niddah 30b:25 נדה ל' ב:כ"ה

ומה היא השבועה שמשיבועים אותה? תהי צדיק ואל תהי רשע, ואפילו כל העולם כולו אומרים לך "צדיק אתה" — היה בעיניך כרשע. והי' יודע שהקדוש ברוך הוא טהור, ומשרתיו טהורים, ונשמה שנתן בה טהורה היא. אם אתה משמרה בטהרה — מוטב, ואם לאו — הריני נוטלה ממך.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

נדה ל', ב.

243 אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד"א של הלכה

"מיום שחרב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה". התורה היא היכלו של ה'.

Berakhot 8a:18-19 ברכות ח' א:י"ח-י"ט

והיניד דאמר רבי חייה בר אמי משמיה דעולא: מיום שחרב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד. ואמר אביי: מריש הוה גריסנא בגו ביתא ומצלינא בבי כנישתא. כיון דשמענא להא דאמר רבי חייה בר אמי משמיה דעולא — מיום שחרב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד — לא הוה מצלינא אלא היכא דגריסנא.

That agrees with what R. Hiyya b. Ammi said in the name of 'Ulla : Since the day the Temple was destroyed, there is left to the Holy One, blessed be He, in His Universe the four cubits of Halakah alone. And Abbai said ; At first I used to study at home and pray in Synagogue, but after hearing the statement of R. Hiyya b. Ammi in the name of 'Ulla — "Since the day the Temple was destroyed, there is left to the Holy One, ... ,blessed be He

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות ח, א.

244 שהתלמוד והמשנה נמשכים מהיכל קה"ק דבריא

הטקסט מביא את התניא כמקור לכך שהמשנה והתלמוד נמצאים בחדר קודש הקודשים של העולמות העליונים.

Tanya, Likkutei Amarim 52:8 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים

ניב:ח'

וגם משם נמשך התלמוד שקפנינו, וכמו שנתבאר לעיל בשם התיקונים, שבעולם הבריאה, מאירות ומשפיעות שם חכמתו ובינתו ודעתו של אינסוף ברוך-הוא בבינת צמצום עצום, בכדי שיוכלו הנשמות והמלאכים, שהם בעלי גבול ותכלית, לקבל השפעה מבינת חכמה-בינה-דעת אלו, ולכן נמשך משם התלמוד, שהוא גם בן בינת חכמה-בינה-דעת, שהתלמוד הוא טעמי ההלכות על בורין, והטעמים הם בינת חכמה-בינה-דעת, וההלכות ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

245 בביאור ע"פ שבת שבתני

הביאור על "שבת שבתני" שאליו הכוונה כאן הוא בין המאמרים ליום

הכיפורים.

הערת קה"ת

לקמן דרושים ליוה"כ ע"א, ב.

246 בזה"ה ה' ב'

נוסח הזהיר הזה מצוטט בביאור שם, המסביר את השבת התחתונה כניצוץ יומי של שבת בתפילת שמונה עשרה, שהשתחויותיה הן ביטול, וכעליית התורה והמצוות של היום באמצעות התפילה, "עולת תמיד"; עוד הוא מוסיף שגם הוספת זמן של חול ליום הקדוש עם כניסת השבת שייכת לשבת התחתונה.

הערת קה"ת

הלשון נעתק לקמן מד, א.

247 פי אני הוא עצמותו . . וכולא חד

קטע זה מצוטט שם, עם הערה עליו.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת נ"ך-א ע' תרפ"א ויש שם הערה ע"ז.

פסקה 30

248 אורייתא מחכמה נפקת

אותו מאמר מופיע בוהר על יתרו, שגם הערת קה"ת מפנה אליו.

Zohar, Yitro 21:378-22:389 ספר הזהר, יתרו כ"א:שע"ח-כ"ב:שפ"ט

According to R. Judah, "father" represents Wisdom (Hokhmah) and "mother" Understanding (Binah). Said R. Judah: 'Both interpretations mean one and the same thing, for we have been taught that the Torah emanated from the Supernal Wisdom.' R. Jose said that the Torah emanated from Understanding, for it says: "to perceive the words of ... understanding" and "forsake not the Torah of thy mother

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

249 תרי"ג מצות

"שש מאות ושלוש עשרה מצוות נאמרו למשה". בצירוף שבע המצוות מדברי חכמים הן מסתכמות כ"ג, 620, בנימטריה כתר.

Makkot 23b מכות כ"ג ב

הערת קה"ת

מכות כג, ב.

250 ז' מצות דרבנן

שיחה של הרבי המובאת בעניין שבע מצוות דרבנן.

הערת קה"ת

ראה לקו"ש חכ"א ע' 401.

251 תרי"ג . . ז' מצות . . גימ' תר"ך

ההערה מפנה לרשימת המקורות שנאספו שם בעניין מניין תר"ך, כמניין כתר.

הערת קה"ת

ראה הגסמן במאמרי אדה"ז — פרשיות לעי' שלח.

252 גבי מקדשי נאמר תיראו

"ואת מקדשי תיראו". המקדש, שבו נוכחות ה' מתגלה, מעורר יראה.

Leviticus 19:30 ויקרא י"ט:ל'

את שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו אני ה'

Ye shall keep My sabbaths, and reverence My sanctuary: I am the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא יט, ל.

253 כמגדל דוד

”צווארך כמגדל דוד”. המדרש על הפסוק מובא לעניין היראה מהמקדש.

Song of Songs 4:4 שיר השירים ד:ד

כְּמִגְדַּל דָּוִד צְוֹאֲרֶךָ כְּנוֹי לְתַלְפִּיּוֹת אֶלֶף הֶמְגֵן תְּלוּי עָלָיו כָּל שְׁלֵטֵי הַגְּבִרִים:

Thy neck is like the tower of David Builted with turrets,
Whereon there hang a thousand shields, All the armour of
the mighty men.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

254 הגמרא דורשת את הפסוק: "אל תקרי 'ממקדשיך' אלא 'ממקודשיך'".

Zevachim 115b:15 זבחים קט"ו ב:ט"ו

והנינו דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, מאי דכתיב: "נורא
אלקים ממקדשך"? אל תיקרי "ממקדשך" אלא "ממקודשך" - בשעה
שעושה הקדוש ברוך הוא דין בקדושי, מתירא ומתעלה ומתהלה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

255 נורא אלקים ממקדשך

”נורא אלקים ממקדשיך”. היראה קשורה למקדש של ה'.

Psalms 68:36 תהילים ס"ח:ל"ו

נֹרָא אֱלֹקִים מִמִּקְדָּשֶׁיךָ אֵל יִשְׂרָאֵל הוּא נָתַן עֹז וְתַעֲצֻמוֹת לְעַם בְּרוּךְ
אֱלֹקִים:

Awful is G-d out of thy holy places; The G-d of Israel, He
giveth strength and power unto the people; Blessed be G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

256 מה נורא המקום הזה

יעקב במקום שבו ייבנה בעתיד בית המקדש: "מה נורא המקום הזה! אין זה
כי אם בית אלקים".

Genesis 28:17 בראשית כ"ח:י"ז

וַיֵּרָא וַיֹּאמֶר מִה־נֹּרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה כִּי אִם־בֵּית אֱלֹקִים וְזֶה שַׁעַר
הַשָּׁמַיִם:

And he was afraid, and said: 'How full of awe is this place!
this is none other than the house of G-d, and this is the gate
'of heaven

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

257 בדיה וירא ישראל כו' וייראו העם

”וישראל ראו את היד הגדולה... וייראו העם את הוי'”. התגלות מביאה
ליראה.

Exodus 14:31 שמות י"ד:ל"א

וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת־הַיָּד הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם וַיֵּירָאוּ הָעָם אֶת־ה'

וַיֹּאמְרוּ בְּה' וּבְמֹשֶׁה עֲבָדוּ:

And Israel saw the great work which the L-RD did upon the
Egyptians, and the people feared the L-RD; and they be-
lieved in the L-RD, and in His servant Moses

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

258 אורייתא מחכ' נפקת

מאמר הזוהר: "התורה יוצאת מחכמה". אדמו"ר הזקן מפרש את "יוצאת"
כהתגלות, ואילו מקור התורה גבוה עוד יותר.

Zohar II, 121a זח"ב קכא, א

הערת קה"ת

זח"ב קכא, א. וראה שם פה, א.

259 הערת קה"ת מפנה לGenesis 18:1-22:24 למילים האלה.

Genesis 18:1-22:24 בראשית י"ח:א'-כ"ב:כ"ד

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו והערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); The Jerusalem Talmud, edition by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015 (CC-BY); The Jerusalem Talmud, translation and commentary by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015 (CC-BY); Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain); Daat Shemot Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Pirke DeRabbi Eliezer, Sefaria Vocalized Edition (Public Domain); Pirke de Rabbi Eliezer, trans. Rabbi Gerald Friedlander, London, 1916 (Public Domain); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Vocalized Edition (CC-BY); Commentary on the Torah by Ramban (Nachmanides). Translated and annotated by Charles B. Chavel. New York, Shilo Pub. House, 1971-1976 (CC-BY); Torat Emet 363 (Public Domain); Mishnah Torah, Yod ha-hazakah, trans. by Simon Glazer, 1927 (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Rabbi Mike Feuer, Jerusalem Anthology (CC-BY); Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/) (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/likkutei-torah/behar/2/](https://likuteitorah.com/he/likkutei-torah/behar/2/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק